

การส่งเสริมและพัฒนาการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา
จังหวัดอุตรดิตถ์

นางสาววาริญา น้อยเทพ

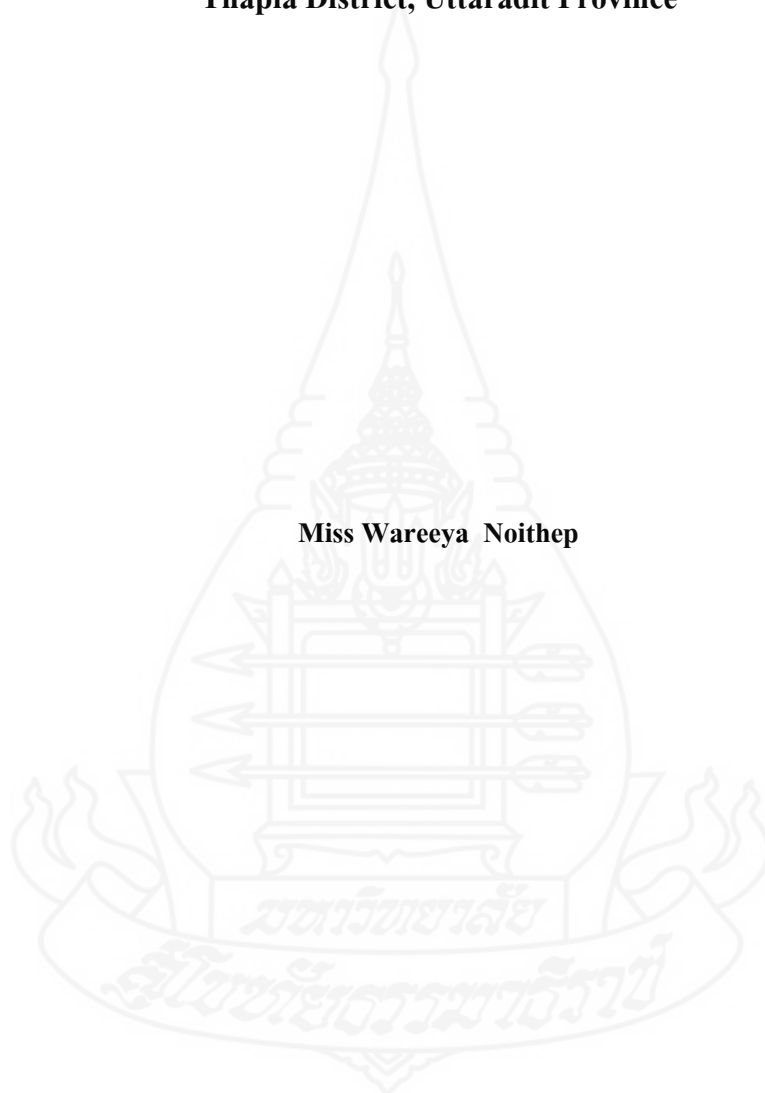

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2559

**The Extension and Development of Cultivated Banana Production of Farmer in
Thapla District, Uttaradit Province**

Miss Wareeya Noitthep

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

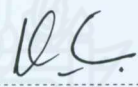
Sukhothai Thammathirat Open University

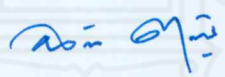
2016

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การส่งเสริมและพัฒนาการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา
จังหวัดอุตรดิตถ์
ชื่อและนามสกุล นางสาวาริญา น้อยเทพ
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2560

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมจิต โยชะคง)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมจิต พรมจ้อย)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การส่งเสริมและพัฒนาการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ผู้วิจัย นางสาววริญา น้อยเทพ รหัสนักศึกษา 2589001987

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง
ปีการศึกษา 2559

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) สภาพการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร และ (4) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ประชากรที่ศึกษาคือเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยน้ำว้าที่ผ่านการขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำนวน 856 คน

ผู้มตัวอย่างแบบง่ายได้กลุ่มตัวอย่าง 165 คน เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการศึกษาพบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 3.86 คน ประสบการณ์ในการปลูกกล้วยน้ำว้าเฉลี่ย 10.43 ปี ส่วนใหญ่รวมกลุ่มกับญาติและเพื่อนบ้านเพื่อจำหน่ายให้โรงงานแปรรูป รายได้จากกล้วยน้ำว้าเฉลี่ย 48,000 บาท/ปี รายจ่ายเฉลี่ย 11,200 บาท/ปี ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 1,121.63 บาท/ไร่ (2) เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูกแบบผสมผสาน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลาดชัน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ และแหล่งน้ำ โรคระบาดในกล้วยคือ โรคตายพราย และด้วงงวง (3) ปัญหาการผลิต ได้แก่ ตลาด วิธีการและช่องทางส่งเสริม และการดูแลรักษา เสนอแนะให้ภาครัฐช่วยดูแลด้านการตลาด ราคาผลผลิต และการแปรรูป (4) เกษตรกรต้องการการส่งเสริมด้าน การตลาดและการดูแลรักษา ผ่านบุคคลจากราชการ ใช้สื่อประเภทคู่มือ วิทยุทัศน์ และอินเทอร์เน็ต และวิธีการฝึกปฏิบัติ สาธิต บรรยาย และทัศนศึกษาตามลำดับ ข้อเสนอแนะจากการศึกษาได้แก่ (1) ส่งเสริมความรู้ด้านการผลิต การตลาด และการป้องกันกำจัดโรคและแมลง (2) ลดการใช้สารเคมี (3) ส่งเสริมการแปรรูปเพิ่มมูลค่า (4) จัดทำคู่มือ วิทยุทัศน์การผลิตกล้วยน้ำว้าและ (5) หน่วยงานราชการถ่ายทอดความรู้โดยวิธีการฝึกปฏิบัติ

คำสำคัญ การส่งเสริม กล้วยน้ำว้า จังหวัดอุตรดิตถ์

Thesis title: The Extension and Development of Cultivated Banana Production of Farmer in Thapla District, Uttaradit Province

Researcher: Miss Wareeya Noitthep ; **ID:** 2589001987 ;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Chalernsak Toomhiraan, Assistant Professor ;

(2) Dr. Jinda Khlitong, Associate Professor ; **Academic year:** 2016

Abstract

The objectives of this research were to study (1) socio-economic and fundamental individual condition of farmers in Nan Province (2) cultivated banana production condition of farmers (3) problems and recommendations of farmers (4) the extension needs of cultivated banana production by farmers in Thapla District, Uttaradit Province.

Studied population consisted of a number of 856 cultivated banana farmers earlier registered as farmers. By simple random sampling, 165 farmers were selected to be the sample group. Data was collected by interview and analyzed by computer program. In data analysis, statistics used were frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation and ranking.

Results of the study: (1) Most of the farmers were male and finished primary school level. Their average number of family member was 3.86 persons. Their average experience in cultivated banana production was 10.43 years. They formed up in groups, mostly with relatives and neighbors to sell banana to processing factory. Their average income received from cultivated banana production was 48,000 baht/year. Their average production cost was 1,121.63 baht/rai. (2) Most of them used mix cropping in slope area without land ownership and water source. Outbreak diseases found in banana were panama disease and stock weevil. (3) Production problems included market for banana, method and extension channel, as well as care. It was recommended that the public sector should look after marketing, product price and processing aspect. (4) Extension needs by farmers were marketing and care knowledge through official staff using different media i.e. manual, video, internet, how to practice by demonstration, lecture and study visit respectively. From the study, recommendations were made on (1) promotion of production knowledge, marketing and prevention of diseases and insects (2) less application of chemical substance (3) promotion of processing to add value (4) preparation of manual, video of cultivated banana production and (5) official work unit to transfer knowledge by organizing workshop training.

Keywords: Extension, cultivated banana, Uttaradit Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เสร็จสมบูรณ์ด้วยความอนุเคราะห์ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ติดตามการทำวิทยานิพนธ์ รวมถึงการตรวจแก้ไขและปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมที่กรุณาให้คำแนะนำในข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ ตลอดจนให้ความรู้ คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และถ่ายทอดประสบการณ์ และขอขอบพระคุณ รศ.ดร. สมจิต โยระคง ประธานกรรมการสอบ ซึ่งให้ข้อเสนอแนะวิทยานิพนธ์นี้ สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความกรุณาของทั้งสามท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา สามีและครอบครัว ที่เป็นกำลังใจ เคียงข้างและสนับสนุนผู้วิจัยทุกๆ ด้านเป็นอย่างดีมาโดยตลอด

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช ที่ได้เปิดโอกาสในการทำวิทยานิพนธ์ให้กับผู้วิจัย

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอท่าปลา ผู้ใหญ่บ้านกำนันและอาสาสมัครเกษตรของทุกตำบลของอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี

การวิจัยครั้งนี้คงไม่สามารถสำเร็จได้ หากไม่ได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ตลอดเวลาอันมีค่าให้ความร่วมมือและเป็นกันเองในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณ ไว้ ณ ที่นี้ และผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปส่งเสริมและพัฒนาการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรตามความเหมาะสมต่อไป

สำหรับคุณงามความดีอันใดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้กับบิดา มารดา ซึ่งเป็นที่รักและเคารพยิ่ง ตลอดจนครูอาจารย์ที่เคารพทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้วิจัย

วาริญา น้อยเทพ

กรกฎาคม 2560

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1	
บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2	
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร	7
สภาพทั่วไปของการผลิตกล้วยน้ำว้า	15
สถานการณ์การผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์	28
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
บทที่ 3	
วิธีดำเนินการวิจัย	36
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	36
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	36
การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
การวิเคราะห์ข้อมูล	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า ในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์	42
ตอนที่ 2 สภาพการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้าในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์	54
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า ในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์	67
ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร ผู้ผลิตกล้วยน้ำว้าในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์	69
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	77
สรุปการวิจัย	77
อภิปรายผล	82
ข้อเสนอแนะ	86
บรรณานุกรม	92
ภาคผนวก	96
แบบสัมภาษณ์	97
ประวัติผู้วิจัย	101

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 จำนวนต้นกล้วยที่สามารถปลูกได้ในพื้นที่ 1 ไร่	21
ตารางที่ 2.2 โรคกล้วยน้ำว้าที่สำคัญและการป้องกันกำจัด	23
ตารางที่ 2.3 แมลงศัตรูกล้วยน้ำว้าที่สำคัญและการป้องกันกำจัด	25
ตารางที่ 2.4 จำนวนประชากรและครัวเรือนเกษตรกรอำเภอท่าปลา จ.อุตรดิตถ์	29
ตารางที่ 2.5 จำนวนเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยน้ำว้าปี 2559 อำเภอท่าปลา จ.อุตรดิตถ์	31
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	37
ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา	43
ตารางที่ 4.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และประสิทธิภาพการผลิตกล้วยน้ำว้า	44
ตารางที่ 4.3 สถานภาพทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม การรวมกลุ่ม	45
ตารางที่ 4.4 การได้รับความรู้ด้านการผลิตและการตลาดของเกษตรกร	46
ตารางที่ 4.5 จำนวนแรงงานในครัวเรือน	48
ตารางที่ 4.6 ขนาดพื้นที่เพาะปลูก ขนาดพื้นที่ให้ผลผลิต การถือครองเอกสารสิทธิ์ที่ดิน	49
ตารางที่ 4.7 อาชีพหลัก อาชีพรอง	50
ตารางที่ 4.8 รายได้ของครัวเรือนในรอบปี	51
ตารางที่ 4.9 รายจ่ายของครัวเรือนในรอบปี และการกู้ยืมเงินของเกษตรกร	52
ตารางที่ 4.10 ลักษณะการเพาะปลูก ลักษณะความลาดเอียงของพื้นที่และการเตรียมดิน	55
ตารางที่ 4.11 สายพันธุ์ แหล่งที่มาของพันธุ์	56
ตารางที่ 4.12 การปรับปรุงบำรุงดิน วิธีการปลูก ระยะเวลาปลูก	57
ตารางที่ 4.13 แหล่งน้ำ ระบบการให้น้ำ การค้ำยันกล้วย	58
ตารางที่ 4.14 วิธีป้องกันกำจัดวัชพืช และการใช้สารเคมี	59
ตารางที่ 4.15 สภาพการเก็บเกี่ยวผลผลิต การจำหน่ายและการแปรรูป	60
ตารางที่ 4.16 ต้นทุนด้านการเตรียมดินและพันธุ์กล้วยน้ำว้า (บาท/ไร่)	62
ตารางที่ 4.17 ต้นทุนสารเคมีกำจัดโรคแมลงและวัชพืชกล้วยน้ำว้า (บาท/ไร่)	63
ตารางที่ 4.18 ต้นทุนปุ๋ยคอก ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยหมัก (บาท/ไร่)	64
ตารางที่ 4.19 ต้นทุนค่าจ้างแรงงาน การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง (บาท/ไร่)	65
ตารางที่ 4.20 รวมต้นทุนการผลิตกล้วยน้ำว้า (บาท/ไร่)	66
ตารางที่ 4.21 ปัญหาในการผลิตกล้วยน้ำว้า	67

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.22	ระดับการได้รับความรู้เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า 70
ตารางที่ 4.23	ความต้องการด้านเนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า 71
ตารางที่ 4.24	ความต้องการช่องทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า 72
ตารางที่ 4.25	ความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า 75
ตารางที่ 5.1	การส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า 90

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ภาพที่ 5.1 การส่งเสริมและพัฒนากการผลิตกล้วยน้ำว้าอำเภอท่าปลา จ.อุตรดิตถ์	91

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีพื้นที่ทางการเกษตร ประมาณ 149.26 ล้านไร่ ในปี 2556 มีพื้นที่ปลูกกล้วยประมาณ 475,392 ไร่ โดยเป็นพื้นที่ปลูกกล้วยน้ำว้ามากที่สุด 364,455 ไร่ ผลผลิต 773,732 ตัน พื้นที่ปลูกกล้วยไข่ 73,814 ไร่ ผลผลิต 125,716 ตัน และพื้นที่ปลูกกล้วยหอม 37,123 ไร่ ผลผลิต 131,670 ตัน จากข้อมูลพื้นที่ปลูกกล้วยของศูนย์สารสนเทศ กรมส่งเสริมการเกษตรระหว่างปี 2552 ถึง 2556 พบแนวโน้มมีการขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้น โดยพื้นที่ปลูกกล้วยน้ำว้า กล้วยไข่ และกล้วยหอมเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.4, 61.0 และ 19.1 ตามลำดับ (กรมวิชาการเกษตร, 2558)

กล้วย (*Musa spp.*) เป็นผลไม้เขตร้อนในวงศ์ Musaceae มีถิ่นกำเนิดในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นไม้ผลที่สำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งของประเทศไทย แต่หากพิจารณาข้อมูลพื้นที่ปลูกกล้วยน้ำว้าช่วงปี 2554 - 2556 พบว่าแนวโน้มพื้นที่ปลูกลดลง แม้อุตสาหกรรมกล้วยต้องการอยู่ก็ตาม เนื่องจากปัญหาโรคตายพรายที่มักพบเกิดในกล้วยน้ำว้าเป็นเหตุให้เกษตรกรไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ จากการวิเคราะห์สภาพการผลิต การตลาด รวมถึงศักยภาพการแข่งขันของกล้วยน้ำว้า พบว่ากล้วยน้ำว้าเป็นพืชที่ภาครัฐ เอกชน และประชาชนควรเน้นการส่งเสริมการผลิตเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการภายในประเทศ โดยเฉพาะการผลิตกล้วยน้ำว้าให้มีคุณภาพและเพื่อให้ได้ปริมาณเพียงพอต่อการแปรรูป

อำเภอท่าปลา เป็นอำเภอที่มีเนื้อที่มากที่สุดของจังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นแหล่งอารยธรรมและอดีตดินแดนล้านนาตะวันออก มีพื้นที่ 1,681.45 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 1,050,625 ไร่) ลักษณะส่วนใหญ่เป็นที่ราบที่อยู่ระหว่างเนินเขาและภูเขา มีอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิริกิติ์อยู่ตอนกลางเป็นพื้นที่แหล่งน้ำ 284.80 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภออยู่ในการดูแลของนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน เขตอุทยานแห่งชาติลำน้ำน่าน เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า และเขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยมีพื้นที่ที่เป็นกรรมสิทธิ์ของประชาชนน้อยมาก พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าว ข้าวโพด มะม่วงหิมพานต์ ยางพารา กล้วยน้ำว้า และไม้ผล จากข้อมูลสำนักงานเกษตรอำเภอท่าปลา (2559) พบว่าเกษตรกรในพื้นที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์มีความสนใจผลิตกล้วยน้ำว้าเพิ่มมากขึ้น โดยมีจำนวนเกษตรกรที่มาขอขึ้นทะเบียนการเพาะปลูกในปีช่วง 3 ปี ระหว่างปี 2557 - 2559 เพิ่มขึ้น

จาก 493 ครัวเรือน จำนวนพื้นที่เพาะปลูก 1,923 ไร่ เพิ่มขึ้นเป็น 856 ครัวเรือน พื้นที่รวม 9,157 ไร่ นับเป็นพืชที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่อำเภอท่าปลาและเป็นพืชเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งของอำเภอท่าปลา

ด้านการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าในอำเภอท่าปลา พบว่าภาครัฐได้ส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าเพื่อจำหน่ายแก่โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยในพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลก และในปี 2559 ได้รับสนับสนุนหน่อกล้วยน้ำว้าจากหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น เพื่อขยายการผลิตในพื้นที่อำเภอท่าปลา ประกอบกับกล้วยน้ำว้าเป็นพืชที่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ตลอดทั้งปีและมีตลาดรองรับผลผลิตรายใหญ่ คือโรงงานแปรรูปกล้วยน้ำว้าตาก อำเภอกระทุ่มแบนจังหวัดพิษณุโลก ปริมาณผลผลิตกล้วยน้ำว้าของอำเภอท่าปลาที่จัดส่งไปยังโรงงานแปรรูปจังหวัดพิษณุโลก ประมาณ 200 ตันต่อเดือน และพบว่าในปี 2558 – 2559 ราคาการรับซื้อกล้วยน้ำว้าดิบมีการปรับตัวขึ้นจากเดิม 5 – 6 บาท/กิโลกรัม เพิ่มขึ้นเป็น 10 – 12 บาท/กิโลกรัม และเกษตรกรสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เดือนละ 1 – 2 ครั้ง แสดงให้เห็นว่ากล้วยน้ำว้าเป็นพืชที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกร ผู้ปลูกได้เป็นอย่างดี แต่เนื่องจากปัจจุบันเกษตรกรแต่ละรายมีการบริหารจัดการในพื้นที่เพาะปลูกกล้วยน้ำว้าที่แตกต่างกันออกไป บางรายประสบผลสำเร็จทำให้ได้ปริมาณและผลผลิตที่มีคุณภาพ ได้ราคาสูง บางรายไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยที่แตกต่างกันออกไป เช่น การใส่ปุ๋ย ขาดการปฏิบัติดูแลที่ถูกต้องและเหมาะสม การป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ถูกรู้อิ การเก็บเกี่ยว การแปรรูป และการตลาด ซึ่งหากเกษตรกรได้รับการส่งเสริมและการพัฒนาการผลิตที่ดีจะส่งผลต่อปริมาณและคุณภาพของผลผลิตของกล้วยน้ำว้า เป็นที่ต้องการของตลาดและสามารถแข่งขันได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนา ส่งเสริมให้การสนับสนุนเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยน้ำว้า เพื่อให้เกษตรกรผลิตกล้วยน้ำว้าที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด และเป็นเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จในการผลิตกล้วยน้ำว้าที่มีคุณภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

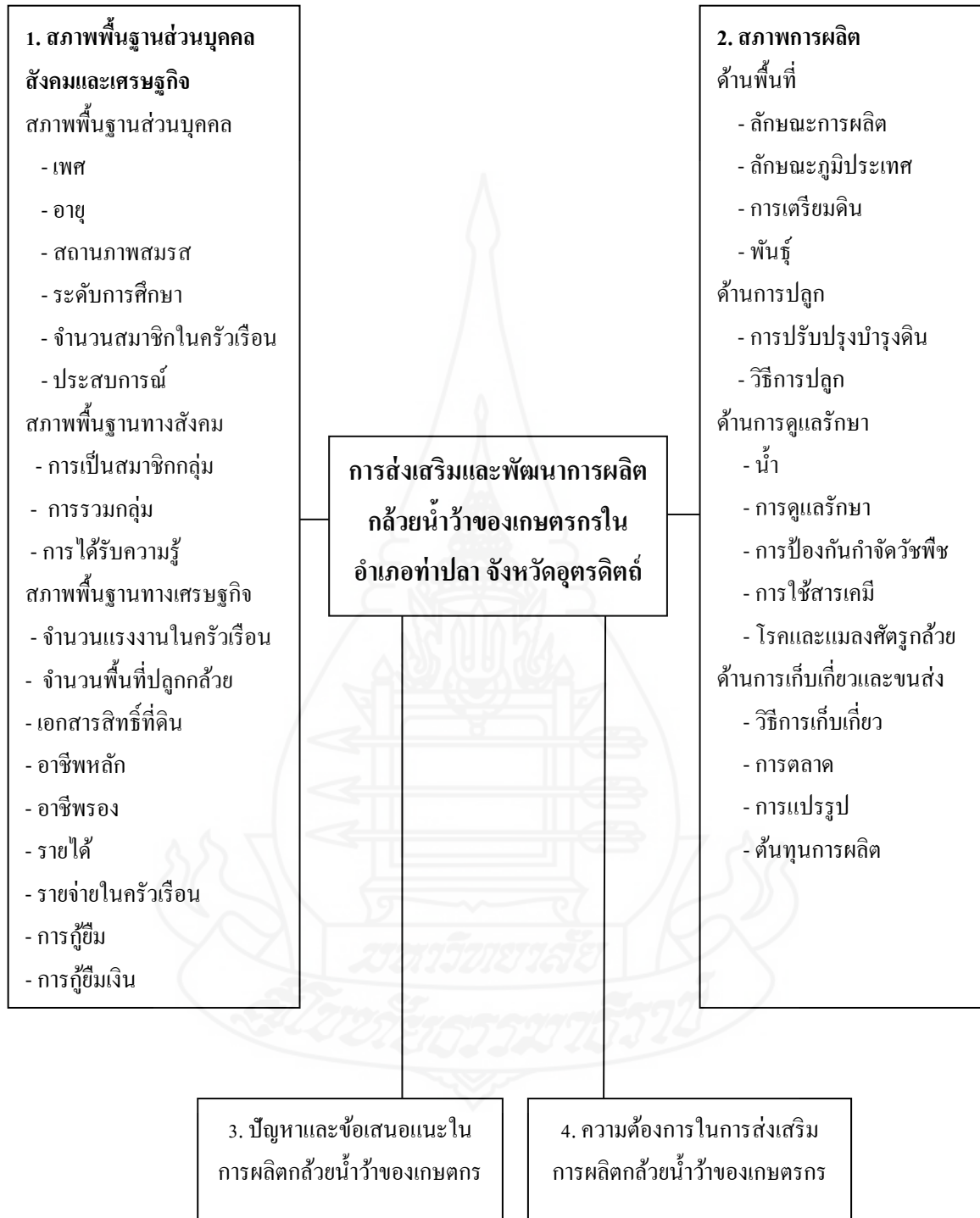
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ ดังนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้าในพื้นที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้าในพื้นที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- 2.4 เพื่อศึกษาความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมากำหนดประเด็นในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้ตามภาพที่ 1.1 ดังนี้

- 2.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า ในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- 2.2 สภาพการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- 2.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้าในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- 2.4 ความต้องการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ทำการศึกษาการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ดังนี้

4.1.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยน้ำว้า ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ สถานภาพทางสังคม การเปิดรับข่าวสาร การรวมกลุ่ม จำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวนพื้นที่ปลูกกล้วย ประเภทเอกสารสิทธิ์การถือครอง อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ภาคการเกษตร รายจ่ายภาคการเกษตร การกู้ยืมเงิน

4.1.2 สภาพการผลิตกล้วยน้ำว้า ได้แก่ ลักษณะการผลิต ลักษณะภูมิประเทศ ต้นทุนการผลิต การเตรียมดิน พันธุ์ การปรับปรุงบำรุงดิน วิธีการปลูก การดูแลรักษา น้ำ การป้องกันกำจัดวัชพืช โรคและแมลงศัตรูกล้วย วิธีการเก็บเกี่ยว การตลาด การแปรรูป

4.1.3 ปัญหา และข้อเสนอแนะ ได้แก่ ปัญหาในการผลิตกล้วยน้ำว้า พันธุ์ปลูก สภาพพื้นที่ วิธีการปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง การแปรรูป การขายและการตลาด การส่งเสริมการผลิต ช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ และวิธีการส่งเสริม

4.1.4 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร ได้แก่ ความรู้ด้านการผลิตกล้วยน้ำว้า ด้านการเตรียมการปลูก ด้านการปลูก ด้านการดูแลรักษา ด้านการเก็บเกี่ยว และด้านการตลาด

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ทำการศึกษาการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

4.3 ขอบเขตด้านเวลา ตั้งแต่เดือนมกราคม – มีนาคม 2560

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยไว้ ดังนี้

5.1 เกษตรกร หมายถึง ผู้ที่ปลูกกล้วยน้ำว้าในพื้นที่อำเภอท่าปลาและจังหวัดอุตรดิตถ์ เกษตรกรกับสำนักงานเกษตรอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

5.2 สภาพการผลิตกล้วยน้ำว้า หมายถึง พื้นที่ปลูกกล้วยน้ำว้า ประสิทธิภาพ ลักษณะ การปลูก ต้นทุนการผลิต การปรับปรุงดิน พันธุ์ที่ใช้ การเลือกใช้กล้าพันธุ์ ระยะปลูก การให้น้ำ การใส่ปุ๋ย การค้ำยัน การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช การเก็บเกี่ยว การจัดการผลผลิตเพื่อรอการจำหน่าย และการจำหน่าย

5.3 ความต้องการในการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า หมายถึง สิ่งที่เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยน้ำว้า ต้องการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยน้ำว้า ที่ตนเองยังไม่มีหรือทราบยังไม่ชัดเจน เกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการในการปฏิบัติในเรื่องการผลิตกล้วยน้ำว้า สายพันธุ์ การปลูก การบำรุงดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การตลาด ผ่านช่องทางการส่งเสริมและวิธีการส่งเสริม

5.4 ประสิทธิภาพการปลูกกล้วยน้ำว้า หมายถึง จำนวนปีในการทำสวนกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร

5.5 ขนาดพื้นที่ปลูก หมายถึง ขนาดพื้นที่แต่ละครัวเรือนเกษตรกรที่ใช้ปลูกกล้วยน้ำว้า ใน พ.ศ. 2559 ทั้งที่เป็นของตนเองและเช่าผู้อื่น

5.6 การเป็นสมาชิกกลุ่มและสถาบันเกษตรกร หมายถึง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกรของเกษตรกร ได้แก่ สหกรณ์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ กองทุนหมู่บ้าน วิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ผลิตกล้วย หรืออื่น ๆ ทั้งนี้การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรไม่จำกัดจำนวนกลุ่ม เกษตรกรอาจเป็นสมาชิกเพียงกลุ่มเดียวหรือมากกว่านั้นก็ได้

5.7 การส่งเสริมและพัฒนาการผลิต หมายถึง การส่งเสริมและพัฒนาการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยพิจารณาจากสภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร สภาพการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร และความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เป็นแนวทางในการปรับปรุงการวางแผนการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรให้มีคุณภาพต่อไป

6.2 เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหา รวมถึงกำหนดข้อเสนอแนะการผลิตกล้วยน้ำว้าแก่เกษตรกรให้ดียิ่งขึ้น

6.3 ข้อมูลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยน้ำว้า หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าให้มีคุณภาพต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง การส่งเสริม และพัฒนาการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิด หลักการ ทฤษฎี รวมทั้งการกำหนดประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์ และอภิปรายผลการศึกษา ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร
2. สภาพทั่วไปของการผลิตกล้วยน้ำว้า
3. สถานการณ์การผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

1.1 ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร ได้มีผู้ที่ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรไว้ดังนี้

ดิเรก อุภัยหรัย (2524) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร “การส่งเสริมการเกษตรเป็นกระบวนการให้การศึกษาของโรงเรียน รวมถึงการบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรและครอบครัว โดยบุคคลเป้าหมายสามารถเรียนรู้ได้จากการกระทำด้วยตนเองเพื่อให้บรรลุผลของการอยู่ดีกินดีของชุมชน โดยส่วนรวม และต้องอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาประชาชนในชุมชนด้วย

บุญสม วราเอกศิริ (2535) ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง กระบวนการให้ศึกษานอกโรงเรียน แก่บุคคลเป้าหมาย เกษตรกร และครอบครัวเกษตรกร โดยเน้นการปฏิบัติจริง และเน้นถึงการช่วยเหลือให้เกษตรกรช่วยเหลือตนเอง เพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคม

บุญธรรม จิตต่อนันต์ (2536) ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การนำความรู้ วิธีการ และเทคนิคใหม่ๆ ทางการเกษตรไปแนะนำเผยแพร่ให้แก่ประชาชน

โดยเฉพาะเกษตรกร พร้อมติดตามให้คำแนะนำช่วยเหลือจนบังเกิดผลสำเร็จและนำเอาปัญหาต่างๆ ทางการเกษตรมาวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อไป

1.2 หลักการส่งเสริมการเกษตร

สิน พันธุ์พินิจ (2544) หลักการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง กฎเกณฑ์ที่เป็นหลักยึดในการส่งเสริมการเกษตรเพื่อให้งานส่งเสริมการเกษตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หลักการส่งเสริมจะกล่าวถึงกฎเกณฑ์สำคัญ ๆ ที่สอดคล้องกับปรัชญาหรืออุดมการณ์ที่อยากให้การส่งเสริมการเกษตรดำเนินไปอย่างนั้นแล้วประสบผลสำเร็จตามความต้องการ สอดคล้องกับนโยบาย และความมุ่งหมาย หลักการส่งเสริมการเกษตรมีดังนี้

1.2.1 การส่งเสริมต้องสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของบุคคลเป้าหมาย

ความต้องการและความสนใจจะจุดประกายให้บุคคลเป้าหมายมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จะผลักดันเกษตรกรประกอบอาชีพให้ประสบผลสำเร็จ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง การวางแผนส่งเสริมการเกษตรจากบนลงสู่ล่าง ที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรมักจะล้มเหลวขาดความร่วมมือและไม่มีความต่อเนื่อง จึงต้องมี “ระบบการวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ดี”

1.2.2 การส่งเสริมต้องเริ่มต้นที่ความพร้อมของบุคคลเป้าหมาย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องทราบว่าบุคคลเป้าหมายมีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ความเชื่อทัศนคติ ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมอย่างไร รวมถึงความพร้อมด้านปัจจัยการผลิต พอเพียงหรือไม่ การที่เกษตรกรจะยอมรับนวัตกรรมหรือเทคโนโลยี เกษตรกรจะตัดสินใจเลือกเองบนพื้นฐานของสภาพเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความพร้อมต่าง ๆ ที่เขามีอยู่อย่างแท้จริง

1.2.3 การส่งเสริมเป็นการทำงานร่วมกับเกษตรกรไม่ใช่การทำงานให้เกษตรกร เป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรช่วยตนเองได้ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเป็นผู้อำนวยความสะดวก

1.2.4 การส่งเสริมเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนสารสนเทศแบบสองทาง “กระบวนการสื่อสาร” เป็นสิ่งสำคัญ และการสื่อสารแบบสองทาง จะทำให้เกษตรกรเข้าใจแจ่มแจ้งมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์ในการส่งเสริม ถ้าปราศจากกระบวนการสื่อสารแล้ว การส่งเสริมก็จะไม่เกิดขึ้น

1.2.5 การส่งเสริมควรให้บุคคลเป้าหมายมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมกิจกรรมการส่งเสริมจะทำให้เกษตรกรมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเกิดความภาคภูมิใจ

1.2.6 การส่งเสริมต้องร่วมมือและประสานกับองค์การพัฒนาทุกแห่ง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรและการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม

1.2.7 การส่งเสริมเป็นการทำงานร่วมกันกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องวางแผนการส่งเสริมที่ดี และจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินการส่งเสริมแก่บุคคลเป้าหมายแต่ละกลุ่มอย่างทั่วถึง

1.3 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

บุญธรรม จิตตอนันต์ (2540) กล่าวว่าวิธีการส่งเสริมการเกษตรมีอยู่ 3 วิธี คือ

1.3.1 วิธีการส่งเสริมรายบุคคล ประกอบด้วย การเยี่ยมที่บ้านและไร่นา บุคคลมาพบ ณ สำนักงาน การติดต่อทางจดหมาย และการติดต่อทางโทรศัพท์

1.3.2 วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ประกอบด้วย การประชุมเกี่ยวกับการส่งเสริม การสาธิต ทัศนศึกษา การจัดฝึกอบรมพิเศษ การทดสอบในท้องถื่น และการจัดงานวันเกษตร

1.3.3 วิธีการส่งเสริมมวลชน ประกอบด้วย หนังสือพิมพ์ นิทรรศการ เอกสาร เผยแพร่ วิทยุ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ การประกวด การรณรงค์

วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม จะช่วยบุคคลเป้าหมายให้ได้รายละเอียดในเรื่องที่สนใจมากขึ้น และนำไปสู่การไตร่ตรอง (Evaluation) ลองทำดู (trial) หากทดลองทำก็เป็นการพิสูจน์ด้วยตนเองว่าผลจะออกมาดีหรือไม่ ส่วนวิธีการส่งเสริมรายบุคคล มุ่งส่งเสริมช่วยเหลือแนะนำเฉพาะบุคคลแต่ละรายในด้านเทคนิคและรายละเอียดเฉพาะอย่าง เมื่อเกษตรกรตัดสินใจรับวิธีการใหม่ๆ ไปปฏิบัติ (Adoption) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องช่วยเหลือติดตามแนะนำเพื่อให้งานเป็นไปอย่างถูกวิธี และแก้ปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้บรรลุผล และเกิดความพึงพอใจตามความคาดหวัง

ลิน พันธุ์พินิจ (2544) กล่าวว่าวิธีการส่งเสริมการเกษตรเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ สารสนเทศ และเทคโนโลยีใน “ระบบการเปลี่ยนแปลง” เพื่อให้บุคคลเป้าหมายได้รับความรู้ ทักษะ และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม โดยใช้ “วิธีสอน” (teaching method) เป็นช่องทาง วิธีการส่งเสริมหรือการสอนในงานส่งเสริมการเกษตร โดยยึดจำนวนบุคคลเป้าหมาย แบ่งออกได้ 3 วิธี คือ

การส่งเสริมแบบมวลชน (mass methods) เป็นการส่งเสริมที่เข้าถึงบุคคลเป้าหมายหรือเกษตรกรได้ครั้งละจำนวนมาก ๆ หรือเป็นกลุ่มมวลชน โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรือแหล่งถ่ายทอดสารสนเทศ ไม่ได้พบปะหรือปฏิสัมพันธ์กับเกษตรกรโดยตรง วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบมวลชน มีทั้งการใช้สื่อสารมวลชน คือ สื่อสิ่งพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ รวมทั้งการจัดกิจกรรมต่าง ๆ คือ การนิทรรศการ การประกวด และการรณรงค์ ซึ่งเป็นวิธีการส่งเสริมที่ให้รายละเอียดแก่เกษตรกรน้อย แต่มุ่งที่จะเผยแพร่ข่าวสารเพื่อให้เกษตรกรรับรู้และเกิดความสนใจในสิ่งใหม่ ๆ เมื่อสนใจแล้วก็จะหารายละเอียดหรือรับการส่งเสริมแบบกลุ่มต่อไป

การส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่ม (group methods) เป็นวิธีการส่งเสริม “แบบกลุ่มย่อย” มีจำนวนเกษตรกรที่เหมาะสม ไม่มากจนเกินไปคือประมาณ 25 คน เป็นวิธีการส่งเสริมที่เกิดการยอมรับและการเปลี่ยนแปลงมากในกลุ่มของเยาวชน เกษตรกร เกษตรกรอาวุโสและแม่บ้าน เกษตรกร นอกจากนี้วิธีการนี้ยังช่วยให้ส่งเสริมเกษตรกรได้ครั้งละหลายคน เข้าถึงประชาชนได้ กว้างขวางและถ่ายทอดสารสนเทศแก่เกษตรกรได้มากกว่าแบบอื่น วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ประกอบด้วยวิธีการ คือ การบรรยาย (speech or lecture), การอภิปรายกลุ่ม (group discussion), การสาธิต (demonstration) และการศึกษาดูงานหรือการทัศนศึกษา (field tour)

การส่งเสริมการเกษตรเป็นรายบุคคล (individual methods) เป็นวิธีการส่งเสริม “แบบพบกันตัวต่อตัว” ระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกับเกษตรกร อาจที่บ้าน ที่ทำงาน หรือในไร่นาของเกษตรกร บรรยายการส่งเสริมเป็นแบบไม่เป็นทางการ ไม่เคร่งเครียด เกษตรกรจะมีโอกาสสนทนา อภิปราย สอบถามปัญหาอย่างเป็นกันเอง การส่งเสริมเป็นรายบุคคลมีหลายวิธีการ คือ การเยี่ยมเกษตรกรที่ไร่นาหรือที่บ้าน (home or farm visits), การเยี่ยมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่สำนักงาน (office calls), การโทรศัพท์ (telephone call), การเสวนากับเกษตรกรอย่างไม่เป็นทางการ (informal discussion) และการใช้จดหมาย (letter)

1.4 การจำแนกสื่อเพื่องานส่งเสริมการเกษตร

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2556) ได้กล่าวว่ารูปแบบของสารสนเทศในการส่งเสริมการเกษตร อาจอยู่ในลักษณะของข้อมูลตัวเลข ตัวอักษร ข้อมูล ตัวอักษร โดยรวมข้อมูลตัวเลขและตัวอักษรเข้าด้วยกัน ข้อมูลกราฟฟิกเป็นรูปภาพ รูปถ่าย รูปจำลอง รูปวาด ข้อมูลเรียง ทั้งนี้ข้อมูลสารสนเทศ และความรู้ที่ได้รวบรวมเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ มีการจัด เก็บให้สะดวกในการเผยแพร่ในรูปภาพต่างๆยิ่งในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศก้าวหน้าขึ้นทำให้มีการผลิตสารสนเทศในรูปของสื่อต่างๆมากมายได้แก่

1.4.1 สิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่ใช้กันแพร่หลายในปัจจุบัน ซึ่งอาจอยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ที่ไม่เผยแพร่และ สิ่งพิมพ์ที่เผยแพร่ เช่น หนังสือวารสารเอกสารรายงานหรืออาจอยู่ในรูปของบันทึก เช่นบันทึกการปฏิบัติงาน สิ่งพิมพ์มีข้อดีคือค่าใช้จ่ายราคาถูก ไม่ต้องใช้อุปกรณ์พิเศษช่วย มีระบบการผลิตและเผยแพร่ที่กว้างขวาง แต่มีข้อจำกัดคือไม่คงทนถาวรและค่าจัดส่งแพง

1.4.2 วัสดุย่อส่วน เป็นแผ่นฟิล์มขนาด 16 หรือ 35 มิลลิเมตร ในแผ่นฟิล์มจะเป็นรูปถ่ายย่อของ เอกสารเช่นเดียวกับเอกสารที่จัดทำเป็นเล่ม ในแผ่นฟิล์มแผ่นหนึ่งสามารถบรรจุเอกสารได้หลายหน้า ข้อดีคือประหยัดพื้นที่ในการจัดเก็บ มีความคงทนถาวร สะดวกในการจัดส่ง แต่มีข้อจำกัดคือ ต้องใช้ร่วมกับเครื่องอ่าน

1.4.3 สื่อเทปเสียงและวีดิทัศน์ เป็นสื่อที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลทั้งเสียงและภาพเคลื่อนไหว สะดวก ในการบันทึกข้อมูลโดยข้อมูลที่บันทึกจะเรียงลำดับกันไปตั้งแต่ต้นจนจบ ข้อดีคือสะดวกในการใช้ทั้งบันทึก ปรับปรุงแก้ไขและใช้งาน มีราคาถูก ส่วนข้อเสียคือไม่คงทน การเข้าถึงข้อมูลต้องเริ่มจากจุดเริ่มต้นไป ตามลำดับทำให้ไม่สะดวกและเสียเวลา

1.4.4 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นการจัดพิมพ์ที่อยู่ในรูปของอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งใช้ระบบคอมพิวเตอร์ ได้แก่ แผ่นดิสเกตต์จานแม่เหล็กในเครื่องคอมพิวเตอร์แผ่นเลเซอร์ดิสก์ขนาดต่างๆ ที่คุ้นเคยกัน คือ แผ่นซีดีรอม สามารถจัดส่งผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ โดยสามารถจัดส่งสารสนเทศจากเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่งไปยังอีกเครื่องหนึ่งหรือจากเครือข่ายหนึ่งไป โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ตซึ่งทำให้การเผยแพร่สารสนเทศทำได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และคล่องตัว เกิดการเผยแพร่สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์(electronic book)

ลิน พันธุ์พินิจ (2544) สื่อเพื่องานส่งเสริมการเกษตร โดย “ชี้ช่องทางทางการสื่อสาร” เป็นหลักจำแนกสื่อออกได้ 3 ประเภท คือ

1. สื่อบุคคล (interpersonal media) เป็นสื่อที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการส่งเสริมการเกษตร โดยใช้สื่อบุคคลส่งเสริมทั้งแบบรายบุคคล แบบกลุ่ม และแบบมวลชน เช่น การออกเยี่ยมไร่ นาหรือฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ซึ่งสื่อบุคคลของเอกชนนิยมใช้มากแต่ของภาครัฐเองยังใช้สื่อบุคคลทำงานส่งเสริมทุกวิธี

2. สื่อสิ่งพิมพ์ (print media) หมายถึง สิ่งที่ผลิตจากกระดาษ ผ้า หรือวัสดุอื่น ๆ ที่พิมพ์เขียน หรือวาด ที่สามารถสื่อความหมาย สิ่งพิมพ์อาจสื่อความหมายด้วยข้อความ ภาพหรือสัญลักษณ์ โดยจัดทำเป็นแผ่น เป็นเล่ม หรือติดกับผนัง คุณสมบัติที่ดีของสื่อสิ่งพิมพ์จะเก็บเป็นหลักฐานไว้ได้นาน ตรวจสอบความถูกต้องได้ ดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านได้ดี เช่น แผ่นภาพโฆษณา (poster), แผ่นปลิว หรือใบปลิว (leaflet), แผ่นพับ (folder), เอกสารคำแนะนำ (booklet), นิตยสาร (magazine), วารสาร (journal), หนังสือ (book) เป็นต้น

2.1 แผ่นพับ (folder) เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ขนาดเล็ก พิมพ์ด้วยกระดาษแผ่นเดียวทั้งสองหน้าแล้วพับเป็นสี่ส่วน หรือสามส่วน มีหัวข้อของเนื้อหาครบถ้วน และมีความสมบูรณ์ในตัวเองมากกว่าโปสเตอร์ และแผ่นปลิว

2.2 เอกสารคำแนะนำหรือคู่มือ (booklet) บางคนเรียกว่า อนุสาร เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่จัดทำเพื่อให้ข้อมูลแต่ละเรื่องสมบูรณ์ในตัวเอง เช่น เอกสารคำแนะนำการปลูกมะเขือเทศ การปลูกข้าวโพดฝักอ่อน การปลูกหอมแดง เป็นต้น โดยจะมีรายละเอียดของเนื้อหามากกว่าแผ่นพับ แต่จะน้อยกว่านิตยสาร วารสารหรือตำรา อาจทำเป็นเล่มหรือเย็บติดกันเป็นชุดก็ได้

2.3 แผ่นภาพโฆษณา (poster) เรามักเรียกทับศัพท์ว่า “โปสเตอร์” เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่เน้นการนำเสนอด้วย ภาพ สัญลักษณ์ ประกอบด้วยข้อความสั้น ๆ ไม่มีรายละเอียดของเนื้อหา มากแต่จะดึงดูดผู้ชมด้วยสี ความสมดุลของศิลป์ ส่วนมากเราจะใช้โปสเตอร์สำหรับการณรงค์ เพื่อให้เกษตรกรค้นคว้าหาข้อมูลข่าวสารเบื้องต้น เมื่อเกษตรกรสนใจก็จะติดตามศึกษารายละเอียดของเนื้อหาจากสื่อชนิดอื่นต่อไป

3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic media) หมายถึง สื่อที่บันทึกสารสนเทศด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์อาจอยู่ในรูปของ สื่อบันทึกข้อมูลประเภทสารแม่เหล็ก เช่น แผ่นจานแม่เหล็ก ชนิดอ่อน (floppy disk) และสื่อประเภทจานแสง(optical disk) บันทึกอักขระแบบดิจิทัลไม่สามารถอ่านได้ด้วยตาเปล่า ต้องใช้เครื่องคอมพิวเตอร์บันทึกและอ่านข้อมูลเป็นสื่อการเรียนการสอนที่เกิดจากวิวัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโทรคมนาคม การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการเรียนการสอนจะออกมาในลักษณะของสื่อประสม หรือมัลติมีเดีย (Multimedia) แสดงผลออกมาหลายรูปแบบตามที่โปรแกรมไว้ เช่น มีเสียง เป็นภาพเคลื่อนไหว สามารถให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ ปัจจุบันสื่อประเภทนี้มีหลายลักษณะ เช่น การเรียนอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Learning, E-book, E-Training เป็นต้น

3.1 อินเทอร์เน็ต (Internet) หมายถึง เครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่มีการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายหลายๆ เครือข่ายทั่วโลก โดยใช้ภาษาที่ใช้สื่อสารกันระหว่างคอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า โพรโทคอล (Protocol) ผู้ใช้เครือข่ายนี้สามารถสื่อสารถึงกันได้ในหลายๆ ทาง อาทิ เช่น อีเมล เว็บบอร์ด และสามารถสืบค้นข้อมูลและข่าวสารต่างๆ รวมทั้งคัดลอกแฟ้มข้อมูลและโปรแกรมมาใช้ได้

3.2 วิทยุกระจายเสียง (radio) เป็นสื่อสารมวลชนประเภทเสียงที่จัดส่งออกอากาศไปด้วยระบบคลื่นแม่เหล็ก ด้วยเครื่องส่งวิทยุที่สามารถกระจายออกไปรอบทิศทาง เข้าถึงกลุ่มชนที่มีเครื่องรับวิทยุตามรัศมีของเครื่องส่งในทุกที่ ทั้งบนภูเขาสูง เกาะในมหาสมุทรหรือป่าทึบ เป็นสื่อที่ทันต่อเวลาและทำให้เกิดแรงจูงใจแก่ผู้ฟัง ทำให้เกษตรกรรับทราบและตื่นตัวในสารสนเทศ มีความสนใจและสามารถโน้มน้าวให้เกษตรกรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้

3.3 วิทยุโทรทัศน์ (television, TV) เป็นสื่อที่มีทั้งภาพและเสียงที่ส่งโดยคลื่นวิทยุ ความถี่สูงมาก หรือส่งภาพทางสาย (cable TV) มีความประสงค์ให้เข้าถึงมวลชนโดยตรงการพัฒนาการของวิทยุโทรทัศน์ที่จุดเริ่มต้นใกล้เคียงกันกับวิทยุกระจายเสียง ปัจจุบันสถานีวิทยุโทรทัศน์ต่างๆ ให้ความสำคัญต่อการเกษตรมากขึ้นได้ผลิตรายการเกษตร เช่น รายการดินค่าน้ำชุ่ม เพื่อเกษตรกร หมอдин ไม่ลองไม่รู้ เป็นต้น ซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ อาทิ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รวมทั้งบริษัทเอกชนต่าง ๆ ทำให้เกษตรกรและผู้สนใจมีทางเลือกในการชมรายการ และได้รับความรู้ด้านการเกษตรกว้างขวางมากขึ้น

3.4 วิดิทัศน์ (vedio) คือ มัลติมีเดียที่สามารถแสดงภาพเคลื่อนไหวพร้อมเสียงบรรยายได้ การนำเสนอวิดีโอมีหลายรูปแบบ เช่น วิดีโอเพื่อการศึกษา วิดีโอเพื่อความบันเทิง ประโยชน์ของวิดีโอมีมากมายนอกจากให้ความรู้ให้ความบันเทิงยังสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้ใช้งาน เช่น วิดีโอนำเสนอสินค้าผลิตภัณฑ์ต่างๆ เป็นต้น

4. สื่อกิจกรรม (Activity media) เป็นสื่อที่ต้องใช้บุคคลลงมือปฏิบัติกิจกรรมหรือแสดงเนื้อหาที่น่าสนใจให้ผู้ชมเป้าหมายหรือเกษตรกรได้ศึกษา เป็นการสอนหรือการส่งเสริมไปในตัว สื่อกิจกรรมเนื้อหาจะอยู่ที่การปฏิบัติและการแสดงกิจกรรมแต่ละขั้นตอน สื่อกิจกรรมมักนิยมใช้กับการส่งเสริมแบบกลุ่มและแบบมวลชน สื่อกิจกรรมที่สำคัญ คือ

4.1 การสาธิต มีทั้งการสาธิตวิธีและการสาธิตผล โดยเฉพาะการจัดทำแปลงสาธิตมีความจำเป็นต่อการถ่ายทอดหรือเผยแพร่ความรู้ เพื่อเป็นแหล่งวิทยากรและที่เรียนรู้ตลอดชีวิตของเกษตรกร

4.2 การทัศนศึกษา (study tour) เป็นการเดินทางไปศึกษาความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรภายนอก ความสำคัญของการทัศนศึกษาเพราะได้เห็นของจริงที่แปลกใหม่ที่ น่าสนใจ น่าตื่นเต้นและจำติดตาได้นาน

4.3 การจัดนิทรรศการ มีตั้งแต่ขนาดเล็กจนถึงการใหญ่ ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและระดับโลก ปัจจุบันหน่วยงานด้านเกษตรมีความสนใจต่อการจัดนิทรรศการมากขึ้น บางแห่งจัดชุดนิทรรศการไว้ มีอุปกรณ์ด้านสิ่งพิมพ์ หุ่นจำลอง ของจริงและสื่อคอมพิวเตอร์ นิทรรศการที่ดี ควรมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน กะทัดรัด มีศิลปะ สามารถตอบสนองความต้องการและความสนใจของเกษตรกร กำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง

สรุปได้ว่า การส่งเสริมการเกษตร คือการถ่ายทอด หรือเผยแพร่ บริการความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ เกี่ยวกับการเกษตรแก่เกษตรกร ตลอดจนให้คำปรึกษา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อเข้าใจในปัญหาต่างๆ ให้เกษตรกรนำไปคิด ตัดสินใจ และปฏิบัติตามเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ซึ่งการส่งเสริมการเกษตรเป็นการให้การศึกษาตลอดชีวิต ต้องทำอย่างต่อเนื่องโดยต้องจัดให้มีการสัมพันธ์ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยหลักการส่งเสริมการเกษตรต้องสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจ ตรงเป้าหมายเป็นการทำงานร่วมกับเกษตรกร เป็นการแลกเปลี่ยนแบบสองทาง

การจำแนกสื่อเพื่อการส่งเสริมการส่งเสริมการเกษตร สามารถจำแนกได้ 3 ประเภท คือ สื่อบุคคล ได้แก่ สื่อบุคคลจากภาครัฐและภาคเอกชน สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ คู่มือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิดิทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ สื่อกิจกรรม หรือวิธีการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ ได้แก่ การสาธิต การทัศนศึกษา การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

2. สภาพทั่วไปของการผลิตกล้วยน้ำว้า

จันทรา อุสุวธรรม (2556, น.13) กล่าวว่า กล้วยน้ำว้าเป็นพืช มีพื้นที่บ้านที่รู้จักดี ปลูกง่ายโตเร็ว ออกดอกออกผลให้แล้วก็จากไปพร้อมกับทิ้งทายาทใหม่สำหรับใช้ขยายพันธุ์มากมาย กล้วยน้ำว้าสามารถเป็นได้ทั้งผัก ผลไม้ เป็นอาหารคาว อาหารหวาน อาหารว่าง ส่วนต่าง ๆ ของกล้วย ใช้ประโยชน์ได้มากมาย เช่น อาหารสัตว์ เป็นภาชนะ เป็นวัสดุอุปกรณ์ เป็นของเล่น และเป็นส่วนสำคัญในพิธีกรรมหลายอย่าง

2.1 ลักษณะทั่วไป

กล้วยน้ำว้าเป็นพืชที่มีถิ่นกำเนิดทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นแถบที่มีอากาศร้อนชื้น อยู่ที่เส้นศูนย์สูตรที่ 20 °N และ 20 °S จึงเป็นไม้ผลที่เหมาะที่จะปลูกในประเทศไทย กล้วยน้ำว้าทุกสถานะไม่ว่าดิบ ห่าม หรือสุก สามารถนำมาประกอบอาหารได้หลากหลายรูปแบบและมีรสชาติที่ไม่ซ้ำแบบกัน กล้วยน้ำว้าสุกอมยังสามารใช้เป็นอาหารสูตรเริ่มต้นที่ดีสำหรับเด็กทารก เพราะย่อยง่าย ช่วยในการขับถ่าย ส่วนกล้วยดิบหรือห่าม สามารถใช้ทำเป็นแกงคั่ว ฉาบ ปิ้ง นึ่ง ทอด อบ กวน เชื่อม กล้วยสุกมักนิยมนำมาทำเป็นของหวาน เช่น กล้วยบวชชี กล้วยแจก กล้วยตาก ขนมกล้วย นอกจากนี้ส่วนที่เป็นดอกของกล้วยที่เรียกว่า “ หัวปลี ” สามารถนำมาแกงเลียงใช้เป็นอาหารบำรุงน้ำนมสำหรับหญิงหลังคลอด ใส่ต้มยำ ต้มยำ ยำหัวปลีลวกและเผาจิ้มน้ำพริก และใช้เป็นเครื่องเคียง ผัดไทย ผัดหมี่ เต้าเจี้ยวหลน กะปิหลน ขนมจีน น้ำพริก ช่วยเพิ่มรสชาติอาหารให้อร่อยยิ่งขึ้น

กล้วยน้ำว้าเป็นพืชล้มลุกขนาดใหญ่ สูง 2 – 5 เมตร ชอบอากาศร้อนชื้นและอบอุ่น อุณหภูมิที่เหมาะสม ซึ่งไม่ควรต่ำกว่า 15 องศาเซลเซียสหรือสูงกว่า 35 องศาเซลเซียส ควรมีความชื้นสัมพัทธ์อย่างน้อย 60 % ปริมาณฝนตกเฉลี่ย 200 – 220 มม. / เดือน ส่วนดินที่เหมาะสมควรเป็นดินที่มีความสมบูรณ์การระบายน้ำดี

เบญจมาศ ศิลาชัย (2546, น.168-119) ได้กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม สำหรับกล้วยซึ่งเป็นพืชที่ชอบอากาศอบอุ่นและชุ่มชื้น การเจริญของต้นกล้วยจะหยุดที่ 14 องศาเซลเซียส อุณหภูมิที่เหมาะสมในการเจริญเติบโตคือ 27 องศาเซลเซียส การเกิดหน่อจะหมากที่สุดที่อุณหภูมิ

ประมาณ 22 องศาเซลเซียส และเกิดใบได้มากที่สุดที่ 31 องศาเซลเซียส อุณหภูมิที่ต่ำทำให้กล้วยแพงปลี (การออกดอก) ช้าและบางครั้งถ้าอากาศเย็นมากจะทำให้การแพงปลีช้าออกไปอีก 6 – 8 เดือน ทั้งนี้เพราะการเจริญของลำต้นชะงัก ดังนั้นอุณหภูมิที่ต่ำเกินไปหรือสูงเกินไปจะทำให้การเจริญและการพัฒนาของต้นกล้วยผิดปกติ ดังนั้นที่อุณหภูมิ 0 องศาเซลเซียส ไม่ควรปลูกกล้วยเพราะไม่สามารถทนความเย็นได้ ถ้าต่ำกว่า 10 องศาเซลเซียส ใบกล้วยจะเหลืองทำให้เกิดความเสียหายอาการเหลืองมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ได้รับความเย็น ถ้าอุณหภูมิภายในใบสูงขึ้นถึง 45 องศาเซลเซียส และถ้าอุณหภูมิภายนอกสูงถึง 47 องศาเซลเซียส จะทำให้ใบได้รับอันตราย และอันตรายที่สุดใบจะแห้งไหม้ เมื่อร้อนถึง 47.5 องศาเซลเซียส จะเป็นอันตรายอย่างยิ่งกับการปลูกกล้วย

กล้วยเป็นพืชที่มีแผ่นใบใหญ่และยาว ด้านลม เมื่อลมพัดจึงไม่ค่อยทนต่อลมที่แรง ถ้ามีลมแรงจะทำให้กล้วยแตกตามเส้นใบ ซึ่งตั้งฉากกันเส้นกลางใบ ถ้าใบไม่แตกมากนัก แผ่นใบที่เหลือยังคงทำหน้าที่สังเคราะห์แสงได้อยู่ แต่ถ้าใบแต่เป็นฝอย ใบจะไม่สามารถทำหน้าที่ได้อีก ถ้าลมมีความเร็วประมาณ 40 – 50 กิโลเมตร/ชั่วโมง จะทำให้เกิดผลเสียหายกับต้นกล้วยได้โดยเกิดการบิดที่บริเวณโคนต้น แต่ถ้าลมแรงกว่านั้นคือ ที่ 95 กิโลเมตร/ชั่วโมง จะทำให้ต้นกล้วยล้มทันที ดังนั้นพื้นที่มีได้ฝุ่นเสมอ ๆ จึงไม่ควรปลูกกล้วยและการปลูกกล้วยในบริเวณที่มีลมแรงควรเลือกพันธุ์ที่ทนต่อลม

2.2 สายพันธุ์

อภิชาติ ศรีสะอาด (2553, น.33-40) สายพันธุ์กล้วยน้ำว้า สามารถจำแนกได้ดังนี้

2.2.1 กล้วยน้ำว้าขาว

ชื่อสามัญ	Pisang Awak
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Musa</i> ABB group (triploid) cv. “Klual Nam waa”
ชื่อท้องถิ่น	กล้วยมณีอ่อง (ภาคเหนือ) กล้วยทะนืออ่อง (อีสาน) กล้วยอ่อง, มะลืออ่อง, กล้วยใต้

แหล่งที่พบ พบได้ทุกภาคของไทยเป็นเครือ 1 เครือ มี 5-10 หวี ปลูก

ได้ทั่วประเทศ ขยายพันธุ์ด้วยหน่อ รับประทานได้ทั้งสุกและดิบ ถ้าดิบทำเป็นขนมหวานได้หลายชนิด เช่น กล้วยฉาบ ถ้าสุกทำเป็นขนมหวานได้ เช่น กล้วยบวชชี กล้วยแขก กล้วยกวน เป็นต้น

ลักษณะกล้วยน้ำว้าขาว เป็นพืชล้มลุกมีลำต้นอยู่ใต้ดิน เรียกว่า เหง้า ส่วนลำต้นบนดินเกิดจากกาบใบมาหุ้มซ้อนกันเป็นลำต้น ใบเป็นใบเดี่ยวขนาดใหญ่และยาว ผิวใบด้านบนเรียบเป็นมัน ท้องใบมีสีน้ำตาล ดอกออกเป็นช่อเรียกว่า หัวปลี แต่ละช่อย่อยประกอบด้วยใบประดับขนาดใหญ่ที่มีสีม่วงแดงหุ้มอยู่

2.2.2 กล้วยน้ำว่าเจียว

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Musa</i> (ABB group) “Kluai Nam Wa Khiao”
แหล่งที่พบ	พบได้ทั่วไป
การใช้ประโยชน์	ผลใช้แปรรูป และรับประทานสด

ลักษณะทั่วไปของกล้วยน้ำว่าเจียว ลำต้นสูง 2.5-3 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 15 เซนติเมตร กาบด้านนอกเขียวอ่อน มีประจำ ก้านใบสีเขียวอ่อน มีขนาดเล็กน้อย ร่องใบปิดฐาน ใบโค้งมน ปลีรูปรางก่อนข้างใหญ่ ด้านนอกสีม่วงมีนวลมาก ด้านในสีแดง เครือหนึ่งมี 5-7 หวี หวีหนึ่ง 10-15 ผล ผลอ่อนสีเขียวสด ไม่มีนวล ผลกลมมีจุดผลชัดเจน ก้านผลยาว เมื่อสุกผลจะมีสีเหลืองปนเขียว

2.2.3 กล้วยน้ำว่านวล

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Musa</i> (ABB group) “Kluai Nam Wa Naun”
แหล่งที่พบ	พบได้ทั่วไป
การใช้ประโยชน์	ผลรับประทานสดหรือใช้ทำข้าวต้มมัด

ลักษณะทั่วไปของกล้วยน้ำว่านวล มีลำต้นสูง 3 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 15 เมตร กาบด้านนอกสีเขียวเข้ม มีนวลก้านใบสีเขียวนวล ฐานใบโค้งมนทางออก ดอกเป็นรูปไข่ป้อม สีแดงอมม่วงสด มีนวล เครือหนึ่งมี 10-12 หวี หวีหนึ่งมี 10-15 ผล ก้านผลยาวเมื่อสุกเหลืองผลจะหายไป ผลอ่อนจะมีสีเขียว มีนวลสีขาวปกคลุมหนา เมื่อสุกจะกลายเป็นสีเหลืองนวล

2.2.4 กล้วยน้ำว่าค่อม

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Musa</i> (ABB group) “Kluai Nam Wa Khom”
แหล่งที่พบ	พบได้ทั่วไปทุกภาค
การใช้ประโยชน์	ผลรับประทานสดและแปรรูป

ลักษณะทั่วไปของกล้วยน้ำว่าค่อม มีลำต้นสูง 1.5-3 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางไม่ต่ำกว่า 20 เซนติเมตร กาบลำต้นด้านนอก มีประจำเล็กน้อย ด้านในมีสีเขียวอ่อน ก้านร่องใบปิดเส้นกลางใบสีเขียว ปลีรูปรางอ้วนป้อมสีแดงอมม่วง โคนกาบกว้าง เครือหนึ่งมี 7-10 หวี หวีหนึ่งมี 14-18 ผล ก้านผลยาว ช่องว่างระหว่างหวีน้อยกว่ากล้วยน้ำว่าทั่วไป จึงค่อนข้างแน่น บางครั้งบีบอัดกันมากจนทำให้บางผลมีลักษณะเรียวยาวแหลม เมื่อสุกมีสีเหลืองอมขาว ใ้สีกลางมีสีเหลือง รสหวาน

2.2.5 กล้วยน้ำว่าดำ

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Musa</i> (ABB group) “Kluai Nam Wa Dam”
แหล่งที่พบ	พบได้ทั่วไปแถบภาคกลาง
การใช้ประโยชน์	ผลรับประทานสด

ลักษณะทั่วไปของกล้วยน้ำว้าดำ มีลำต้นสูง 2.5-3 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 15 เซนติเมตร กาบด้านนอกเขียวอ่อนมีปื้นดำชัดเจน ก้านใบสีเขียวอ่อน โคนก้านใบมีปื้นดำฐานใบโค้งมน ดอกเรียวยาวปลายแหลม ด้านนอกสีแดงอมม่วง ด้านในสีแดง เมื่อกาบเปิดจะม้วนงอขึ้น เครือหนึ่งมี 5-7 หวี หวีหนึ่งมี 10-15 ผล ผลอ่อนมีลายตามผิว สีผลเป็นเหมือนสนิม เมื่อผลแก่ลายจะเกือบเต็มผล และมีสีน้ำตาลเข้ม เมื่อผลสุกส่วนที่เป็นสีเขียวจะกลายเป็นสีเหลือง ส่วนที่เป็นสีน้ำตาล สีจะซีดลง ผิวเปลือกจะบาง เนื้อผลสีขาว รสหวานมีกลิ่นเล็กน้อย

2.3 การขยายพันธุ์

การขยายพันธุ์นิยมทำการขยายพันธุ์กล้วยสำหรับการเพาะปลูก 3 วิธี ดังนี้

2.3.1 การขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ด เนื่องจากกล้วยส่วนใหญ่ไม่มีเมล็ด จึงไม่เป็นที่นิยม ยกเว้นการปรับปรุงพันธุ์เท่านั้น

2.3.2 การขยายพันธุ์จากหน่อ การขยายพันธุ์จากหน่อเป็นวิธีที่นิยมขยายพันธุ์กันโดยทั่วไป เพราะปกติตามสวนกล้วยจะมีหน่อกล้วยมากอยู่แล้ว เพียงแต่ขุดหน่อที่แตกออกมาจากต้นแม่มาปลูกใหม่เท่านั้น

หน่อพันธุ์กล้วยสำหรับการเพาะปลูก หน่อที่เกิดจากต้นแม่ สามารถจำแนกตามรูปร่างต่างและลักษณะต่าง ๆ ได้ 3 ชนิด ได้แก่

หน่ออ่อน (peeper) เป็นหน่อที่มีอายุน้อยมาก ยังไม่มีใบ มีเพียงใบเกี๋ยงอยู่เหนือผิวดิน ซึ่งไม่นิยมนำไปเพาะปลูก

หน่อใบแคบ (sword suckers) ชาวบ้านเรียกว่า หน่อดาบ เป็นหน่อที่เกิดจากลำต้นแม่หน่อมิขนาดใหญ่มิอาหารสะสมมาก มีใบยังไม่คลี่ ใบเรียวยาวเล็ก เป็นหน่อที่ดีเหมาะสำหรับการแยกไปเพาะปลูกเพราะจะให้ต้นที่แข็งแรง และให้ผลผลิตดี

หน่อใบกว้าง (water sucker) เป็นหน่อที่เกิดจากต้นที่เก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วหรือจากต้นที่ตัดทิ้งแล้วหรือจากหน่อใบแคบ หน่อพวกนี้แม้จะมีขนาดเล็ก แต่เป็นหน่อที่มีใบคลี่แผ่กว้างไม่เหมาะนำไปเพาะปลูกและถ้าพบอยู่ติดกับต้นแม่ควรจะทำลายทิ้ง หน่อชนิดนี้มีอาหารสะสมในหน่อน้อย ถ้านำไปปลูกจะได้ต้นที่อ่อนแอและมีผลขนาดเล็ก

การเลือกหน่อกล้วยเพื่อการเพาะปลูก ควรเลือกหน่อใบแคบที่เกิดชิดโคนต้นแม่ เลือกหน่อที่มีลักษณะอวบสมบูรณ์ ซึ่งจะเป็นต้นกล้วยที่แข็งแรงให้ผลผลิตที่ดีต่อไป ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือหน่อที่แข็งแรงควรจะมีเหง้าติดอยู่ใต้ดินรากลึก ส่วนหน่อที่โผล่ลอยอยู่บนผิวดินนั้นเป็นหน่อที่ไม่แข็งแรง ต้นแม่ต้องสมบูรณ์ ไม่เป็นโรคตายพราย หรือมีแมลงเข้าทำลาย โดยเฉพาะด้วงงวงเข้าทำลายมาก่อนส่วนเหง้าต้องไม่ถูกโรคแมลงทำลาย แหล่งพันธุ์ควรเป็นที่

เชื่อถือได้ ซึ่งเกษตรกรต้องตรวจสอบประวัติของสวนว่าไม่เคยมีโรคระบาดมาก่อน กรณีเป็นหน่อที่มีวางจำหน่าย ต้องสดใหม่ ไม่บอบช้ำ

2.3.3 การขยายพันธุ์โดยวิธีผ่าหน่อ หรือเหง้า

หากต้องการจำนวนหน่อกล้วยน้ำว้าให้เพียงพอหรือต้องการเพิ่มปริมาณหน่อกล้วย สามารถใช้วิธีเลือกการขยายพันธุ์โดยวิธีการผ่าหน่อ โดยเลือกต้นกล้วยแม่ที่สมบูรณ์ยังไม่ตกเครือ เหง้าใหญ่ ไม่บอบช้ำ ตัดลำต้นเหนือดินออก ขุดลำต้นหรือเหง้าของต้นแม่ขึ้นมาและผ่าออกเป็นชิ้น โดยให้แต่ละชิ้นมีตาที่พร้อมจะแตกเป็นต้นใหม่ จากนั้นฝังชิ้นส่วนเหล่านี้ในทรายผสมขี้เถ้าฝึกลึกประมาณ 30 เซนติเมตร ตาที่อยู่บนชิ้นส่วนเหล่านี้จะแตกเจริญเป็นต้นใหม่และพร้อมที่จะไปปลูกได้เมื่อมีขนาดพอดี ถ้าชิ้นส่วนนั้นมีขนาดใหญ่ อาจใช้ปลูกได้เลย และวางส่วนที่เป็นตาให้ไปทางเดียวกัน นอกจากการผ่าลำต้นแล้วอาจใช้ลำต้นหรือเหง้ามาเจาะเอาส่วนของจุดเจริญออกเรียกว่า corm หรือ bit และนำมาชำเช่นเดียวกัน ต้นใหม่ที่เกิดจะเกิดจากตาที่อยู่ระหว่างซอกใบและสามารถที่จะแยกต้นออกไปปลูกใหม่เมื่อมีขนาดเหมาะสม

2.3.4 การขยายพันธุ์โดยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

การขยายพันธุ์โดยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อมีการเริ่มทำมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 โดย L.A. Berg และ M. Bustamante ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อเพิ่มจำนวนต้นให้ได้มากได้ในเวลาอันรวดเร็วและ เพื่อให้ได้ต้นที่สะอาดปราศจากโรค และแมลง ซึ่งหากขยายพันธุ์โดยใช้หน่ออาจจะมีเชื้อโรคหรือไข่ของแมลงติดมาได้

การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชเป็นวิธีการขยายพันธุ์พืชวิธีหนึ่ง ซึ่งมีการปฏิบัติภายใต้สภาพที่ควบคุมเน้นความสะอาดแบบปลอดเชื้อ อุณหภูมิและแสง ด้วยการนำชิ้นส่วนของพืชที่ยังมีชีวิต เช่น ลำต้นยอด ตาข้าง ก้านช่อดอก ใบ ก้านใบ อับละอองเกสร ฯลฯ มาเพาะเลี้ยงบนอาหารสังเคราะห์ และชิ้นส่วนนั้นสามารถเจริญและพัฒนาเป็นต้นพืชที่สมบูรณ์มีทั้งส่วนใบ ลำต้น และรากที่สามารถนำออกปลูกในสภาพธรรมชาติได้

ข้อดีของการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

- ผลิตต้นพันธุ์พืชปริมาณมากในระยะเวลาอันรวดเร็ว
- ได้ต้นพันธุ์ที่ปลอดโรค
- ได้ต้นพันธุ์แท้มีลักษณะตรงตามพันธุ์
- ต้นพันธุ์มีขนาดสม่ำเสมอผลผลิตได้มาตรฐานและเก็บเกี่ยวได้คราวละมาก ๆ

ข้อเสียของการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

- ใช้ระยะเวลาในการเพาะเลี้ยงนานกว่าวิธีธรรมชาติ
- ต้นทุนสูง

2.4 ดิน

ดินที่เหมาะสมกับการปลูกกล้วยคือ ดินน้ำไหลทรายมูล (deep friable loam) ซึ่งเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ดี การระบายน้ำดี และหมุนเวียนอากาศดี แต่ชนิดของดินมีความสำคัญน้อยกว่าความอุดมสมบูรณ์ ถ้าดินมีความอุดมสมบูรณ์ ไม่มีน้ำขัง มีความเป็นกรดเป็นด่างระหว่าง 4.5-7 กล้วยจะขึ้นได้ดี แต่ความเป็นกรดเป็นด่างที่เหมาะสม คือ 6

2.5 การเตรียมแปลง

อภิชาติ ศรีสะอาด (2553, น.92) การเตรียมแปลง ควรไถผ่าน 3 หรือ ไถจานหรือไถหัวหมู ให้ลึกประมาณ 60 เซนติเมตร พลิกดินให้เป็นก้อนใหญ่ และลึกเพื่อทำลายวัชพืช หลังจากนั้นไถผ่าน 7 ข่อยดินให้เล็กกลบ ควรไถดินและข่อยดินทิ้งไว้ 2-3 สัปดาห์ การไถดินจะช่วยกำจัดวัชพืชและลดการระบาดของศัตรูพืช

2.6 การปลูกกล้วย

2.6.1 การเตรียมแปลงปลูก

การเตรียมแปลงปลูกต้องวางแผนการปลูก วางแนวปลูก ควรดูทิศทางของแสง โดยวางแผนเป็นแนวเหนือใต้ เพราะจะทำให้พืชได้รับแสงทั้งวัน และดูทิศทางลม ไม่ให้ขวางแนวทิศทางลม รวมถึงวางแผนทำทางเข้าตัดถนนในแปลงก่อน จากนั้นควรทำการวิเคราะห์ดิน ประเมินความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง และการปรับสภาพความเป็นกรดเป็นด่างให้เหมาะสม แล้วจึงทำการไถพรวน กลบดินเพื่อปราบวัชพืช และทำดินให้ร่วนปรับหน้าดินให้เสมอ ไม่ลาดเอียง ถ้าในพื้นที่เคยมีน้ำท่วม ควรทำขอร่องเพื่อระบายน้ำออก ถ้าพื้นที่เว้นจากการปลูกพืชมานาน ควรจะปลูกพืชคลุมดิน เช่น ถั่วแระ ถั่วพุ่ม ปอเทือง เพื่อป้องกันการชะล้างหน้าดินและแสงแดดจัดซึ่งจะทำให้ดินเสื่อมคุณภาพเร็ว

การเตรียมแปลง ควรไถผ่าน 3 หรือไถจานหรือไถหัวหมู ให้ลึกประมาณ 60 เซนติเมตร พลิกดินให้เป็นก้อนใหญ่ และลึกเพื่อทำลายวัชพืช หลังจากนั้นไถผ่าน 7 ข่อยดินให้เล็กกลบ ควรไถดินและข่อยดินทิ้งไว้ 2-3 สัปดาห์ การไถดินจะช่วยกำจัดวัชพืชและลดการระบาดของศัตรูพืช

2.6.2 ระยะการปลูก

ระยะการปลูกขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ คือ ขนาดต้น ขนาดกอ สายพันธุ์ ลักษณะดินฟ้าอากาศ เช่น ปริมาณน้ำฝน ความอุดมสมบูรณ์ของดิน รวมทั้งจุดประสงค์ด้วยว่าต้องการปลูก 1 ปี แล้วปลูกใหม่สามารถปลูกถี่ได้ หรือปลูกแล้วทำต้นต่อไปในปีที่ 2 ควรใช้ระยะห่าง ทั้งนี้ระยะการปลูกกล้วยน้ำว้าที่เหมาะสมควรปลูก 2.5 x 3 เมตร หรือ 2.5 x 2.5 เมตร

ตารางที่ 2.1 จำนวนต้นกล้วยน้ำว้าที่สามารถปลูกได้ในพื้นที่ 1 ไร่

ระยะที่ปลูก (เมตร)	จำนวนต้น
1 x 3	530
1.5 x 3	330
2 x 3	260
2 x 4	200
3 x 3	175
4 x 4	100

2.8 การปลูก

การปลูกควรเตรียมหลุมปลูกก่อนโดยทำการขุดหลุมทิ้งไว้ก่อนประมาณ 5-7 วัน เพื่อตากดิน ขนาดหลุมประมาณ 50 x 50 x 50 เซนติเมตร ปรับเพิ่ม-ลดได้ตามขนาดของต้นที่นำลงปลูก จากนั้นนำดินชั้นบนรองก้นหลุมโดยผสมคลุกเคล้ากับปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอกเก่า ๆ ที่ปราศจากเชื้อราประมาณ 15 กิโลกรัม ขึ้นอยู่กับสภาพดิน แล้วใส่ลงไปหลุมให้สูงประมาณ 20 เซนติเมตร วางกล้วยตรงกลางหลุมแล้วกลบดินให้แน่นรดน้ำให้ชุ่ม

เทคนิคการปลูกกล้วยให้ออกเครือไปในทิศทางเดียวกัน โดยให้สังเกตจากหน่อกล้วยที่จะปลูกตรงส่วนที่เป็นเหง้าจะมีรอยแผลที่ถูกตัดแยกมาจากเหง้าของต้นแม่ ให้วางแผลที่ชำแหวะจากต้นแม่เรียงอยู่ในทิศทางเดียวกัน เมื่อกล้วยโตขึ้นและตกเครือเครือจะอยู่ในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับรอยแผลนั้นเสมอ

2.9 การดูแลรักษา

2.9.1 การให้น้ำ กล้วยเป็นพืชที่มีใบใหญ่ ลำต้นอวบน้ำ ประกอบด้วยน้ำ 75 % ดังนั้นจึงต้องการน้ำตลอดปี มากกว่าพืชอื่น โดยเฉพาะในฤดูแล้ง ซึ่งขาดน้ำหรือเมื่อมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่ำกว่า 5 เซนติเมตร/สัปดาห์ จะต้องให้น้ำเพื่อช่วยป้องกันการขาดน้ำ และเนื่องจากรากที่ใช้หาอาหารแผ่กระจายอยู่ใกล้ผิวดิน จึงไม่ควรปล่อยให้ผิวดินแห้ง ถ้าขาดน้ำหรือผิวดินแห้งจะทำให้การเจริญเติบโตชะงักและอาจทำให้กล้วยให้ผลช้าผลผลิตตกต่ำลงอย่างมากและอาจตายได้

2.9.2 วิธีการให้น้ำ

2.9.2.1 ทำเป็นร่องน้ำระหว่างแถวปลูก ปล่อยไปตามร่องน้ำ ให้น้ำซึมผ่านผิวดินไปยังดินข้างล่างจะทำให้บริเวณรอบ ๆ ต้นเย็นและชุ่มชื้นได้

2.9.2.2 แบบพ่นน้ำบนยอดกล้วย ช่วยให้ความชุ่มชื้นกับบรรยากาศรอบ ๆ บริเวณที่ปลูก

2.9.2.3 การให้น้ำหยด เป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะสามารถกำหนดปริมาณน้ำไปที่ต้นได้พอเหมาะพอดีในปริมาณ 5 เซนติเมตร/สัปดาห์ และอาจมีการให้ปุ๋ยหรือสารเคมีอื่นพร้อม ๆ ไปด้วยกับการให้น้ำ ซึ่งกล้วยจะได้รับน้ำโดยตรง

2.9.3 ปริมาณการให้น้ำ ปริมาณการให้น้ำขึ้นอยู่กับพื้นที่ ความชุ่มชื้นของดิน ปริมาณลมที่พัดผ่านและความแห้งแล้ง ซึ่งจะทำให้เกิดการคายน้ำมาก สำหรับพื้นที่ที่ชุ่มน้ำ เช่น ดินเหนียว อาจมีปริมาณน้ำในดินมาก ควรจะได้หาทางระบายน้ำ เพื่อป้องกันการขังน้ำโดยชุดเป็นห้องร่อง ถ้าดินมีน้ำขังหรือถ้ำรากแช่น้ำอยู่นานตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป รากอาจตายหรือนำทำให้ลำต้นไม่เจริญผลเล็กใบซีด ทั้งนี้เป็นเพราะกล้วยเป็นพืชไม่ชอบน้ำขัง

2.10 การใส่ปุ๋ย เมื่อต้นกล้วยมีอายุ 1 เดือน และ 3 เดือนหลังปลูก ใส่ปุ๋ยเคมีทางดินสูตร 20-10-10 หรือสูตร 15-15-15 อัตรา 125-250 กรัมต่อต้นต่อครั้ง และเมื่อต้นกล้วยมีอายุ 5 เดือน และ 7 เดือนหลังปลูก ใส่ปุ๋ยเคมีทางดินสูตร 12-12-24 หรือ 14-14-21 อัตรา 125-250 กรัมต่อต้นต่อครั้ง ถ้ามีปุ๋ยคอกให้ใส่ร่วมด้วย โดยใส่หลังจากกล้วยเจริญเติบโตเต็มที่ก่อนออกปลี ในอัตรา 5-10 กิโลกรัม/ต้น

วิธีการให้ปุ๋ย ให้โรยปุ๋ยรอบต้นให้ห่างจากโคนต้นประมาณ 30-60 เซนติเมตร โดยเป็นวงแหวน ซึ่งเป็นระยะที่รากของกล้วย ซึ่งจะรากแตกฝอยแผ่ออกไปพอดี หรืออาจให้โดยโรยระหว่างแถว เมื่อใส่ปุ๋ยแล้วควรให้น้ำทันที การให้ปุ๋ยต้นกล้วยน้ำว่าควรคำนึงปริมาณธาตุอาหารที่อยู่ในดิน และปริมาณธาตุอาหารที่ต้นกล้วยดูดขึ้นมาใช้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเห็นว่าปริมาณธาตุอาหารที่พืชดูดขึ้นมาใช้ส่วนใหญ่ สะสมไว้ที่ผลถึง 32-56 % และธาตุอาหารที่สะสมอยู่ในผลกล้วยที่มากที่สุดคือโปแตสเซียม รองลงมาคือไนโตรเจนและฟอสฟอรัสเพียงเล็กน้อย ดังนั้นการให้ปุ๋ยกับต้นกล้วยควรให้โปแตสเซียมในปริมาณสูงและไนโตรเจนรองลงมา แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดของดิน

2.11 วิธีกำจัดวัชพืช

การกำจัดวัชพืชเป็นสิ่งจำเป็นต่อการปลูกกล้วยมาก โดยเฉพาะพืชใบแคบจะแย่งอาหารเก่งทำให้กล้วยได้รับอาหารไม่เต็มที่ การเจริญเติบโตจะไม่ดี วัชพืชเป็นพืชที่มาแย่งดูดอาหารในดินไปใช้เพื่อการเจริญเติบโต มีผลทำให้กล้วยมีความเจริญเติบโตช้าลง หรือเป็นที่อาศัยของโรคและแมลงศัตรูกล้วย เกษตรกรควรมีการกำจัดวัชพืชอย่างเหมาะสมและถูกวิธี ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

2.11.1 วิธีการเกษตรกรรม ได้แก่ การคายนหรือตากด้วยจอบ ควรทำการกำจัดขณะที่วัชพืชมีต้นเล็ก ก่อนที่วัชพืชนั้นจะออกดอก ถ้าเป็นพืชที่มีดอกต้องเก็บภาชนะที่ใส่เมล็ดวัชพืชที่ร่วงหล่นไปตามพื้นดิน เพราะจะทำให้วัชพืชมีการระบาดและแพร่กระจายมากยิ่งขึ้น ปัจจุบันมีการใช้เครื่องตัดหญ้าที่เป็นเครื่องยนต์สามารถช่วยทุ่นแรง ทำให้ตัดวัชพืชได้ปริมาณมากในเนื้อที่กว้าง

2.11.2. การใช้สารเคมี (Chemical Control) ในการใช้สารเคมีควรใช้เมื่อวัชพืชเริ่มงอกหรือเริ่มแตกออกมาเป็นต้นอ่อน การพ่นสารป้องกันกำจัดวัชพืชนั้น

2.11.3 การคลุมดิน (Mulching) การปลูกพืชคลุมดินในกล้วยจะช่วยป้องกันวัชพืชรักษาความชื้นในดินและป้องกันการชะล้างหน้าดิน พืชที่นำมาปลูกเพื่อคลุมดินควรจะเป็นพืชที่ปลูกได้ดีในที่ร่ม ซึ่งเกษตรกรสามารถเลือกวิธีการตามความเหมาะสมและต้นทุน เช่น การคลุมดินด้วยพลาสติก การคลุมดินด้วยซากอินทรีย์วัตถุ การปลูกพืชคลุมดิน

กำจัดแต่งหน่อ

2.12 การย้ายหน่อกล้วย

เบญจมาศ ศิลาชัย (2546, น.127) เครื่องกล้วยที่หน่ออาจดึงลำต้นให้โค้งงอได้ จนอาจเป็นอันตรายแก่ต้นกล้วย ถ้ากล้วยชนิดนั้นมีลำต้นเทียมเล็ก ผอม ดังเช่นกล้วยไข่และกล้วยหอม แต่ถ้าเป็นกล้วยน้ำว้าหรือกล้วยหักมุก ลำต้นค่อนข้างใหญ่ แข็งแรง จึงไม่จำเป็นต้องย้าย แต่ถ้าบริเวณนั้นมีโรคที่จะทำลายรากอาจต้องทำการย้าย โดยใช้ไม้ไผ่ฝังดินลึกประมาณ 40-60 เซนติเมตร ที่บริเวณโคนต้น และผูกลำต้นเทียมกับไม้ที่โคนและปลาย

2.13 โรคและแมลงศัตรูกล้วย

เบญจมาศ ศิลาชัย (2546, น.160-230) โรคและแมลงศัตรูกล้วยที่สำคัญมีดังนี้

ตารางที่ 2.2 โรคกล้วยน้ำว้าที่สำคัญและการป้องกันกำจัด

โรคกล้วยน้ำว้าที่สำคัญ	สาเหตุ	ลักษณะการทำลาย	การป้องกันกำจัด
โรคตายพราย	เชื้อรา <i>Fusarium oxysporum F. Cubense</i>	ท่อน้ำเลี้ยงเปลี่ยนเป็นสีแดงเข้ม และแดงม่วง มีอาการเหี่ยวเฉา เปลี่ยนเป็นสีเหลือง ใบเหี่ยวช่น และหักพับลงมานานแบบลำต้นชะงักการเจริญเติบโตไม่ผลิติดอกออกผล	คัดเลือกหน่อพันธุ์ที่ปลอดโรค ใสปูนขาวปรับสภาพดิน กำจัดวัชพืช ทำลายต้นกล้วยที่เป็นโรคโดยการสูมไฟหรือขูดหลุมฝังให้ลึกอย่างน้อย 3-4 ฟุต

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

โรคกล้วยน้ำว้าที่สำคัญ	สาเหตุ	ลักษณะการทำลาย	การป้องกันกำจัด
โรคใบจุดลาย	เชื้อรา <i>Cladosporium musae</i>	เป็นจุดหรือขีดยาวเล็ก สีน้ำตาลบนใบ จุดจะขยายใหญ่เป็นรูปยาวหรือรูปกลมรี เมื่อจุดขยายมาเชื่อมติดต่อกันไปตามความยาวของเส้นใบ จะเกิดเป็นขีดสีน้ำตาลคล้ายสีสนิม ส่งผลให้ผืนใบแห้งชะงักการเจริญเติบโต มีผลติดดอกน้อยลง	ใช้สารชีวภัณฑ์ไตรโคเรเตอร์มารองกันหลุมก่อนปลูก หรือโรยกันรอบกอ และทำทางระบายน้ำให้ดี หากพบการระบาดพ่นด้วยสารเคมี เช่น แคบแทน 40 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร
โรคใบไหม้ (Leaf blight)	เชื้อรา <i>Drechsler musae sapientum. D. gigantea</i>	จุดสีน้ำตาลขนาดปลายเข็มหมุดบนผิวใบ แผลเชื่อมต่อกันเป็นบริเวณกว้าง ขอบแผลสีน้ำตาลเข้ม ตรงกลางมีสปอร์ของเชื้อรา กล้วยเจริญเติบโตช้า ผลผลิตลดลง	ตัดใบแก่ที่อยู่ล่าง ๆ ที่เริ่มเป็นโรคออกไปเผาไฟ ทำลาย โรยโคนต้น ป้องกัน และกำจัดโดยใช้สารชีวภัณฑ์ไตรโคเรเตอร์มา หรือหากพบการระบาดมากพ่นด้วยสารเคมี เช่น แมนโคเซป 48 กรัม ต่อน้ำ 20 ลิตร
โรคเหี่ยว (Bacterial wilt or moko disease)	แบคทีเรีย <i>Pseudomonas solanacearum (Ralstonia solanacearum)</i>	ใบเหลือง เหี่ยวเฉา ท่ออาหารถูกทำลาย ผ่าตัดออกจะมีของเหลวเหนียวเป็นยางไหล ถ้าเป็นระยะออกเครือทำให้ผลอ่อนเกิดสุกก่อนกำหนด	อย่าใช้มีดตัดแต่งจากต้นระบาดไปอีกต้น ขุดทิ้งเผาไฟ และราดหลุมด้วยฟอรัมาลิน 5 % ก่อนปลูก ซ่อมใหม่ 48 วัน พร้อมแช่หน่อพันธุ์ก่อนปลูกด้วยฟอรัมาลิน

ตารางที่ 2.3 แมลงศัตรูกล้วยน้ำว้าที่สำคัญและการป้องกันกำจัด

แมลงศัตรูกล้วยน้ำว้าที่สำคัญ	ลักษณะแมลง	ลักษณะการทำลาย	การป้องกันกำจัด
ด้วงวง หรือ หนอนกอ (Stock weevil, Stem boring weevil)	ตัวเต็มวัยส่วนหัวเล็ก ปีกสีดำ หม่น ลำตัวยาวประมาณ 10-14 มม. หลังโค้งงอ มีหนวดสั้น ไขมีลักษณะค่อนข้างยาว วางตามเหง้าหรือต้นแท่งที่ฝังอยู่ระดับผิวดินและตามร่องของรอยต่อกาบใบ ใบจะถูกฟักออกเป็นตัวอ่อนภายใน 5-7 วัน ตัวอ่อนไม่มีขา ลำตัวสีขาวนวล ส่วนตัวแก่เต็มวัยมีสีน้ำตาลแดง ลำตัวขนาดประมาณ 3 x 14 มม. เจริญอยู่ในบริเวณรากและเหง้าของกล้วย ระยะเป็นตัวอ่อน 15-20 วัน ระยะดักแด้ 5-8 วัน	เข้าทำลายรากและเหง้าของกล้วย โดยตัวหนอนจะกัดกินรากเป็นรูพรุนทั่วไปในเหง้ากล้วย สำหรับตัวแก่เต็มวัยจะเจาะเข้าทำลายเหง้าและลำต้นเทียมทำให้ต้นกล้วยชะงักการเจริญเติบโต เหี่ยวเฉา ใบเหลืองและตายไปในที่สุด	ถางบริเวณโคนต้นกล้วยให้สะอาด กำจัดวัชพืชหากพบว่ามีด้วงวงเริ่มเข้าทำลายควรพ่นด้วยสารเคมี เช่น ออลคริน 16 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตร ให้ทั่วหรือใช้ไทรโครอน 26 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตร
หนอนม้วนใบ (Leaf roller)	ผีเสื้อวางไข่เป็นจำนวนมากในใบ ยอดที่ยังไม่คลี่ออก แล้วไข่จะฟักออกมาเป็นตัวอ่อนเจริญอยู่ในใบอ่อน ซึ่งยังม้วนอยู่ เมื่อตัวหนอนเจริญโตเต็มที่ก็จะสร้างเส้นใยโยงไปมาอย่างหนาแน่น หลังจากดักแด้แล้วเจริญเป็นตัวแก่ของผีเสื้อต่อไป	หนอนกัดกินใบอ่อนให้เกิดแหว่งเป็นรูพรุนหรือฉีกขาดและม้วนตัวไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะก้านใบเมื่อถูกหนอนกัดกินจนเป็นแผลขนาดใหญ่ มากหรือกัดจนก้านกลางใบขาด สร้างเสียหายต่อการเจริญเติบโตของต้น	ตัดและเก็บใบที่ถูกทำลายออกไปเผาไฟเพื่อจะได้ทำลายตัวอ่อนของผีเสื้อพ่นด้วยสารเคมี เช่น บีเอชซี จำนวน 30 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตร โดยพ่นให้ทั่วทั้งบริเวณภายในของใบที่ยังม้วนอยู่และผิวใบด้านนอก
เพลี้ยไฟ (Thrips)	แมลงขนาดเล็กตัวเต็มวัยสีน้ำตาล ลำตัวคาดขวางด้วยสีดำ บินเร็ว วางไข่ครั้งละ 30-50 ฟอง ไข่สีขาวปนเหลือง ฟักเป็นตัวอ่อนภายใน 5-9 วัน ตัวอ่อนสีน้ำตาลปนเหลือง ingsตัวลงสู่พื้นดินและฟักเป็นตัวแก่ภายใน 5-7 วัน	ดูดกินน้ำเลี้ยงจากเนื้อเยื่อภายใน ผลกล้วยดิบเกิดเป็นจุดสีขาวนวลทำให้ผลเสีย เป็นกระ ถ้าผลอ่อนก็จะแคะแกรน	พ่นด้วยสารเคมี เช่น พอสส์ 20 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตร ให้ทั่วหรือใช้คาร์ฟีน 16 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตร

2.14 หลักการป้องกันและกำจัดโรค

2.14.1 วิธีใช้พันธุ์ต้านทาน การใช้พันธุ์ต้านทานโรคเป็นวิธีการที่ดีที่สุดและเสียค่าใช้จ่ายน้อย โดยทั่วไปแล้ว การใช้พันธุ์ต้านทานโรคเป็นที่นิยมและถือปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางมาจนถึงปัจจุบัน ในการใช้พันธุ์ต้านทานโรคก็จำเป็นอย่างยิ่งที่พันธุ์นั้นต้องให้ผลผลิตสูง ทั้งปริมาณและคุณภาพ ภายใต้สภาพแวดล้อมของท้องถิ่นที่กล้วยปลูกอยู่ในการได้มาซึ่งพันธุ์ต้านทานโรคตามเกษตรแผนใหม่ คือ การปรับปรุงพันธุ์ การเกิดจากการทำให้เกิดการกลายพันธุ์ การใช้พันธุ์วิศวกรรม และอาจเกิดจากการคัดเลือกพันธุ์มาจากแหล่งปลูกนำมาขยายพันธุ์เพิ่มขึ้น

2.14.2 วิธีการเกษตรกรรม การป้องกันและกำจัดโรคที่เกษตรกรนิยมใช้กันอยู่เป็นประจำคือ วิธีการเกษตรกรรม เช่น การใช้ระยะปลูกที่เหมาะสมจะช่วยให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก แสงแดดส่องได้ทั่วถึง ความชื้นในดินต้องพอเหมาะไม่ชื้นแฉะหรือเป็นแอ่งขังน้ำ ความเป็นกรดเป็นด่างของดินต้องค่อนข้างเป็นกลาง การให้น้ำทั้งปุ๋ยวิทยาศาสตร์และปุ๋ยอินทรีย์อัดก้อนมีความจำเป็นเพื่อเพิ่มธาตุอาหารและปรับปรุงดินให้ร่วนซุย การทำความสะอาดบริเวณแปลงปลูกอย่างสม่ำเสมอเพื่อไม่ให้มีโรคสะสมและมีวัชพืชมากขึ้น การตัดแต่งใบที่มากเกินไปหรือที่ทรงรังและสวนที่เป็นโรคออก การตัดหน่อที่มากเกินไปจนเกินจำนวนที่ต้องการทิ้งไป

2.14.3 วิธีการกักกันพืช การกักกันพืชเป็นวิธีการหนึ่งที่จะป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโรคจากแหล่งหนึ่งไปสู่อีกแหล่งหนึ่ง เนื่องจากเชื้อโรคมิขนาดเล็กรวมเราไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า เชื้อนี้สามารถติดกับพืชหรือชิ้นส่วนของพืชได้ การกักกันพืชนี้ปกติมี 2 ระดับ ระดับแรกเป็นหน้าที่ของทางราชการโดยตรง คือรัฐเป็นผู้ดำเนินการระหว่างประเทศ และระดับท้องถิ่น

2.14.4 วิธีการทางชีวภาพ เป็นวิธีการใช้สิ่งที่มีชีวิตไปกำจัดโรคพืชและเป็นวิธีการที่ปลอดภัยต่อเกษตรกรผู้ไ้ใช้มาก แต่โดยทั่วไปแล้ว ในธรรมชาติก็มีสิ่งมีชีวิตทำลายสิ่งที่มีชีวิต เกิดอยู่ทั่วไปมากมาย เช่น เชื้อรา *Trichoderma viride* และ *T.lignorum* ซึ่งเจริญอยู่ในดินสามารถจะทำลายเชื้อรา *Phytophthora* spp. อันเป็นสาเหตุของโรคโคนเน่าและรากเน่าของพืชหลายชนิด และยังกำจัดเชื้อรา *Armillaria mellea* และนอกจากนี้ยังมีเชื้อ *Actinomycetes* spp. ทำลายเชื้อรา *Fusarium oxysporum* f. sp *Cubense* ซึ่งเป็นสาเหตุของโรคตายพรายของกล้วย ที่จริงแล้วในธรรมชาติยังมีเชื้อจุลินทรีย์อีกหลายชนิดที่ทำลายเชื้อโรคได้อีกมากมาย

2.14.5 วิธีการทางเคมี การใช้สารเคมีมาทำการป้องกันและกำจัดโรค ขอให้เลือกเป็นวิธีสุดท้าย และหากจำเป็นต้องใช้ก็ควรเลือกใช้สารเคมีที่มีประสิทธิภาพ สามารถใช้ป้องกันและกำจัดโรคนั้นได้โดยเฉพาะระวางสารเคมีที่ถูกเจือจางมาแล้วจะใช้ไม่ได้ผล เพราะไม่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและกำจัดโรค

2.15 การเก็บเกี่ยว โดยทั่ว ๆ ไปในทางปฏิบัติการเก็บเกี่ยวกล้วย มักนิยมพิจารณาขนาดของเหลี่ยมกล้วย เนื่องจากความแก่ของผลกล้วยจะมีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับมุมเหลี่ยมผล หากเก็บเกี่ยวผล เพื่อทำการขนส่งทางเรือ หรือเพื่อต้องการเป็นสินค้าส่งออก ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการขนส่งหลายวันควรตัดผลกล้วยเมื่อมีความแก่ประมาณ 75 เปอร์เซ็นต์ หรือมากกว่าเล็กน้อย สังเกตกล้วยจะมีเหลี่ยมอยู่บ้าง ถ้าเหลี่ยมมากความแก่จะต่ำ และถ้าเหลี่ยมน้อยความแก่จะสูง แต่ถ้าเป็นการขนส่งระยะทางยิ่งไกลยิ่งต้องตัดผลให้เร็วขึ้นคือให้ดิบมากขึ้น นอกจากนี้ระยะเก็บเกี่ยวกล้วยที่เหมาะสมอาจพิจารณา จากลักษณะอื่น ๆ คือ

2.15.1 การนับจำนวนวันของกล้วย โดยเริ่มนับจากวันที่ปลีกล้วย โผล่ออกมาให้เห็นจนถึงวันเก็บเกี่ยวได้หรือเริ่มต้นจากวันที่กาบดอกของหวีแรกเปิดออกจนถึงวันเก็บเกี่ยว ระยะการเก็บเกี่ยวของกล้วยน้ำว้า ประมาณ 100 วัน หลังปลีโผล่ พ้นยอดดอกมาหรืออาจสังเกตจากผลกล้วยโดยส่วนรวมของเครือว่าลักษณะค่อนข้างกลมถึงกลมเหลี่ยมซึ่งแสดงว่าผลกล้วยโตเต็มที่แล้ว

2.15.2 การดูเนื้อภายในผล ผลกล้วยที่มีเนื้อพอเริ่มมีสีเหลือง มียางขึ้น แสดงว่ามีเปอร์เซ็นต์ความแก่สูง ถ้ามีรสมันและฝาดเปอร์เซ็นต์ความแก่จะต่ำ

2.16 วิธีการเก็บเกี่ยว

การตัดเครือกล้วยลงมาต้องทำด้วยความระมัดระวัง อย่าให้หวีกล้วยชำเพราะจะทำให้เกิดรอยเมื่อกล้วยสุด วิธีการตัดจะใช้มือหนึ่งจับปลายเครือ และอีกมือหนึ่งพันก้านเครือออกโดยให้เหลือก้านเครือไว้ติดกับเครือยาว ๆ

เมื่อตัดเครือกล้วยลงมาแล้ว ให้รับนำเครือตั้งปลายเครือขึ้นข้างบน ให้รอยตัดอยู่ข้างล่าง เพื่อมิให้ยางกล้วยไหลย้อนลงเปรอะเปื้อนหวี กัดหวีกล้วยเสียเป็นตำหนิได้ การลำเลียงด้วยความระมัดระวังไม่ให้กล้วยเปรอะเปื้อนน้ำยาง

การชำและกล้วย ให้ใช้มีดที่โถ้งงอตัดที่ก้านเครือกล้วย ชำแหวะแต่ละหวี โดยตัดจากหวีล่าง ๆ ของเครือก่อนจนหมด วางหวีกล้วยลงบนวัสดุรองหนา ๆ เพื่อให้ยางแห้ง

สรุปได้ว่า กล้วยน้ำว้าเป็นพืชที่ปลูกง่าย โตเร็ว มีวิธีการผลิตและการจัดการที่ไม่ยุ่งยาก เกษตรกรสามารถขยายพันธุ์ได้เอง ทั้งนี้เกษตรกรจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในด้านการผลิตกล้วยน้ำว้าใน 4 ด้านที่สำคัญได้แก่ ด้านสภาพพื้นที่ ประกอบด้วย ลักษณะของพื้นที่ สภาพดิน การเตรียมดิน สายพันธุ์ การเลือกหน่อพันธุ์และวิธีการขยายพันธุ์ ด้านการปลูก ประกอบด้วย การปรับปรุงบำรุงดิน วิธีการปลูก ระยะห่างการปลูก ด้านการดูแลรักษา ประกอบด้วย แหล่งน้ำ ระบบการให้น้ำ การค้ำยันกล้วย การป้องกันกำจัดวัชพืช โรคและแมลงศัตรูกล้วยที่สำคัญรวมถึงวิธีการป้องกันและกำจัด ด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิตและการขนส่ง ประกอบด้วย วิธีการเก็บเกี่ยว วิธีการจำหน่าย และการจัดการด้านการตลาด

3. สถานการณ์การผลิตกล้วยน้ำว้าของอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

3.1 สภาพทั่วไป ของอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

อำเภอท่าปลาดังอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดอุตรดิตถ์ อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 40 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่และอำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน
ทิศใต้	ติดต่อกับ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

3.1.1 ด้านกายภาพ

1) ลักษณะที่ตั้ง ของอำเภอท่าปลา โดยเป็นอำเภอหนึ่ง ในจำนวน 9 อำเภอของจังหวัดอุตรดิตถ์ มีพื้นที่ทั้งหมด 1,681.445 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 1,050,625 ไร่)

2) ลักษณะภูมิประเทศ โดยมีสภาพพื้นที่ เป็นที่ราบ ร้อยละ 25.81 ของอำเภอ คิดเป็นเนื้อที่ 441 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 275,625 ไร่

3) ภูเขา พื้นที่เป็นภูเขา ร้อยละ 60.24 ของพื้นที่อำเภอทั้งหมด คิดเป็นเนื้อที่ 1,030 ตารางกิโลเมตร หรือ 643,750 ไร่

4) ลักษณะภูมิอากาศ เป็นมรสุม มี 3 ฤดู คือ

- ฤดูร้อน อากาศจะร้อนมาก บางปีอุณหภูมิจะสูงถึง 38 – 42 องศาเซลเซียส ทำให้ผลไม้บางชนิดถึงกับเหี่ยวและเกิดโรคราบาด ในช่วง เดือนมีนาคม – มิถุนายน
- ฤดูหนาว อากาศจะหนาวระยะสั้น คือ เดือน ธันวาคม - กุมภาพันธ์
- ฤดูฝน มีฝนทิ้งช่วงแทบทุกปี เริ่มฤดูฝน เดือน กรกฎาคม – ตุลาคม

3.1.2 ด้านสังคม

1) เขตการปกครอง แบ่งการปกครอง เป็น 7 ตำบล 85 หมู่บ้าน ดังนี้

- ตำบลจirim จำนวน 13 หมู่บ้าน
- ตำบลร่วมจิต จำนวน 11 หมู่บ้าน
- ตำบลท่าปลา จำนวน 12 หมู่บ้าน
- ตำบลหาดล้า จำนวน 9 หมู่บ้าน
- ตำบลน้ำหมัน จำนวน 12 หมู่บ้าน
- ตำบลผาเลือด จำนวน 13 หมู่บ้าน
- ตำบลนางพญา จำนวน 6 หมู่บ้าน

2) จำนวนประชากร

จำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 27,479 คน แยกเป็นชาย 13,397 คน หญิง 14,082 คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 10,302 ครัวเรือน แยกเป็นรายตำบล ดังนี้

ตารางที่ 2.4 จำนวนประชากรและครัวเรือนเกษตรกรอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ลำดับที่	ตำบล	จำนวนประชากร (คน)			จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)		
		ชาย	หญิง	รวม	ครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือนเกษตรกร	ร้อยละ
1	ท่าปลา	2,477	2,650	5,127	1,822	1,003	55.05
2	ร่วมจิต	1,541	1,615	3,156	1,444	620	42.94
3	นางพญา	1,077	1,013	2,090	669	661	98.80
4	น้ำหมัน	2,304	2,459	4,763	1,763	1,579	89.56
5	หาดลำ	1,447	1,671	3,118	1,088	924	84.93
6	ผาเลือด	1,959	2,124	4,083	1,607	920	57.25
7	จริม	2,592	2,550	5,142	1,909	1,339	70.14
รวม	7 ตำบล	13,397	14,082	27,479	10,302	7,046	68.00

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอท่าปลา (2560)

3.1.3 ด้านเศรษฐกิจ

1) ด้านการเกษตร อำเภอท่าปลามีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น 112,130 ไร่ ครัวเรือนเกษตรกร 7,046 ครัวเรือน พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ดังนี้

- พื้นที่ปลูกไม้ยืนต้น 26,527 ไร่
- พื้นที่ปลูกไม้ผล 19,214 ไร่
- พื้นที่ทำนา 17,611 ไร่
- พื้นที่ทำไร่ 15,097 ไร่
- พื้นที่ปลูกพืชผัก 675 ไร่

2) ข้อมูลด้านสถาบันเกษตรกร

- กลุ่มเกษตรกร 2 กลุ่ม สมาชิก 351 คน
- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 21 กลุ่ม สมาชิก 845 คน
- กลุ่มยุวเกษตรกร 10 กลุ่ม สมาชิก 310 คน

- กลุ่มวิสาหกิจชุมชน 71 กลุ่ม สมาชิก 1,624 คน

3.1.4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- 1) แหล่งน้ำธรรมชาติ ของอำเภอท่าปลาที่ใช้บริ โภคและอุปโภค ดังนี้
 - เขื่อนสิริกิติ์ ใช้ผลิตกระแสไฟฟ้าและทำการเกษตร
 - แม่น้ำน่าน ตำบลผาเลือด
 - คลองสิงห์ ตำบลจริม ตำบลท่าปลา ตำบลร่วมจิต
 - ห้วยสีเสียด, ห้วยรกช้าง ตำบลจริม, ห้วยกุนก ตำบลท่าปลา
 - อ่างเก็บน้ำวังชมพู ตำบลจริม และ ตำบลหาดล้า
 - 2) ป่าไม้ อำเภอท่าปลามีพื้นที่ป่าไม้ในท้องที่ตำบลผาเลือด ตำบลท่าแฝก
 - ตำบลนางพญา และตำบลน้ำหมัน ชนิดของป่าไม้ ได้แก่ ไม้สัก และไม้
 - ระยะยาเลย
 - สภาพป่าทั่วไป เป็นป่าเบญจพรรณ และป่าดิบบางส่วน มีพื้นที่ป่า
 - ประมาณ 672,500 ไร่ หรือ 62.2 เปอร์เซ็นต์
 - 3) แร่ธาตุ แร่ธาตุที่มีอยู่ในเขตอำเภอท่าปลา ได้แก่ แร่ใยหิน ทัลค์ โครไมท์
 - ในพื้นที่ตำบลนางพญา ตำบลท่าแฝก และตำบลผาเลือด
 - 4) ดิน ลักษณะดินโดยทั่วไปในเขตอำเภอท่าปลา จำแนก เป็นชุดดินเลข ชุด
- ดินวังไร่ (ดินเหนียว) ดินชุดมวกเหล็ก (ดินต้นเกิดจากหินดินดาน) ดินชุดบ้านจ้อง (ดินลึก
- มาก) และดินชุดเขียงราย (ดินตะกอนแม่น้ำ/ดินร่วน)

3.1.5 การถือครองเอกสารสิทธิ์ที่ดิน

เมื่อปี พ.ศ. 2513 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมชลประทานได้เปิดโครงการพัฒนาลุ่มน้ำน่านและก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ พื้นที่อำเภอบางส่วนกลายเป็นอ่างเก็บน้ำราษฎรต้องอพยพออกมาตั้งถิ่นฐานใหม่บนพื้นที่จัดสรรของนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน พื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรเป็นพื้นที่เนินเขาดินเป็นดินลูกรัง และส่งผลต่อการถือครองเอกสารสิทธิ์ที่ดินที่แตกต่างกัน โดยสามารถแบ่งตามเอกสารสิทธิ์การถือครองที่ดินได้หลากหลายประเภท อาทิ โฉนด/นส.4, น.ส.3, น.ค.1, น.ค.3, หนังสือรับรองการทำประโยชน์, หนังสืออนุญาตให้ใช้ที่ดินในนิคมสร้างตนเอง เป็นต้น ทั้งนี้ในพื้นที่อำเภอท่าปลายังมีกรณีเกษตรกรแจ้งการขึ้นทะเบียนเกษตรกรโดยระบุพื้นที่ทำการเกษตรประเภทไม่มีเอกสารสิทธิ์รวมอยู่ด้วย

3.2 สถานการณ์ด้านการส่งเสริม การปลูกกล้วยน้ำว้า

พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอท่าปลา มีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา ทำให้การเกษตรกรในอำเภอท่าปลามีวิธีการเลือกปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยถึงการใช้น้ำระดับปานกลาง และ

เกษตรกรจำเป็นต้องมีการปลูกพืชที่หลากหลายในพื้นที่ดินเดียวกันเพื่อให้สามารถมีรายได้จากการประกอบอาชีพหลัก คืออาชีพเกษตรกรรมอันจะทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสถานการณ์ปัจจุบัน

กล้วยน้ำว้าจัดเป็นพืชเศรษฐกิจของอำเภอท่าปลา ที่เกษตรกรมีแนวโน้มการเพิ่มปริมาณพื้นที่การเพาะปลูกมากขึ้นทุกปี จากรายงานจำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกกล้วยน้ำว้าและแจ้งการขึ้นทะเบียนเกษตรกร ณ สำนักงานเกษตรอำเภอท่าปลา พบว่า ระหว่าง ปี พ.ศ. 2557 – 2559 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จาก 493 ครัวเรือน จำนวนพื้นที่เพาะปลูกรวม 1,923 ไร่ เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 856 ครัวเรือน พื้นที่รวม 9,070.62 ไร่

ตารางที่ 2.5 จำนวนเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยน้ำว้า ปี 2559 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ลำดับ	ตำบล	ครัวเรือน	
		เพาะปลูกกล้วยน้ำว้า	พื้นที่เพาะปลูก
1	ท่าปลา	28	78.12
2	หาดลำ	45	67.73
3	ผาเลือด	12	55.00
4	จริม	320	1339.48
5	น้ำหมัน	349	6737.62
6	นางพญา	100	789.67
7	ร่วมจิต	2	3.00
รวม		856	9,070.62

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ (2559)

การปลูกกล้วยน้ำว้าในพื้นที่อำเภอท่าปลา เกษตรกรนิยมใช้หน่อกล้วยที่สามารถจัดหาได้จากในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อใช้สำหรับการเพาะปลูก และในปี 2558-2559 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอท่าปลาได้ดำเนินงาน โครงการตามพระราชดำริเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำรี โดยสนับสนุนปัจจัยทางการเกษตรสำหรับใช้ในการเพาะปลูก และสนับสนุนหน่อกล้วยน้ำว้า จำนวน 2,000 หน่อ ให้กับเกษตรกรในพื้นที่หมู่ 10 ตำบลน้ำหมัน อำเภอท่าปลา เพื่อขยายพื้นที่การเพาะปลูก

ในปี พ.ศ. 2558 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้ดำเนินงานโครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน สนับสนุนองค์ความรู้และปัจจัยการผลิตการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วยน้ำว้า อาทิ กล้วยม้วน กล้วยฉาบ กล้วยตาก และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ จากกล้วยน้ำว้า และได้สนับสนุน

เครื่องแปรรูปกล้วยม้วนให้แก่กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่หมู่ 6 และหมู่ 8 ตำบลน้ำหมัน อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

สำนักงานเกษตรจังหวัดอุตรดิตถ์และสำนักงานเกษตรอำเภอท่าปลา ดำเนินการจัดอบรมให้ความรู้ในด้านอารักขาพืช การผลิตขยายสารชีวภัณฑ์ไตรโคเดอร์มา และบิวเวอเรีย เพื่อใช้ในการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูกล้วยน้ำว้า การจัดการศัตรูพืชในแปลงกล้วย การผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ โดยได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตามภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตร.

การผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา เกษตรกรเลือกปลูกกล้วยน้ำว้าเป็นพืชสำหรับปลูกแบบผสมผสานกับพืชชนิดอื่น ๆ หรือเป็นพืชอาศัยให้พืชบางชนิดเพื่อรักษาความชุ่มชื้นของดิน มีการจัดการตามวิธีแบบดั้งเดิม ต่อมาเมื่อมีพ่อค้าท้องถิ่นและพ่อต่างท้องถิ่นสามารถหาตลาดรองรับการรับซื้อกล้วยน้ำว้าดิบเพื่อส่งขายยังโรงงานแปรรูปกล้วยตาก อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ทำให้เกษตรกรหันมาสนใจและเลือกปลูกกล้วยเป็นพืชเชิงเดี่ยวมากยิ่งขึ้น มีการจัดการเพื่อเพิ่มผลผลิตให้สามารถตัดจำหน่ายได้ตลอดทั้งปี ราคารับซื้อกล้วยน้ำว้าดิบ กิโลกรัมละ 8 – 12 บาท โดยกล้วยน้ำว้าดิบ 1 หวีจะมีน้ำหนักโดยเฉลี่ย 1.5 กิโลกรัม และด้วยกระบวนการรับซื้อวัตถุดิบที่มีการบริหารจัดการในท้องถิ่นเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกร ทำให้กล้วยเป็นพืชเศรษฐกิจในท้องถิ่นที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่อำเภอท่าปลาได้เป็นอย่างดี

ปัจจุบันกล้วยน้ำว้ากลายเป็นพืชที่เกษตรกรให้ความสนใจ และมีรวมกลุ่มเพื่อการบริหารจัดการในด้านการตลาด เน้นการอำนวยความสะดวกด้านการบริหารจัดการให้แก่สมาชิกในกลุ่ม โดยนิยมนรวมกลุ่มกับญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านใกล้เคียงกัน ส่วนการรวมกลุ่มเพื่อการแปรรูปกล้วยยังเห็นได้ไม่ชัดเจน มีเพียงการรวมกลุ่มเพื่อขายกล้วยน้ำว้าดิบ ส่วนการแปรรูปกล้วยตากมีเกษตรกรในพื้นที่ตำบลจริมเพียง 1 ราย ที่แปรรูปกล้วยตากส่งขายไปยังอำเภอบางกระทุ่ม ส่วนการแปรรูปชนิดอื่น ๆ ได้แก่ กล้วยฉาบ กล้วยอบ และกล้วยทอด เป็นการแปรรูปเพื่อจำหน่ายในท้องถิ่นเท่านั้น

สรุปได้ว่า สถานการณ์การปลูกกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรอำเภอท่าปลา พบว่าเกษตรกรมีแนวโน้มการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกมากยิ่งขึ้น เนื่องจากกล้วยน้ำว้าเป็นพืชที่เกษตรกรคุ้นเคย และเป็นพืชที่สามารถปลูกได้ง่าย เก็บเกี่ยวผลผลิตได้ทั้งปี ประกอบกับมีแหล่งรับซื้อที่สำคัญสะดวกต่อการจำหน่าย และปัจจุบันมีหน่วยงานต่าง ๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รวมถึงหน่วยงานราชการต่าง ๆ เข้าไปสนับสนุนด้านองค์ความรู้การผลิตกล้วยน้ำว้าให้แก่เกษตรกร ทำให้กล้วยน้ำว้าเป็นพืชหลักที่เกษตรกรให้ความสนใจ ถือเป็นพืชที่สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้เป็นอย่างดี

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไมตรี สุขเกษม (2557) ได้ศึกษาการผลิตกล้วยหินและความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรที่ร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนากล้วยหินเชิงคุณภาพ จังหวัดยะลา พบว่าเกษตรกรได้รับข้อมูลการผลิตจากเจ้าหน้าที่ เพื่อนบ้าน สื่อวิทยุ โทรทัศน์ แพลงเรียนรู้ และแผ่นพับ มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 21.59 ไร่ เกษตรกรส่วนมากเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ โดยนิยมปลูกกล้วยหินเป็นพืชแซม ศัตรูพืชที่พบบ่อย คือ หนอนม้วนใบ และ โรคตายพราย โดยมีวิธีป้องกันกำจัดโดยวิธีกล เก็บเกี่ยวโดยโคนให้ส่วนเครือโน้มลงมา แล้วตัดเครือนำมาชำแหวะเป็นหวีช่องทางสื่อในการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการมากคือ คู่มือ และเจ้าหน้าที่ โทรทัศน์ เพื่อนบ้าน แผ่นพับ ไปสเตอร์ พ็อคเก็ต วิทยุและโทรทัศน์ ตามลำดับ ส่วนวิธีการส่งเสริม เกษตรกรต้องการมากได้แก่ การบรรยาย สาธิต และดูงาน

สันติพงษ์ ศุภกิจเจริญ (2555) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกกล้วยไข่ของเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า วิธีการปลูกกล้วยไข่เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดมีผลต่อโอกาสที่จะปลูกกล้วยไข่เพิ่มขึ้นร้อยละ 28.17 รองลงมา ได้แก่ การส่งเสริมการปลูกจากภาครัฐในประเด็นการให้ความรู้การปลูก การจัดหาตลาดและวิธีการดูแลรักษากล้วยไข่ ทั้งนี้พบว่าราคาแรงงาน ความต้องการบริโภค มีผลต่อการปลูกกล้วยไข่เพิ่มขึ้นและการสืบทอดต่อกันจากรุ่นบุรุษ ปัญหา และอุปสรรคของเกษตรกรที่จะปลูกกล้วยไข่ในจังหวัดกำแพงเพชรได้แก่ ปัญหาความเสี่ยงทางภัยธรรมชาติสูง ปัญหาการขาดแคลนตลาดรองรับผลผลิต ปัญหาความต้องการของผู้บริโภค ปัญหาด้านราคา ปัญหาต้นทุนสูง ปัญหาขาดแคลนน้ำ ปัญหาด้านเงินทุน ปัญหาเรื่องการดูแลรักษา และปัญหาขาดความรู้ความเข้าใจในการปลูกที่ถูกต้อง

บุษรา ใจยศ (2554) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตกล้วยไข่ในจังหวัดตาก พบว่าปริมาณผลผลิตกล้วยไข่เฉลี่ยต่อฤดูปลูก เท่ากับ 2,587 กิโลกรัมต่อไร่ มีต้นทุนการผลิตทั้งหมด เท่ากับ 24,653.57 บาทต่อไร่ มีรายได้ทั้งหมดจากการผลิตกล้วยไข่ เท่ากับ 27,163.50 บาทต่อไร่ และมีกำไรสุทธิทั้งหมด เท่ากับ 2,509.93 บาท ต่อไร่

รัตนะ บัวสนธิ์และคณะ (2549) ได้ศึกษาวิถีของกล้วยตากในจังหวัดพิษณุโลก พบว่าวัตถุดิบที่นำมาผลิตกล้วยตาก เลือกใช้กล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิอ่อน โดยจัดหาวัตถุดิบกล้วยจากเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกและพื้นที่ใกล้เคียง โดยภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเงินทุนให้เปล่า เงินทุนดอกเบี้ยต่ำ วัสดุอุปกรณ์ และด้านการจัดจำหน่าย

สุรียา อติวิทยากรณ์, กมลวรรณ แจ่มชัด และ อนุวัตร แจ่มชัด (2555) ได้ศึกษาเวลาที่เหมาะสมในการอบแห้งกล้วยตากแบบลมร้อนร่วมกับการอบแห้งด้วยคลื่นไมโครเวฟระบบ

สูญญากาศ พบว่า ก๊วยน้ำว้าพันธุ์ไต้ขาว ความสุกระยะที่ 7 มีผิวสีเหลืองทั้งผลและเริ่มมีจุดสีน้ำตาลก๊วยน้ำว้ามีสีเปลือกเป็นสีเหลืองอ่อน มีค่าความแข็ง 4.08 N สำหรับคุณภาพทางเคมีพบว่า ก๊วยน้ำว้ามีปริมาณความชื้นร้อยละ 67.38 ปริมาณน้ำตาลรีดิวซ์ร้อยละ 20.67 และปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ 27.60 °Brix ซึ่งก๊วยน้ำว้าพันธุ์มะลิอ่อนหรือที่เรียกว่าพันธุ์ไต้ขาวเป็นพันธุ์ที่เหมาะสมในการแปรรูปเป็นก๊วยตาก/ก๊วยอบ เพราะมีสีสวย กลิ่นหอมรสชาติหวาน รู้สึกนุ่มเวลากัดไม่สะดุดใส่ เนื้อละเอียด และก๊วยพันธุ์นี้มีขนาดผลสม่ำเสมอและดูสวยงาม

อภิญา รัตนไชย (2541) ได้ทำการศึกษาการใช้วิธีการส่งเสริมแบบต่างๆที่เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอใช้ในการปฏิบัติงาน และวิธีการส่งเสริมที่เห็นว่ามีประโยชน์ในการปฏิบัติงาน ปัญหาที่เกิดขึ้นและข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ พบว่า วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลที่ใช้บ่อยมากที่สุดคือการไปเยี่ยมเยียนเกษตรกรที่บ้านและไร่ นา แบบกลุ่มคือการประชุมกลุ่ม แบบมวลชนคือการแจกเอกสารเผยแพร่ ส่วนวิธีการส่งเสริมที่เกษตรกรอำเภอเห็นว่าเป็นประโยชน์มากที่สุดในการปฏิบัติงานในการส่งเสริมแบบต่างๆ คือ แบบรายบุคคลคือการไปเยี่ยมเยียน แบบกลุ่มคือการประชุมกลุ่ม แบบมวลชนคือการแสดงนิทรรศการ ปัญหาที่สำคัญในการส่งเสริม คือ เกษตรอำเภอไม่ได้รับการศึกษาอบรม ควบคู่กันเกี่ยวกับวิชาการใหม่ๆ เกษตรกรมีพื้นฐานการศึกษาต่ำและงบประมาณไม่เพียงพอ ข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ ควรมีการกำหนดนโยบายในการปฏิบัติงานให้ชัดเจน เพิ่มงบประมาณและการใช้สื่อต่างๆในการดำเนินงาน

นฤชิต แววศรีผ่อง (2554) ได้ศึกษาความต้องการสื่อของเกษตรกรเพื่อการพัฒนาการเกษตรและชนบทในเขตปฏิรูปที่ดิน อำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าสื่อมวลชนที่เกษตรกรผู้นำและเกษตรกรทั่วไปนิยมใช้มากที่สุดคือวิทยุ โดยสื่อที่นิยมรับข่าวสารทางการเกษตรมากที่สุดคือการประชุม บรรยาย การฝึกอบรมทางการเกษตรเป็นสื่อที่เกษตรกรผู้นำสัมผัสเพื่อความรู้มากที่สุด ส่วนเอกสารเป็นสื่อที่เกษตรกรทั่วไปสัมผัสเพื่อรับความรู้มากที่สุด สื่อบุคคลที่นิยมใช้มากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นเพื่อนบ้าน เป็นแหล่งความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรทั่วไปมากที่สุด เพราะมีการแลกเปลี่ยนจากเพื่อนบ้านเสมอๆ

พันธรัฐ สิทธิประ (2555) ได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ ในอำเภอท่าปลาจังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ประเด็นเนื้อหาที่เกษตรกรมีความต้องการมากที่สุดคือ การคัดเลือกพันธุ์สื่อที่ใช้ในการส่งเสริม คือ คู่มือ วิธีการส่งเสริม คือ การฝึกปฏิบัติ การสนับสนุนภายหลังการส่งเสริม คือ ด้านการตลาด เกษตรกรมีปัญหาในการผลิตมะม่วงหิมพานต์ในระดับมาก โดยประเด็นที่เกษตรกรมีปัญหามากที่สุด คือ การขาดแคลนแหล่งน้ำทางการเกษตร

สรุปในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหลายๆด้าน ทั้งด้านการผลิต การส่งเสริมการผลิต การแปรรูป และความต้องการสื่อในการส่งเสริมการเกษตร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีช่องทางการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการผลิตกล้วยจากเพื่อนบ้าน เครือญาติและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐในรูปแบบของกลุ่ม ฝั่่นพบ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ มีวิธีการส่งเสริมการเกษตร คือ การบรรยาย สาธิต การฝึกปฏิบัติ และจากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่ากล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิอ่อน เป็นสายพันธุ์ที่เหมาะสมต่อการนำไปแปรรูปเป็นกล้วยตากหรือกล้วยอบ เป็นไปตามความต้องการของตลาดแปรรูปกล้วยตากในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาการผลิตกล้วยน้ำว้าในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ การศึกษาในครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ตามระเบียบวิธีการวิจัยรายละเอียดมีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1.1.1 เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับสำนักงานเกษตรอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวนทั้งสิ้น 856 ราย (กรมส่งเสริมการเกษตร 2559, ข้อมูลวันที่ 30 พฤศจิกายน 2559)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

1.2.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามานะ (Yamane 1973: 1088 อ้างถึงในจินดา ขลิบทอง 2555: 19) โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 7 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้น

$$\begin{aligned} \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} &= \frac{856}{1+[856(0.07)^2]} \\ &= 164.79 \end{aligned}$$

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 19.27 ของประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด

1.2.2 การสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการเจือยตามสัดส่วนและใช้วิธีจับสลากให้ได้จำนวนตัวอย่างตามที่กำหนดของจำนวนครัวเรือนเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลท่าปลา ตำบลหาดล้า ตำบลผาเลือด ตำบลจirim ตำบลน้ำหมัน ตำบลนางพญา และตำบลร่วมจิต

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ที่	ตำบล	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	ท่าปลา	28	5
2	หาดล้า	45	9
3	ผาเลือด	12	3
4	ร่วมจิต	2	1
5	จirim	320	61
6	น้ำหมัน	349	67
7	นางพญา	100	19
	รวม	856	165

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิด (Close-ended Question) และแบบปลายเปิด (Open-ended Question) โดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

- ตอนที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร
- ตอนที่ 2 สภาพการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร
- ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร
- ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร

2.2 การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในลักษณะการใช้แบบสัมภาษณ์ สำหรับสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

2.1.1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ การส่งเสริมการเกษตร สภาพทั่วไปของการผลิตกล้วยน้ำว้า สถานการณ์การผลิตกล้วยน้ำว้าอำเภอท่าปลา เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยต่างๆ สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์ นำผลจากการศึกษาค้นคว้าตามข้อ 1 มากำหนดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ได้องค์ประกอบของประเด็นที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ สถานภาพทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มและสถาบันเกษตรกร การรวมกลุ่ม การได้รับความรู้ จำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวนพื้นที่ปลูกกล้วย ประเภทเอกสารสิทธิ์ อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ภาคการเกษตร รายจ่ายครัวเรือน การกู้ยืม โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิดเพื่อให้เลือกตอบหรือให้เติมข้อความลงในช่องว่าง

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร ได้แก่ ลักษณะการผลิต ลักษณะภูมิประเทศ สภาพดิน ความลาดเอียง การเตรียมดิน พันธุ์ ต้นทุนการผลิต การปรับปรุงบำรุงดิน วิธีการปลูก การดูแลรักษา น้ำ การป้องกันกำจัดวัชพืช โรคและแมลงศัตรูกล้วย วิธีการเก็บเกี่ยว การตลาด การแปรรูป ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์มีทั้งคำถามแบบปลายปิดและแบบปลายเปิดเพื่อให้เลือกตอบหรือให้เติมข้อความลงในช่องว่าง

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบปลายปิดและปลายเปิด โดยปัญหาของเกษตรกรเป็นคำถามปลายปิดให้เลือกตอบตามมาตราลิเคิร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ได้แก่ ปัญหามากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามลำดับ ส่วนข้อเสนอแนะเป็นคำถามปลายเปิดให้เติมข้อมูลลงในช่องว่างที่กำหนดให้

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร ได้แก่ พันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง การตลาด โดยความต้องการของเกษตรกรเป็นคำถามปลายปิดให้เลือกตอบตามมาตราลิเคิร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ได้แก่ ต้องการมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามลำดับ

2.3 การทดสอบเครื่องมือ

2.3.1 การตรวจสอบความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ ด้วยตนเองในขั้นต้น และนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ คณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม และให้คำแนะนำแก้ไข

2.3.2 การทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) หลังจากแบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 ราย จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการทดสอบค่าความเที่ยงตรงพบว่า

การระบาคและวิธีป้องกันโรคและแมลงศัตรูกล้วย มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.80
ระดับการได้รับความรู้ที่ต้องการในการส่งเสริม มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.820

ความต้องการเนื้อหา มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.820

ความต้องการช่องทางการส่งเสริม มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.917

ปัญหาในการผลิตกล้วยน้ำว้า มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.802

ซึ่งเป็นค่าที่อยู่ในเกณฑ์สูงจึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 165 คน เพื่อศึกษาหาแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าในระหว่างเดือนมกราคม 2560 – มีนาคม 2560 ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.1 ประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ประสานงานนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ทั้ง 7 ตำบล เพื่อชี้แจงรายละเอียดการวิจัยและขอความร่วมมือในการนัดหมายเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยน้ำว้าเพื่อเก็บข้อมูล

3.2 ชี้แจงรายละเอียดการวิจัย แก่เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยน้ำว้าที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และความสำคัญของงานวิจัย

3.3 แจกแบบสัมภาษณ์ แก่เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยน้ำว้าพร้อมทั้งชี้แจงข้อซักถามต่างๆ เกี่ยวกับการวิจัย และขอความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์

3.4 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ในแบบสัมภาษณ์ทุกข้อด้วยตนเอง เพื่อทำการคัดแยกแบบสัมภาษณ์ที่มีข้อมูลไม่สมบูรณ์มาทำการสัมภาษณ์ข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนนำมาใช้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งเลือกใช้ สถิติต่างๆ ดังนี้

4.1 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

4.2.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2.2 สภาพการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และการจัดอันดับ

4.2.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

1) **ปัญหาของเกษตรกร** วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแบ่งการวิเคราะห์ปัญหาของเกษตรกร ออกเป็น 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูล ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= \frac{4}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับปัญหาน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับปัญหาน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับปัญหาปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับปัญหามาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับปัญหามากที่สุด

2) ข้อเสนอแนะของเกษตรกร ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาโดยจัดลำดับหมวดหมู่
ความสำคัญแบบความเรียง

4.2.4 ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติที่ใช้
ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแบ่งการวิเคราะห์
ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรออกเป็น 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปล
ความหมายข้อมูล ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= \frac{4}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับความต้องการน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับความต้องการน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับความต้องการปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับความต้องการมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับความต้องการมากที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนากการผลิตผลผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้าในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ตอนที่ 3 ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้าในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ตอนที่ 4 ความต้องการส่งเสริมและพัฒนากการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้าในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

การศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้าในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วยสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และสภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งผลการวิเคราะห์มีดังนี้

1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล

สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ในการผลิตกล้วยน้ำว้า ปรากฏผลในตารางที่ 4.1 และ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ สถานภาพ และระดับการศึกษา

n = 165

สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	88	53.3
หญิง	77	46.7
อายุ (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30	9	5.4
31 - 40	45	27.2
41 - 50	54	32.7
51 - 60	42	25.5
มากกว่า 60	15	9.2
ค่าต่ำสุด = 26 ค่าสูงสุด = 73 ค่าเฉลี่ย = 46.61 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 9.911		
สถานภาพ		
โสด	6	3.6
สมรส	150	90.9
หย่าร้าง - หม้าย	9	5.5
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	3	1.8
ประถมศึกษา	114	69.1
มัธยมศึกษาตอนต้น	33	20.0
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	15	9.1

จากตารางที่ 4.1 แสดงให้เห็น เพศ อายุ สถานภาพ และระดับการศึกษาของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้

1.1.1 เพศ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 53.3 เป็นเพศชาย และเกษตรกรร้อยละ 46.7 เป็นเพศหญิง

1.1.2 อายุ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 32.7 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี รองลงมาร้อยละ 27.2 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี และร้อยละ 25.2 อายุระหว่าง 51 – 60 ปี โดยมีเกษตรกร ร้อยละ 5.4 มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี และมีเกษตรกรเพียงร้อยละ 9.2 มีอายุมากกว่า 60 ปี เกษตรกรมีอายุต่ำสุด 26 ปี อายุสูงสุด 73 ปี และมีอายุเฉลี่ย 46.61 ปี

1.1.3 สถานภาพสมรส จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 90.9 มีสถานภาพสมรส เกษตรกรร้อยละ 3.6 มีสถานภาพโสด และเกษตรกรร้อยละ 5.5 มีสถานภาพหย่าร้างหรือหม้าย

1.1.4 ระดับการศึกษา เกษตรกรร้อยละ 69.1 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 20 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมีเกษตรกรส่วนน้อยร้อยละ 1.8 ไม่ได้เรียนหนังสือ

ตารางที่ 4.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และประสบการณ์การผลิตกล้วยน้ำว้า

n = 165

สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
มากกว่าหรือเท่ากับ 2	27	16.4
3	47	28.5
4	40	24.2
5	24	14.5
มากกว่า 5	27	16.4
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 8 ค่าเฉลี่ย = 3.86 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.414		
ประสบการณ์การผลิตกล้วยน้ำว้า (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5	36	21.8
6 – 10	79	47.9
11 – 20	47	28.4
มากกว่า 20 ปี	3	1.8
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 30 ค่าเฉลี่ย = 10.43 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.215		

1.1.5 จำนวนสมาชิกครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 28.5 มีจำนวนสมาชิกครัวเรือน 3 คน รองลงมาร้อยละ 24.2 มีจำนวนสมาชิก 4 คน เกษตรกรร้อยละ 16.4 มีจำนวนสมาชิกน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 คน และมีจำนวนสมาชิกมากกว่า 5 คน จำนวนสมาชิกครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 8 คน และมีจำนวนสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย 3.86 คน

1.1.6 ประสบการณ์การผลิตกล้วยน้ำว้า จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 47.9 มีประสบการณ์การผลิตกล้วยน้ำว้า อยู่ในช่วง 6 – 10 ปี รองลงมาร้อยละ 28.4 มีประสบการณ์การผลิตกล้วยน้ำว้า อยู่ในช่วง 11 – 20 ปี มีเกษตรกรส่วนน้อยร้อยละ 1.8 มีประสบการณ์การผลิตกล้วย

น้ำท่วมมากกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี ประสบการณ์การผลิตกล้วยน้ำว้าต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 30 ปี และมีประสบการณ์การผลิตกล้วยน้ำว้าเฉลี่ย 10.43 ปี

1.2 สภาพทางสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า

สภาพทางสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วย สถานภาพทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มและสถาบันเกษตรกร การรวมกลุ่มการผลิตกล้วยน้ำว้า และการได้รับความรู้ด้านการผลิตและการตลาดกล้วยน้ำว้า นำมาวิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ ปรากฏผลในตารางที่ 4.3 และ 4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 สถานภาพทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม และการรวมกลุ่ม

n = 165		
สภาพทางสังคม	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพทางสังคม		
ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	144	87.3
มีตำแหน่งทางสังคม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	21	12.7
ด้านสาธารณสุข	12	7.3
ด้านการปกครอง	9	5.5
ด้านศาสนา	6	3.6
ด้านการศึกษา	1	0.6
การเป็นสมาชิกกลุ่มและสถาบันเกษตรกร		
ไม่เป็นสมาชิก	97	58.8
เป็นสมาชิก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	68	41.2
กลุ่มผู้ผลิตกล้วย	54	32.7
กลุ่มลูกค้านานาชาติเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	28	17.0
กลุ่มสหกรณ์	4	2.4
กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	3	1.8
การรวมกลุ่มการผลิตกล้วยน้ำว้า		
ไม่มีการรวมกลุ่ม	76	46.1
มีการรวมกลุ่ม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	89	53.9
รวมกลุ่มในญาติเพื่อขายกล้วยสด	72	43.6
รวมกลุ่มในเพื่อนบ้านเพื่อขายกล้วยสด	71	43.0
รวมกลุ่มเพื่อการแปรรูปกล้วย	7	4.2

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นสถานภาพทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม และการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้

1.2.1 สถานภาพทางสังคม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 87.3 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม มีเกษตรกรเพียงร้อยละ 12.7 ที่มีตำแหน่งทางสังคม โดยเกษตรกรร้อยละ 7.3 มีตำแหน่งทางด้านสาธารณสุข รองลงมาร้อยละ 5.5 มีตำแหน่งทางด้านปกครอง ร้อยละ 3.6 มีตำแหน่งทางด้านศาสนา และร้อยละ 0.6 มีตำแหน่งทางการศึกษา ตามลำดับ

1.2.2 การเป็นสมาชิกกลุ่มและสถาบัน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 58.8 ไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มและสถาบันเกษตรกร และเกษตรกรร้อยละ 41.2 ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มและสถาบันเกษตรกร โดยเกษตรกรร้อยละ 32.7 เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตกล้วยรองลงมา ร้อยละ 17.0 สมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 2.4 เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ และเกษตรกรร้อยละ 1.8 เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตามลำดับ

1.2.3 การรวมกลุ่มการผลิตกล้วยน้ำว้า จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 53.9 มีการรวมกลุ่มการผลิตกล้วยน้ำว้า และเกษตรกรร้อยละ 46.1 ไม่มีการรวมกลุ่มผลิตกล้วยน้ำว้า โดยเกษตรกรร้อยละ 43.6 รวมกลุ่มกับญาติเพื่อจำหน่ายกล้วยน้ำว้าสด รองลงมาร้อยละ 43.0 รวมกลุ่มกับเพื่อนบ้านเพื่อขายกล้วยสด และร้อยละ 4.2 รวมกลุ่มเพื่อการแปรรูปกล้วย ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 การได้รับความรู้ด้านการผลิตและการตลาดของเกษตรกร

n = 165

สภาพทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การได้รับความรู้ด้านการผลิตและการตลาด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เครือญาติหรือเพื่อนบ้าน	141	85.5
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ	100	60.6
วิทยุโทรทัศน์	96	58.2
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเอกชน	46	27.9
วิทยุกระจายเสียง	42	25.8
เว็บไซต์	38	23.0
ใบปลิว แผ่นพับ (เอกชน)	32	19.4
เฟสบุ๊ค	32	19.4

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

สภาพทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใบปลิว แผ่นพับ (ราชการ)	30	18.2
วารสาร	24	14.5
ไลน์	23	13.9
หนังสือพิมพ์	18	10.9

n = 165

จากตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นการได้รับความรู้ของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้าอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้

1.2.4 การได้รับความรู้ด้านการผลิตและการตลาด จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 85.5 ได้รับความรู้ด้านการผลิตและการตลาดจากเครือข่ายหรือเพื่อนบ้าน รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 60.6 ได้รับความรู้ด้านการผลิตและการตลาดจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ เกษตรกรร้อยละ 58.2 ได้รับความรู้จากวิทยุโทรทัศน์ และเกษตรกรร้อยละ 10.9 ได้รับความรู้ด้านการผลิตและการตลาดจากหนังสือพิมพ์น้อยที่สุด

1.3 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า

สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วย จำนวนแรงงานในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยน้ำว้า ขนาดพื้นที่กล้วยน้ำว้าให้ผลผลิตแล้ว การถือครองเอกสารสิทธิ์ที่ดิน อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ในครัวเรือนจากภาคการเกษตร รายจ่ายของครอบครัวในรอบปี การกู้ยืมเงิน และต้นทุนในการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า นำมาวิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลในตารางที่ 4.5 – 4.9 ดังนี้

ตารางที่ 4.5 จำนวนแรงงานในครัวเรือน

n = 165		
สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
จำนวนแรงงานในครัวเรือน (คน)		
1	8	4.8
2	75	45.5
3	65	39.4
4	14	8.5
5	3	1.8
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 5 ค่าเฉลี่ย = 2.28 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.79		

จากตารางที่ 4.5 แสดงให้เห็นจำนวนแรงงานในครัวเรือนของเกษตรกร อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้

1.3.1 จำนวนแรงงานในครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 45.5 มีจำนวนแรงงานครัวเรือน จำนวน 2 คน รองลงร้อยละ 39.4 มีจำนวนแรงงานครัวเรือน 3 คน จำนวนแรงงานครัวเรือนต่ำสุด 1 คน จำนวนแรงงานครัวเรือนสูงสุด 5 คน และมีจำนวนแรงงานครัวเรือนเฉลี่ย 2.28 คน

ตารางที่ 4.6 ขนาดพื้นที่เพาะปลูก ขนาดพื้นที่ให้ผลผลิต การถือครองเอกสารสิทธิ์ที่ดิน

n = 165		
สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
ขนาดพื้นที่ปลูกด้วยน้ำว่าทั้งหมด (ไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5	12	7.3
6 – 10	30	18.2
11 – 20	72	43.6
21 - 30	33	20.0
มากกว่า 30	18	10.9
ค่าต่ำสุด = 2 ค่าสูงสุด = 70 ค่าเฉลี่ย = 14.16 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 11.552		

ตารางที่ 4.6 ขนาดพื้นที่เพาะปลูก ขนาดพื้นที่ให้ผลผลิต การถือครองเอกสารสิทธิ์ที่ดิน

n = 165

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
ขนาดพื้นที่พร้อมให้ผลผลิต (ไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5	38	23.1
6 – 10	65	39.4
11 – 20	40	24.2
21 - 30	14	8.4
มากกว่า 30	8	4.8
ค่าต่ำสุด = 2 ค่าสูงสุด = 70 ค่าเฉลี่ย = 13.59 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 11.067		
การถือครองเอกสารสิทธิ์ที่ดิน		
ไม่มีเอกสารสิทธิ์	143	86.7
มีเอกสารสิทธิ์	22	13.3
โฉนด	9	5.5
น.ส.3	10	6.1
นค. 3	3	1.8

จากตารางที่ 4.6 แสดงให้เห็นขนาดพื้นที่เพาะปลูก ขนาดพื้นที่ให้ผลผลิต การถือครองเอกสารสิทธิ์ที่ดินของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้

1.3.2 ขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยน้ำว้า จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 43.6 มีขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยน้ำว้าทั้งหมด ระหว่าง 11 - 20 ไร่ รองลงมาร้อยละ 20.0 มีขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยน้ำว้าทั้งหมด ระหว่าง 21 - 30 ไร่ มีพื้นที่กล้วยน้ำว้าต่ำสุด 2 ไร่ พื้นที่ปลูกกล้วยน้ำว้าสูงสุด 70 ไร่ และมีพื้นที่ปลูกกล้วยน้ำว้าเฉลี่ย 14.16 ไร่

1.3.3 ขนาดพื้นที่พร้อมให้ผลผลิต จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 39.4 มีขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยน้ำว้าให้ผลผลิตแล้ว 6 – 10 ไร่ รองลงมาร้อยละ 24.2 มีขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยน้ำว้าให้ผลผลิตแล้ว ระหว่าง 11 - 20 ไร่ มีพื้นที่ให้ผลผลิตต่ำสุด 2 ไร่ พื้นที่ปลูกกล้วยน้ำว้าสูงสุด 70 ไร่ และมีพื้นที่ให้ผลผลิตเฉลี่ย 13.59 ไร่

1.3.4 เอกสารสิทธิ์การถือครองที่ดิน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 86.7 ไม่มีเอกสารสิทธิ์การถือครองที่ดิน โดยเกษตรกรร้อยละ 13.3 มีเอกสารสิทธิ์การถือครองที่ดิน และเกษตรกรร้อยละ 6.1 ถือครองเอกสารสิทธิ์ประเภทโฉนด รองลงมาร้อยละ 5.5 ถือครองเอกสารสิทธิ์ประเภท น.ส.3 และร้อยละ 1.8 ถือครองเอกสารสิทธิ์ประเภท นค.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 อาชีพหลัก และอาชีพรอง

n = 165		
สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
เกษตรกรรวม	164	99.4
ค้าขาย	1	0.6
อาชีพรอง		
ไม่มีอาชีพรอง	21	12.7
มีอาชีพรอง	144	87.3
รับจ้าง	128	88.9
ค้าขาย	15	10.4
รับจ้าง	1	0.7

จากตารางที่ 4.7 แสดงให้เห็นการประกอบอาชีพหลักและอาชีพรองของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้

1.3.5 อาชีพหลัก จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 99.4 ประกอบอาชีพหลักด้านการเกษตร และเกษตรกรร้อยละ 0.6 ประกอบอาชีพหลักด้านการค้าขาย

1.3.6 อาชีพรอง จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 87.3 มีอาชีพรอง และเกษตรกร ร้อยละ 12.7 ไม่มีการอาชีพรอง โดยเกษตรกรร้อยละ 88.6 ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรอง รองลงมาร้อยละ 10.4 ประกอบอาชีพค้าขายเป็นอาชีพรอง และมีเกษตรกรร้อยละ 0.7 ประกอบอาชีพเกษตรเป็นอาชีพรอง

ตารางที่ 4.8 รายได้ของครัวเรือนในรอบปี

n = 165		
สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
รายได้จากการขายกล้วยน้ำว้า (บาท/ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000	51	30.9
20,001 – 40,000	49	29.7
40,001 – 60,000	24	14.5
60,001 – 80,000	16	9.7
80,001 – 100,000	11	6.7
มากกว่า 100,000	14	8.5
ค่าต่ำสุด = 4,200 ค่าสูงสุด = 250,000 ค่าเฉลี่ย = 48,000 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 44,430.016		
รายได้จากภาคเกษตรอื่น ๆ (บาท/ปี)		
ไม่มีรายได้จากภาคเกษตรอื่น ๆ	31	18.8
มีรายได้จากภาคเกษตรอื่น ๆ	134	81.2
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000	67	50.0
5,001 – 10,000	33	24.6
10,001 – 15,000	9	6.7
มากกว่า 15,000	25	18.7
ค่าต่ำสุด = 1,000 ค่าสูงสุด = 100,000 ค่าเฉลี่ย = 10,300 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 14,119.863		
รายได้อื่น ๆ (บาท/ปี)		
ไม่มีรายได้อื่น ๆ	51	30.9
มีรายได้อื่น ๆ	114	69.1
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000	50	43.8
5,001 – 10,000	41	36.0
มากกว่า 10,000	23	20.2
ค่าต่ำสุด = 1,000 ค่าสูงสุด = 200,000 ค่าเฉลี่ย = 11,000 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 20,188.875		

จากตารางที่ 4.8 แสดงให้เห็นรายได้ของครัวเรือนในรอบปีของการผลิตกล้วยน้ำว้า ของเกษตรกรอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้

1.3.7 รายได้จากการขายกล้วยน้ำว้า จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 30.9 มีรายได้จากการขายกล้วยน้ำว้า น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 29.7 มีรายได้จากการขายกล้วยน้ำว้า 20,001 – 40,000 บาท/ปี และเกษตรกรร้อยละ 14.5 มีรายได้จากการขายกล้วยน้ำว้า 40,001 – 60,000 บาท/ปี เกษตรกรมีรายได้จากการขายกล้วยน้ำว้าต่ำสุด 4,200 บาท/

ปี สูงสุด 250,000 บาท/ปี และมีรายได้จากการขายกล้วยน้ำว้าเฉลี่ย 48,000 บาท/ปี

1.3.8 รายได้จากภาคเกษตรอื่น ๆ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 81.2 มีรายได้จากภาคเกษตรอื่น ๆ และเกษตรกรร้อยละ 18.8 ไม่มีรายได้จากภาคการเกษตรอื่น ๆ โดยเกษตรกรร้อยละ 50 มีรายได้จากภาคการเกษตรอื่น ๆ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 24.6 มีรายได้จากภาคเกษตรอื่น ๆ ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท/ปี เกษตรกรมีรายได้จากภาคเกษตรอื่น ๆ ต่ำสุด 1,000 บาท/ปี สูงสุด 100,000 บาท/ปี และมีรายได้จากภาคเกษตรอื่น ๆ เฉลี่ย 10,300 บาท/ปี

1.3.9 รายได้อื่น ๆ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 69.1 มีรายได้อื่น ๆ และเกษตรกรร้อยละ 30.9 ไม่มีรายได้อื่น ๆ โดยเกษตรกรร้อยละ 43.8 มีรายได้อื่น ๆ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 36 มีรายได้อื่น ๆ ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท/ปี เกษตรกรมีรายได้อื่น ๆ ต่ำสุด 1,000 บาท/ปี สูงสุด 200,000 บาท/ปี และเกษตรกรมีรายได้อื่น ๆ เฉลี่ย 20,188.86 บาท/ปี

ตารางที่ 4.9 รายจ่ายของครัวเรือนในรอบปี และการกักเงินของเกษตรกร

n = 165

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
รายจ่ายจากการผลิตกล้วยน้ำว้า (บาท/ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000	69	41.8
5,001 – 10,000	48	29.1
10,001 – 15,000	19	11.5
15,001 – 20,000	10	6.1
มากกว่า 20,000	19	11.5
ค่าต่ำสุด = 800 ค่าสูงสุด = 90,000 ค่าเฉลี่ย = 11,200 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 13,782.338		
รายจ่ายจากภาคการเกษตรอื่น ๆ (บาท/ปี)		
ไม่มีรายจ่ายภาคเกษตรอื่น ๆ	31	18.8
มีรายจ่ายภาคเกษตรอื่น ๆ	134	81.2
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,000	83	61.9
1,001 – 1,500	6	4.5
1,501 – 2,000	23	17.2
มากกว่า 2,000	22	16.4
ค่าต่ำสุด = 200 ค่าสูงสุด = 8,000 ค่าเฉลี่ย = 1,379.10 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1,392.357		

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

n = 165		
สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
รายจ่ายในครัวเรือน อุปโภคและบริโภค (บาท/ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000	66	39.9
20,001 – 40,000	32	19.4
40,001 – 60,000	57	34.5
มากกว่า 60,000	10	6
ค่าต่ำสุด = 1,500 ค่าสูงสุด = 165,000 ค่าเฉลี่ย = 37,100 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 25,043.476		
รายจ่ายอื่นๆ (บาท/ปี)		
ไม่มีรายจ่ายอื่น ๆ	56	33.9
มีรายจ่ายอื่น ๆ	109	66.1
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000	49	45.0
10,001 – 20,000	57	52.3
มากกว่า 20,000	3	2.7
ค่าต่ำสุด = 4,000 ค่าสูงสุด = 50,000 ค่าเฉลี่ย = 13,100 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 7,670.223		
การกู้ยืมเงินเพื่อการผลิตกล้วยน้ำว้า		
ไม่กู้ยืมเงิน	139	84.2
กู้ยืมเงิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	26	15.8
เพื่อนบ้าน	2	1.2
ธนาคารพาณิชย์	8	4.8
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	3	1.8
กองทุนหมู่บ้าน	20	12.1

จากตารางที่ 4.9 แสดงให้เห็นรายจ่ายของครัวเรือนในรอบปีของการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้

1.3.10 รายจ่ายจากการผลิตกล้วยน้ำว้า จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 41.8 มีรายจ่ายจากการผลิตกล้วยน้ำว้า น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 29.1 มีรายจ่ายจากการผลิตกล้วยน้ำว้า 5,001 – 10,000 บาท/ปี และเกษตรกรร้อยละ 11.5 มีรายจ่ายจากการผลิตกล้วยน้ำว้า 10,001 – 15,000 บาท/ปี และมากกว่า 20,000 บาท/ปี เกษตรกรมีรายจ่ายจากการผลิตกล้วยน้ำว้าต่ำสุด 800 บาท/ปี สูงสุด 90,000 บาท/ปี และมีรายจ่ายจากการผลิตกล้วยน้ำว้าเฉลี่ย 11,200 บาท/ปี

1.3.11 รายจ่ายจากภาคการเกษตรอื่น ๆ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 81.2 มีรายจ่ายจากภาคการเกษตรอื่น ๆ และเกษตรกรร้อยละ 18.8 ไม่มีรายจ่ายจากภาคการเกษตรอื่น ๆ โดยเกษตรกรร้อยละ 61.9 มีรายจ่ายจากภาคการเกษตรอื่น ๆ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,000 บาท/ปี รองลงมาร้อยละ 17.2 มีรายจ่ายจากภาคการเกษตรอื่น ๆ ระหว่าง 1,501 – 2,000 บาท/ปี เกษตรกรมีรายจ่ายจากภาคการเกษตรอื่น ๆ ต่ำสุด 200 บาท/ปี สูงสุด 8,000 บาท/ปี และมีรายจ่ายจากภาคการเกษตรอื่น ๆ เฉลี่ย 1,379.10 บาท/ปี

1.3.12 รายจ่ายในครัวเรือน อุปโภคและบริโภค จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 39.9 มีรายจ่ายในครัวเรือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 34.5 มีรายจ่ายในครัวเรือนระหว่าง 40,001 – 60,000 บาท/ปี และเกษตรกรร้อยละ 19.4 มีรายจ่ายในครัวเรือนระหว่าง 20,001 – 40,000 บาท/ปี เกษตรกรมีรายจ่ายในครัวเรือนต่ำสุด 1,500 บาท/ปี สูงสุด 165,000 บาท/ปี และมีรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 37,100 บาท/ปี

1.3.13 รายจ่ายอื่น ๆ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 66.1 มีรายจ่ายอื่น ๆ และเกษตรกรร้อยละ 33.9 ไม่มีรายจ่ายอื่น ๆ โดยเกษตรกรร้อยละ 52.3 มีรายจ่ายอื่น ๆ ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท/ปี รองลงมาร้อยละ 45.0 มีรายจ่ายอื่น ๆ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท/ปี เกษตรกรมีรายจ่ายอื่น ๆ ต่ำสุด 4,000 บาท/ปี สูงสุด 50,000 บาท/ปี และมีรายจ่ายอื่น ๆ เฉลี่ย 13,100 บาท/ปี

1.3.14 การกู้ยืมเงินเพื่อการผลิตกล้วยน้ำว้า จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 84.2 ไม่มีการกู้ยืมเงิน และเกษตรกรร้อยละ 15.8 มีการกู้ยืมเงิน โดยเกษตรกรร้อยละ 12.1 กู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน รองลงมาร้อยละ 4.8 กู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า ในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

การศึกษาสภาพการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้าในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งผลการวิเคราะห์ มีดังนี้

2.1 สภาพการผลิตด้านพื้นที่

สภาพการผลิตด้านพื้นที่ในการผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วยสภาพพื้นที่ สภาพดิน การเตรียมดิน และพันธุ์ ซึ่งปรากฏผลในตารางที่ 4.10 และ 4.11 ดังนี้

ตารางที่ 4.10 ลักษณะการเพาะปลูก ลักษณะความลาดเอียงของพื้นที่และการเตรียมดิน

n = 165		
สภาพพื้นที่การผลิตกล้วยน้ำว้า	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
ลักษณะการเพาะปลูกกล้วยน้ำว้า		
ปลูกผสมผสาน	113	68.4
ปลูกเชิงเดี่ยว	26	15.8
ปลูกแซมพืชอื่น	26	15.8
ลักษณะความลาดเอียงของพื้นที่		
ที่ลาดชัน	140	84.8
ที่ราบ	25	15.2
การเตรียมดิน		
ไม่ไถดิน	162	98.2
มีการไถพรวน	3	1.8

จากตารางที่ 4.10 แสดงให้เห็นถึงลักษณะการเพาะปลูก สภาพดิน ลักษณะความลาดเอียงของพื้นที่ และการเตรียมดินในการผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้

2.1.1 ลักษณะการเพาะปลูกกล้วยน้ำว้า จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 68.4 มีลักษณะการปลูกกล้วยน้ำว้าแบบผสมผสาน รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 15.8 มีลักษณะการปลูกกล้วยน้ำว้าแบบเชิงเดี่ยวและแบบปลูกแซมพืชอื่น

2.1.2 ลักษณะความลาดเอียงของพื้นที่ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรจำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 84.8 มีพื้นที่การเพาะปลูกกล้วยน้ำว้าที่มีลักษณะเป็นที่ลาดชัน รองลงมาเกษตรกรจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 15.2 มีพื้นที่การเพาะปลูกกล้วยน้ำว้าที่มีลักษณะเป็นที่ราบ

2.1.3 การเตรียมดิน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรจำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 98.2 ไม่ได้ทำการไถเตรียมดินก่อนปลูก มีเกษตรกรจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8 มีการไถเตรียมดินก่อนปลูก โดยเกษตรกรร้อยละ 1.8 เลือกวิธีการไถพรวนในการเตรียมดินก่อนปลูกกล้วยน้ำว้า

ตารางที่ 4.11 สายพันธุ์ และแหล่งที่มาของพันธุ์

n = 165		
สายพันธุ์และแหล่งที่มา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สายพันธุ์กล้วยน้ำว้าที่ปลูก		
ไม่ทราบสายพันธุ์	27	16.4
ทราบสายพันธุ์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	138	83.6
น้ำว้าขาว (มะลิอ่อน)	134	81.2
น้ำว้าค่อม	2	1.2
น้ำว้านวล	2	1.2
แหล่งที่มาของพันธุ์ที่ปลูกและประเภทพันธุ์		
ขยายพันธุ์จากพื้นที่ตนเอง	165	100
ขยายพันธุ์ด้วยหน่อ	88	53.3
ขยายพันธุ์ด้วยการผ่าเหง้า	2	1.2
ซื้อหน่อพันธุ์ ราคา (บาท/หน่อ)	88	53.3
1 – 5	2	2.3
6 – 8	24	27.3
9 – 15	62	70.4
ค่าต่ำสุด = 5 ค่าสูงสุด = 15 ค่าเฉลี่ย = 12.9 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 3.323		

จากตารางที่ 4.11 แสดงให้เห็นถึงสายพันธุ์ และแหล่งที่มาของพันธุ์ในการผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้

2.1.5 สายพันธุ์กล้วยน้ำว้าที่ปลูก จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรจำนวน 138 คน คิดเป็น ร้อยละ 83.6 ทราบสายพันธุ์กล้วยน้ำว้าที่ปลูก มีเกษตรกรเพียง 27 คน คิดเป็นร้อยละ 16.4 ไม่ทราบสายพันธุ์กล้วยน้ำว้าที่ปลูก โดยเกษตรกรร้อยละ 80.6 ระบุสายพันธุ์กล้วยน้ำว้าขาว (มะลิอ่อน) รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 1.2 ระบุสายพันธุ์กล้วยน้ำว้าค่อมและกล้วยน้ำว้านวล

2.1.6 แหล่งที่มาของพันธุ์ที่ปลูกและประเภทพันธุ์ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้งหมด จำนวน 165 คน จัดหาพันธุ์กล้วยน้ำว้าจากพื้นที่ตนเอง โดยเลือกวิธีการขยายพันธุ์ด้วยหน่อกล้วย คิดเป็นร้อยละ 53.3 และขยายพันธุ์ด้วยการผ่าเหง้า คิดเป็นร้อยละ 1.2 โดยมีเกษตรกรจำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 จัดหาพันธุ์โดยการซื้อหน่อพันธุ์ ซึ่งเกษตรกรร้อยละ 70.4 ซื้อหน่อพันธุ์ได้ในราคาระหว่าง 9 – 15 บาท/หน่อ รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 27.3 ซื้อหน่อพันธุ์ได้ในราคาระหว่าง 6 – 8 บาท/หน่อ โดยหน่อพันธุ์ที่เกษตรกรซื้อได้ในราคาต่ำสุด 5 บาท/หน่อ ราคาสูงสุด 15 บาท/หน่อ และหน่อพันธุ์ที่เกษตรกรจัดซื้อราคาเฉลี่ย 12.9 บาท/หน่อ

2.2 สภาพการผลิตด้านการเพาะปลูก

สภาพการผลิตด้านการเพาะปลูกในการผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วยสภาพพื้นที่ การปรับปรุงบำรุงดิน วิธีการปลูก การกำหนดระยะห่างการปลูก ซึ่งปรากฏผลในตารางที่ 4.12 ดังนี้

ตารางที่ 4.12 การปรับปรุงบำรุงดิน วิธีการปลูก ระยะห่างการปลูก

n = 165		
สภาพด้านการเพาะปลูกกล้วยน้ำว้า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การปรับปรุงบำรุงดิน		
ไม่ได้ปรับปรุงดิน	55	33.3
มีการปรับปรุง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	110	66.7
ปุ๋ยคอก	32	19.5
ปุ๋ยหมัก	24	14.5
ปุ๋ยเคมี	63	38.2
ปูนขาว	2	1.2
วิธีการปลูก		
ใช้แรงงานคน	165	100.0
กำหนดระยะห่างการปลูกกล้วยน้ำว้า (เมตร)		
ไม่ได้กำหนดระยะห่าง	15	9.1
กำหนดระยะห่าง	150	90.9
ระยะ 4 x 4	61	40.7
ระยะ 3 x 3	59	39.3
ระยะ 2.5 x 3	23	15.3
ระยะ 2.5 x 2.5	7	4.7

จากตารางที่ 4.12 แสดงให้เห็นถึงการปรับปรุงบำรุงดิน วิธีการปลูก การกำหนดระยะห่างการปลูก ในการผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้

2.2.1 การปรับปรุงบำรุงดินและการรองก้นหลุม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 66.7 มีการปรับปรุงบำรุงดินและรองก้นหลุมก่อนเพาะปลูก และเกษตรกรร้อยละ 33.3 ไม่มีการปรับปรุงบำรุงดินและรองก้นหลุมก่อนเพาะปลูก โดยเกษตรกรร้อยละ 38.2 ใช้ปุ๋ยเคมีปรับปรุงบำรุงดินและรองก้นหลุมก่อนเพาะปลูก รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 19.5 ใช้ปุ๋ยคอกปรับปรุงบำรุงดินและรองก้นหลุมก่อนเพาะปลูก เกษตรกรร้อยละ 14.5 ใช้ปุ๋ยหมักปรับปรุง

บำรุงดินและรองก้นหลุมก่อนเพาะปลูก และเกษตรกรร้อยละ 1.2 ใช้ปูนขาวปรับปรุงบำรุงดิน และรองก้นหลุมก่อนเพาะปลูก ตามลำดับ

2.2.2 วิธีการปลูก จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรทั้งหมด เลือกใช้แรงงานคนในการปลูกกล้วยน้ำว้า

2.2.3 ระยะห่างการปลูก จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 90.9 มีการกำหนดระยะห่างการปลูก มีเกษตรกรร้อยละ 9.1 ไม่มีการกำหนดระยะห่างการปลูก โดยเกษตรกรร้อยละ 40.7 กำหนดระยะห่างการปลูก 4 x 4 เมตร เกษตรกรร้อยละ 39.3 กำหนดระยะห่างการปลูก 3 x 3 เมตร เกษตรกรร้อยละ 15.3 กำหนดระยะห่างการปลูก 2.5 x 2.5 เมตร และเกษตรกร ร้อยละ 4.7 กำหนดระยะห่างการปลูก 2.5 x 2.5 เมตร

2.3 สภาพการผลิตด้านการดูแลรักษา

สภาพการผลิตด้านการดูแลรักษาในการผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วยแหล่งน้ำ ระบบการให้น้ำ การค้ำยันกล้วย การป้องกันกำจัดวัชพืช การใช้สารเคมี และโรคแมลงศัตรูกล้วยน้ำว้า ซึ่งปรากฏผลในตารางที่ 4.13 – 4.16 ดังนี้

ตารางที่ 4.13 แหล่งน้ำ ระบบการให้น้ำ การค้ำยันกล้วย

n = 165		
สภาพด้านการดูแลรักษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แหล่งน้ำในการผลิตกล้วย		
ไม่มีแหล่งน้ำ	127	77.0
มีแหล่งน้ำ	38	23.0
แหล่งน้ำธรรมชาติ	29	76.3
สระน้ำ	9	23.7
ระบบการให้น้ำ		
ไม่มีระบบการให้น้ำ	155	93.9
มีระบบการให้น้ำโดยใช้สายยางรดน้ำ	10	6.1
ความถี่ของการให้น้ำกล้วย		
สัปดาห์ละ 2 – 3 วัน	10	6.1
การค้ำยันกล้วย		
ไม่มีการค้ำยันกล้วย	93	56.4
มีการค้ำยันกล้วย	72	43.6

จากตารางที่ 4.13 แสดงให้เห็นถึงแหล่งน้ำ ระบบการให้น้ำ ความถี่ของการให้น้ำ และการกำกั้นกล้วยในการผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้

2.3.1 แหล่งน้ำ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 77 ไม่มีแหล่งน้ำในการผลิตกล้วยน้ำว้า และเกษตรกรร้อยละ 23 มีแหล่งน้ำในการผลิตกล้วยน้ำว้า โดยมีเกษตรกรร้อยละ 76.3 มีแหล่งน้ำธรรมชาติในพื้นที่ และเกษตรกรร้อยละ 23.7 มีสระน้ำในพื้นที่เพาะปลูกกล้วยน้ำว้า

2.3.2 ระบบการให้น้ำ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 93.9 ไม่มีการให้ระบบน้ำแก่การผลิตกล้วยน้ำว้า มีเกษตรกรร้อยละ 6.1 ใช้วิธีการใช้สายยางรดน้ำ โดยมีความถี่ของการให้น้ำกล้วยน้ำว้า สัปดาห์ละ 2 – 3 วัน

2.3.3 การกำกั้นกล้วย จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 56.4 ไม่ทำการกำกั้นกล้วย และเกษตรกรร้อยละ 43.6 มีการทำการกำกั้นกล้วย

ตารางที่ 4.14 วิธีการป้องกันกำจัดวัชพืช และการใช้สารเคมี

n = 165		
การป้องกันและกำจัดวัชพืช	จำนวน (คน)	ร้อยละ
วิธีการป้องกันกำจัดวัชพืช		
มีการป้องกันกำจัดวัชพืช (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	165	100
แรงงานคน	155	93.9
พ่นสารเคมี	147	89.1
รถไถนา	2	1.2
การใช้สารเคมีป้องกันหรือกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช		
ไม่มีการใช้สารเคมี	21	12.7
มีการใช้สารเคมี	144	87.3
จำนวนครั้งที่ใช้สารเคมี (ครั้ง/ปี)		
1	61	42.4
2	79	54.9
มากกว่า 2	4	2.7
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 4 ค่าเฉลี่ย = 1.61 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.569		

ตารางที่ 4.15 สภาพการเก็บเกี่ยวผลผลิต การจำหน่ายและการแปรรูป

n = 165		
สภาพการผลิตด้านการเก็บเกี่ยวและขนส่ง	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
การเก็บเกี่ยวผลผลิต (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
สังเกตผลอวบไม่มีเหลี่ยม	165	100
นับอายุ 70-80 วันหลังตัดปลี	10	6.1
วิธีการเก็บผลผลิต		
เก็บเอง	126	76.4
เก็บเองและจ้าง	39	23.6
การจัดการวัสดุหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
วัสดุปกคลุมดิน	163	98.8
อาหารสัตว์	20	12.1
ปุ๋ยหมักแห้ง	38	23.0
น้ำหมักชีวภาพ	18	10.9
วิธีการจำหน่ายผลผลิต		
พ่อค้าในท้องถิ่น	113	68.5
พ่อค้าต่างถิ่น	43	26.0
จำหน่ายเอง	9	5.5
แหล่งจำหน่ายกล้วยน้ำว้าสด		
โรงงานแปรรูปกล้วยจังหวัดพิษณุโลก	141	85.5
ตลาดภายในจังหวัดอุตรดิตถ์	18	10.9
ตลาดในพื้นที่อำเภอท่าปลา	6	3.6
การแปรรูปกล้วยน้ำว้า (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่ทำการแปรรูป	158	95.8
ทำการแปรรูป	7	4.2
กล้วยฉาบ	4	2.4
กล้วยตาก	4	2.4

จากตารางที่ 4.15 แสดงให้เห็นถึงวิธีป้องกันและกำจัด โรคและแมลงศัตรูในการผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้

2.4.1 ลักษณะเก็บเกี่ยวผลผลิต จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้งหมดเลือกวิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตกล้วย โดยการสังเกตจากลักษณะผลของกล้วยน้ำว้าที่อวบไม่มีเหลี่ยม และเกษตรกรร้อยละ 6.1 เลือกวิธีการนับอายุ 70 ถึง 80 วันหลังตัดปลีกล้วย

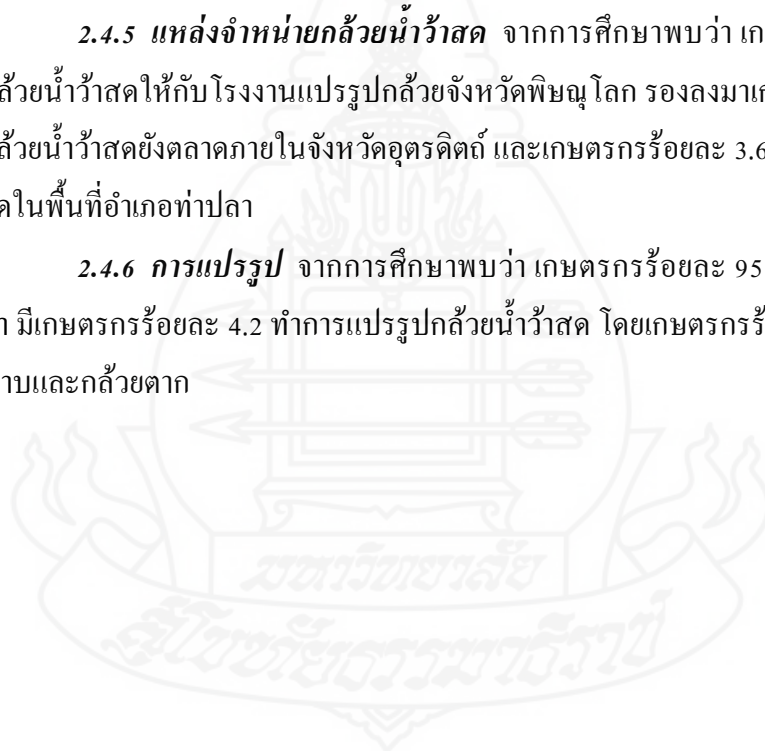
2.4.2 วิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิต จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 76.4 ใช้วิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยเก็บเอง รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 23.6 ใช้วิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยเก็บเองและจ้าง

2.4.3 การจัดการวัสดุหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 98.8 จัดการวัสดุหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยนำไปทำวัสดุปลูกคลุมดิน รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 23 จัดการวัสดุหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยนำไปทำปุ๋ยหมักแห้ง เกษตรกรร้อยละ 12.1 นำไปทำอาหารสัตว์ และเกษตรกรร้อยละ 10.9 นำไปทำน้ำหมักชีวภาพ ตามลำดับ

2.4.4 วิธีการจำหน่ายผลผลิต จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 68.5 จำหน่ายผลผลิตโดยวิธีการจำหน่ายให้พ่อค้าในท้องถิ่น รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 26.1 จำหน่ายผลผลิตโดยวิธีการจำหน่ายให้พ่อค้าต่างถิ่น มีเกษตรกรร้อยละ 5.5 จำหน่ายผลผลิตโดยวิธีการจำหน่ายด้วยตนเอง

2.4.5 แหล่งจำหน่ายกล้วยน้ำว้าสด จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 85.5 จำหน่ายกล้วยน้ำว้าสดให้กับโรงงานแปรรูปกล้วยจังหวัดพิษณุโลก รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 10.9 จำหน่ายกล้วยน้ำว้าสดยังตลาดภายในจังหวัดอุตรดิตถ์ และเกษตรกรร้อยละ 3.6 จำหน่ายกล้วยน้ำว้าสดยังตลาดในพื้นที่อำเภอท่าปลา

2.4.6 การแปรรูป จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 95.8 ไม่ทำการแปรรูปกล้วยน้ำว้า มีเกษตรกรร้อยละ 4.2 ทำการแปรรูปกล้วยน้ำว้าสด โดยเกษตรกรร้อยละ 2.4 มีการแปรรูปกล้วยฉาบและกล้วยตาก

ตารางที่ 4.16 ต้นทุนด้านการเตรียมดินและพันธุ์กล้วยน้ำว้า (บาท/ไร่)

n = 165

ต้นทุนการผลิตกล้วยน้ำว้า (บาท/ไร่/ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ค่าเตรียมดิน		
ไม่มีค่าใช้จ่าย	123	74.5
มีค่าใช้จ่าย	42	25.5
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 100	17	10.3
101 - 200	22	13.3
มากกว่า 200	3	1.9
ค่าต่ำสุด = 100 ค่าสูงสุด = 500 ค่าเฉลี่ย = 163.10 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 76.557		
ค่าพันธุ์		
ไม่มีค่าใช้จ่าย	94	57.0
มีค่าใช้จ่าย	71	43.0
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500	56	34.0
501 – 1,000	4	2.4
1,001 – 1,500	9	5.4
มากกว่า 1,500	2	1.2
ค่าต่ำสุด = 100 ค่าสูงสุด = 5,000 ค่าเฉลี่ย = 562.82 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 658.980		

จากตารางที่ 4.16 แสดงให้เห็นถึงต้นทุนด้านการเตรียมดินและพันธุ์ในการผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้

2.4.7 ค่าเตรียมดิน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 74.5 ไม่มีรายจ่ายค่าเตรียมดิน และเกษตรกรร้อยละ 25.5 มีค่าใช้จ่ายค่าเตรียมดิน โดยเกษตรกรร้อยละ 13.3 มีรายจ่าย ค่าเตรียมดินระหว่าง 101 – 200 บาท/ไร่ เกษตรกรร้อยละ 10.3 มีรายจ่ายค่าเตรียมดินน้อยกว่าหรือเท่ากับ 100 บาท/ไร่ และเกษตรกรร้อยละ 1.9 มีรายจ่ายค่าเตรียมดินมากกว่า 200 บาท/ไร่ โดยเกษตรกรมีรายจ่ายค่าเตรียมดินต่ำสุด 100 บาท/ไร่ สูงสุด 500 บาท/ไร่ และเกษตรกรมีรายจ่ายค่าเตรียมดินเฉลี่ย 163.10 บาท/ไร่

2.4.8 ค่าพันธุ์ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 57.0 ไม่มีรายจ่ายค่าพันธุ์ และเกษตรกรร้อยละ 43.0 มีรายจ่ายค่าพันธุ์ โดยเกษตรกรร้อยละ 34.5 มีรายจ่ายค่าพันธุ์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท/ไร่ เกษตรกรร้อยละ 5.4 มีรายจ่ายค่าพันธุ์ระหว่าง 1,001 – 1,500 บาท/ไร่ และเกษตรกรมีรายจ่ายค่าพันธุ์ต่ำสุด 100 บาท/ไร่ สูงสุด 5,000 บาท/ไร่ และเกษตรกรมีรายจ่ายค่าพันธุ์เฉลี่ย 562.82 บาท/ไร่

ตารางที่ 4.17 ต้นทุนสารเคมีกำจัดโรคแมลงและวัชพืชรบกวนน้ำว่า (บาท/ไร่)

n = 165		
ต้นทุนการผลิตกัญน้ำว่า (บาท/ไร่/ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ค่าสารเคมีกำจัดโรคและแมลง		
ไม่มีค่าใช้จ่าย	151	91.5
มีค่าใช้จ่าย	14	8.5
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 200	2	1.2
201 - 400	3	1.9
มากกว่า 400	9	5.4
ค่าต่ำสุด = 50 ค่าสูงสุด = 1,000 ค่าเฉลี่ย = 210.71 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 215.671		
ค่าสารเคมีกำจัดวัชพืช		
ไม่มีค่าใช้จ่าย	20	12.1
มีค่าใช้จ่าย	145	87.9
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500	122	74.0
501 – 1,000	6	3.7
1,001 – 1,500	10	6.0
มากกว่า 1,500	7	4.2
ค่าต่ำสุด = 100 ค่าสูงสุด = 2,300 ค่าเฉลี่ย = 377.79 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 498.135		

จากตารางที่ 4.17 แสดงให้เห็นถึงต้นทุนด้านสารเคมีกำจัด โรคและแมลงศัตรู กัญน้ำว่าและสารเคมีกำจัดวัชพืชในการผลิตกัญน้ำว่า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุป ได้ดังนี้

2.4.9 ค่าสารเคมีกำจัดโรคและแมลง จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 91.5 มีรายจ่ายค่าสารเคมีกำจัดโรคและแมลง และเกษตรกรร้อยละ 8.5 ไม่มีรายจ่ายค่าสารเคมี กำจัดโรคและแมลง โดยเกษตรกรร้อยละ 5.4 มีรายจ่ายค่าสารเคมีกำจัดโรคและแมลง มากกว่า 400 บาท/ไร่ รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 1.9 มีรายจ่ายสารเคมีกำจัดโรคและแมลงระหว่าง 201 – 400 บาท/ไร่ โดยเกษตรกรมีรายจ่ายค่าสารเคมีกำจัด โรคและแมลงต่ำสุด 100 บาท/ไร่ รายจ่ายค่าสารเคมีกำจัดโรคและแมลง สูงสุด 1,000 บาท/ไร่ และรายจ่ายค่าสารเคมีกำจัด โรคและแมลง เฉลี่ย 210.71 บาท/ไร่

2.4.10 ค่าสารเคมีกำจัดวัชพืช จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 87.9 มี รายจ่ายค่าสารเคมีกำจัดวัชพืช และเกษตรกรร้อยละ 12.1 ไม่มีรายจ่ายค่าสารเคมีกำจัดวัชพืช โดยเกษตรกรร้อยละ 74.0 มีรายจ่ายค่าสารเคมีกำจัดวัชพืชน้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท/ไร่

รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 6.0 มีรายจ่ายค่าสารเคมีกำจัดวัชพืชระหว่าง 1,001 – 1,500 บาท/ไร่ โดยมีรายจ่ายค่าสารเคมีกำจัดวัชพืชต่ำสุด 100 บาท/ไร่ สูงสุด 2,300 บาท/ไร่ และมีรายจ่ายค่าสารเคมีกำจัดวัชพืช เฉลี่ย 377.79 บาท/ไร่

ตารางที่ 4.18 ต้นทุนปุ๋ยคอก ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยหมัก (บาท/ไร่)

			n = 165
ต้นทุนด้านการผลิต (บาท/ไร่/ปี)			ร้อยละ
ค่าปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก			
ไม่มีค่าใช้จ่าย			84.8
มีค่าใช้จ่าย			15.2
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500			14.0
มากกว่า 500			1.2
ค่าต่ำสุด = 100	ค่าสูงสุด = 1,200	ค่าเฉลี่ย = 340.00	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 236.291
ค่าปุ๋ยเคมี			
ไม่มีค่าใช้จ่าย			57.6
มีค่าใช้จ่าย			42.4
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 200			32.2
201 - 400			5.4
มากกว่า 400			4.8
ค่าต่ำสุด = 50	ค่าสูงสุด = 1,000	ค่าเฉลี่ย = 210.71	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 215.671

จากตารางที่ 4.18 แสดงให้เห็นถึงต้นทุนด้านปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และค่าปุ๋ยเคมี ในการผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้

2.4.11 ค่าปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 84.8 ไม่มีรายจ่ายค่าปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และเกษตรกรร้อยละ 15.2 มีรายจ่ายค่าปุ๋ยอินทรีย์โดยเกษตรกรร้อยละ 14.0 มีรายจ่ายค่าปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท/ไร่ เกษตรกรร้อยละ 1.2 มีรายจ่ายปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักมากกว่า 500 บาท/ไร่ โดยมีรายจ่ายค่าปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักต่ำสุด 100 บาท/ไร่ สูงสุด 1,200 บาท/ไร่ และมีรายจ่ายค่าปุ๋ยอินทรีย์เฉลี่ย 340 บาท/ไร่

2.4.12 ค่าปุ๋ยเคมี จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 57.6 ไม่มีรายจ่ายค่าปุ๋ยเคมี และเกษตรกรร้อยละ 42.4 มีรายจ่ายค่าปุ๋ยเคมี โดยเกษตรกรร้อยละ 32.2 มีรายจ่ายค่าปุ๋ยเคมีน้อยกว่าหรือเท่ากับ 200 บาท/ไร่ รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 5.4 มีรายจ่ายค่าปุ๋ยเคมี

มากกว่า ระหว่าง 201 - 400 บาท/ไร่ และเกษตรกรมีรายจ่ายค่าปุ๋ยเคมีต่ำสุด 50 บาท/ไร่ สูงสุด 1,000 บาท/ไร่ และเกษตรกรมีรายจ่ายค่าปุ๋ยเคมี เฉลี่ย 210.71 บาท/ไร่

ตารางที่ 4.19 ต้นทุนค่าจ้างแรงงาน การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง (บาท/ไร่)

n = 165

ต้นทุนด้านการผลิต (บาท/ไร่/ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ค่าจ้างแรงงาน		
ไม่มีค่าใช้จ่าย	51	30.9
มีค่าใช้จ่าย	114	69.1
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500	86	52.0
501 – 1,000	12	7.4
มากกว่า 1,000	16	9.7
ค่าต่ำสุด = 50 ค่าสูงสุด = 3,000 ค่าเฉลี่ย = 519.74 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 696.915		
ค่าเก็บเกี่ยว		
ไม่มีค่าใช้จ่าย	79	47.9
มีค่าใช้จ่าย	86	52.1
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500	64	38.8
501 – 1,000	2	1.2
มากกว่า 1,000	20	12.1
ค่าต่ำสุด = 50 ค่าสูงสุด = 5,000 ค่าเฉลี่ย = 722.67 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1,171.215		
ค่าขนส่ง		
ไม่มีค่าใช้จ่าย	104	63.0
มีค่าใช้จ่าย	61	37.0
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 100	50	30.4
101 – 200	6	3.6
มากกว่า 200	5	3.0
ค่าต่ำสุด = 50 ค่าสูงสุด = 1,000 ค่าเฉลี่ย = 128.69 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 217.075		

จากตารางที่ 4.19 แสดงให้เห็นถึงต้นทุนด้านแรงงาน การเก็บเกี่ยว และการขนส่ง ในการผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้

2.4.13 ค่าจ้างแรงงาน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 69.1 มีรายจ่ายจ้างแรงงาน และเกษตรกรร้อยละ 30.9 ไม่มีรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน โดยเกษตรกรร้อยละ 52.0 มีรายจ่ายจ้างแรงงานน้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท/ไร่ รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 9.7 มีรายจ่าย

จ้างแรงงานมากกว่า 1,000 บาท/ไร่ โดยมีรายจ่ายจ้างแรงงานต่ำสุด 50 บาท/ไร่สูงสุด 3,000 บาท/ไร่ และมีรายจ่ายค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย 519.74 บาท/ไร่

2.4.14 ค่าเก็บเกี่ยว จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 52.1 มีรายจ่ายการเก็บเกี่ยว และเกษตรกรร้อยละ 47.9 ไม่มีรายจ่ายการเก็บเกี่ยว โดยเกษตรกรร้อยละ 38.8 มีรายจ่ายการเก็บเกี่ยวน้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท/ไร่ รองลงมาร้อยละ 12.1 มีรายจ่ายมากกว่า 1,000 บาท/ไร่ โดยมีรายจ่ายค่าเก็บเกี่ยวต่ำสุด 50 บาท/ไร่ สูงสุด 5,000 บาท/ไร่ และมีรายจ่ายค่าเก็บเกี่ยว เฉลี่ย 722.67 บาท/ไร่

2.4.15 ค่าขนส่ง จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 63.0 ไม่มีรายจ่ายการขนส่ง และเกษตรกรร้อยละ 37.0 มีรายจ่ายการขนส่ง โดยเกษตรกรร้อยละ 30.4 มีรายจ่ายการขนส่งน้อยกว่าหรือเท่ากับ 100 บาท/ไร่ รองลงมาร้อยละ 3.6 มีรายจ่ายการขนส่งระหว่าง 101 – 200 บาท/ไร่ โดยมีรายจ่ายค่าขนส่งต่ำสุด 50 บาท/ไร่ สูงสุด 1,000 บาท/ไร่ และมีรายจ่ายค่าขนส่งเฉลี่ย 128.69 บาท/ไร่/ปี

ตารางที่ 4.20 รวมต้นทุนการผลิตกล้วยน้ำว้า (บาท/ไร่)

n = 165		
ต้นทุนด้านการผลิต	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รวมต้นทุนการผลิตกล้วยน้ำว้า (บาท/ไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500	33	20.0
501 – 1,000	62	37.7
1,001 – 1,500	37	22.5
1,501 – 2,000	9	5.4
มากกว่า 2,000	24	14.4
ค่าต่ำสุด = 100 ค่าสูงสุด = 4,500 ค่าเฉลี่ย = 1,121.63 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 885.753		

จากตารางที่ 4.20 แสดงให้เห็นถึงต้นทุนการผลิตทั้งหมดในการผลิตกล้วยน้ำว้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้

2.4.16 รวมต้นทุนการผลิตกล้วยน้ำว้า จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 37.7 มีต้นทุนการผลิตกล้วยน้ำว้าทั้งหมดระหว่าง 501 – 1,000 บาท/ไร่ รองลงมาร้อยละ 22.5 มีต้นทุนการผลิตกล้วยน้ำว้าทั้งหมดระหว่าง 1,001 – 1,500 บาท/ไร่ เกษตรกรร้อยละ 20.0 มีต้นทุนการผลิตกล้วยน้ำว้าทั้งหมด น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท/ไร่ และเกษตรกรร้อยละ 14.4 มีต้นทุนการผลิตกล้วยน้ำว้าทั้งหมดมากกว่า 2,000 บาท/ไร่ โดยเกษตรกรมีรายจ่ายค่าต้นทุนการผลิตกล้วยน้ำว้า

ทั้งหมดต่ำสุด 100 บาท/ไร่ สูงสุด 4,500 บาท/ไร่ และมีรายจ่ายค่าต้นทุนการผลิตกล้วยน้ำว้าทั้งหมดเฉลี่ย 1,121.63 บาท/ไร่

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า ในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

การศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้าในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ผลการวิเคราะห์มีดังนี้

3.1 ปัญหาการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า

ปัญหาการผลิตกล้วยน้ำว้าในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วย ปัญหา ด้านพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง การตลาด ช่องทางการส่งเสริมวิธีการส่งเสริม และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ซึ่งปรากฏผลในตารางที่ 4.23 ดังนี้

ตารางที่ 4.21 ปัญหาในการผลิตกล้วยน้ำว้า

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. การตลาด	6 (3.6)	1 (0.6)	2 (1.2)	5 (3.0)	1 (0.6)	4.76 (0.869)	มากที่สุด
2. ช่องทางการ ส่งเสริม	120 (72.7)	10 (6.1)	27 (16.4)	2 (1.2)	6 (3.6)	4.43 (1.043)	มากที่สุด
3. เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร	122 (73.9)	4 (2.4)	27 (16.4)	3 (1.8)	9 (5.5)	4.38 (1.155)	มากที่สุด
4. วิธีการส่งเสริม	114 (69.1)	11 (6.7)	11 (6.7)	18 (10.9)	11 (6.7)	4.21 (1.327)	มากที่สุด

n = 165

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

n = 165

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
5. การดูแลรักษา	52 (31.5)	20 (12.1)	63 (38.3)	21 (12.7)	9 (5.5)	3.52 (1.213)	มาก
6. การเก็บเกี่ยวและ การขนส่ง	42 (25.5)	34 (20.6)	28 (17.0)	43 (26.1)	18 (10.9)	3.24 (1.370)	ปานกลาง
7. การปลูก	24 (14.5)	15 (9.1)	80 (48.5)	31 (18.8)	15 (9.1)	3.01 (1.11)	ปานกลาง
8. พันธุ์	9 (5.5)	6 (3.6)	84 (50.9)	31 (18.8)	35 (21.2)	2.53 (1.039)	น้อย

จากตารางที่ 4.21 แสดงให้เห็นถึงปัญหาการผลิตกล้วยน้ำว้าในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ดังนี้

เกษตรกรมีปัญหาในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 4.76) ปัญหาช่องทางการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย 4.43) ปัญหาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.38) และปัญหาวิธีการส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.21)

เกษตรกรมีปัญหาในระดับมาก ได้แก่ การดูแลรักษา (ค่าเฉลี่ย 3.52)

เกษตรกรมีปัญหาในระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง (ค่าเฉลี่ย 3.24) และการปลูก (ค่าเฉลี่ย 3.01)

เกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อย ได้แก่ พันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 2.53)

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีปัญหา 3 อันดับแรก ได้แก่ ปัญหาด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 4.76) ปัญหาช่องทางการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย 4.43) ปัญหาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.38) รองลงมาได้แก่ ปัญหาจากวิธีการส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.21) ปัญหาการดูแลรักษา (ค่าเฉลี่ย 3.52) ปัญหาการเก็บเกี่ยว ปัญหาการขนส่ง (ค่าเฉลี่ย 3.24) และปัญหาการปลูก (ค่าเฉลี่ย 3.01)

3.2 ข้อเสนอแนะ

3.2.1 **ด้านพันธุ์** พบว่าเกษตรกรต้องการพัฒนาการทักษะการขยายพันธุ์กล้วยน้ำว้าด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญและหลากหลายวิธีการมากขึ้น พร้อมทั้งต้องการทักษะความรู้สามารถแยกชนิดของพันธุ์กล้วยน้ำว้าแต่ละชนิดได้

3.2.2 **การตลาด** พบว่า เกษตรกรแนะนำให้ทางภาครัฐหาตลาดรองรับผลผลิตกล้วยน้ำว้าที่หลากหลายช่องทาง การประกันราคาช่วงเวลาที่กล้วยน้ำว้าตกต่ำ และการสนับสนุนโรงงานแปรรูปกล้วยน้ำว้าให้เกิดในพื้นที่อำเภอท่าปลา เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าและจัดจำหน่ายได้ในท้องถิ่น

3.2.3 **วิธีการส่งเสริมการเกษตร** พบว่า เกษตรกรต้องการทักษะความรู้การแปรรูปกล้วยน้ำว้าต่างๆ ให้เกิดความชำนาญแล้วสามารถนำไปต่อยอดและปฏิบัติได้จริง

3.2.4 **เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร** พบว่า เกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจัดอบรมให้ความรู้อย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ในการดูแลการผลิตกล้วย และการดูแลรักษาที่ถูกวิธี การควบคุมโรคและแมลงศัตรูกล้วยที่สำคัญ โดยเฉพาะโรคตายพรายและหนอนกอที่พบการระบาดในพื้นที่ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการระบาดมากยิ่งขึ้นไปในอนาคต

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า ในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

การศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้าในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งผลการวิเคราะห์ มีดังนี้

4.1 การได้รับความรู้เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า

การได้รับความรู้เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า ประกอบด้วยเนื้อหา ด้านพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง และการตลาด ซึ่งปรากฏผลในตารางที่ 4.24 ดังนี้

ตารางที่ 4.22 ระดับการได้รับความรู้เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า

n = 165

ประเด็น	ระดับการได้รับความรู้					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความ หมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. พันธุ์	42 (25.5)	4 (2.4)	107 (64.8)	11 (6.7)	1 (0.6)	3.45 (0.966)	มาก
2. การเก็บเกี่ยว และการขนส่ง	33 (20.0)	7 (4.2)	119 (72.1)	4 (2.4)	2 (1.2)	3.39 (0.874)	ปานกลาง
3. การดูแลรักษา	61 (37.0)	7 (4.2)	34 (20.6)	31 (18.8)	32 (19.4)	3.21 (1.568)	ปานกลาง
4. การตลาด	37 (22.4)	29 (17.6)	32 (19.4)	13 (7.9)	54 (32.7)	2.89 (1.570)	ปานกลาง
5. การปลูก	37 (22.4)	3 (1.8)	50 (30.3)	48 (29.1)	27 (16.4)	2.85 (1.36)	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.22 แสดงให้เห็นถึงการได้รับความรู้เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า สรุปได้ดังนี้

เกษตรกรมีการได้รับความรู้เนื้อหาในระดับมาก ได้แก่ พันธุ์กล้วยน้ำว้า (ค่าเฉลี่ย 3.45) เกษตรกรมีการได้รับความรู้เนื้อหาในระดับปานกลาง จำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง (ค่าเฉลี่ย 3.39) การดูแลรักษา (ค่าเฉลี่ย 3.21) การตลาด (ค่าเฉลี่ย 2.89) และ การปลูก (ค่าเฉลี่ย 2.85)

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีการได้รับความรู้เนื้อหา 3 อันดับแรก ได้แก่ พันธุ์กล้วยน้ำว้า (ค่าเฉลี่ย 3.45) การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง (ค่าเฉลี่ย 3.39) การดูแลรักษา (ค่าเฉลี่ย 3.21) และ มีการได้รับความรู้เนื้อหา สองอันดับสุดท้าย ได้แก่ การตลาด (ค่าเฉลี่ย 2.89) และการปลูก (ค่าเฉลี่ย 2.85)

4.2 ความต้องการด้านเนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า

ความต้องการด้านเนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า ประกอบด้วยเนื้อหา ด้านพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง และการตลาด ซึ่งปรากฏผลในตารางที่ 4.25 ดังนี้

ตารางที่ 4.23 ความต้องการด้านเนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า

n = 165

ประเด็น	ระดับความต้องการเนื้อหา					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความ หมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. การตลาด	115 (69.7)	13 (7.9)	27 (16.4)	9 (5.5)	1 (0.6)	4.41 (0.987)	มากที่สุด	1
2. การดูแลรักษา	104 (63.0)	14 (8.5)	37 (22.4)	9 (5.5)	1 (0.6)	4.23 (1.028)	มากที่สุด	2
3. การปลูก	86 (52.1)	12 (7.3)	38 (23.0)	27 (16.4)	2 (1.2)	3.93 (1.233)	มาก	3
4. พันธุ์	45 (27.3)	12 (7.3)	99 (60.0)	9 (5.5)	-	3.56 (0.952)	มาก	4
5. การเก็บเกี่ยว และการขนส่ง	29 (17.6)	12 (7.3)	92 (55.8)	29 (17.6)	3 (1.8)	3.21 (0.993)	ปานกลาง	5

จากตารางที่ 4.23 แสดงให้เห็นถึงความต้องการด้านเนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าสรุปได้ดังนี้

เกษตรกรมีความต้องการด้านเนื้อหาในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ การตลาด (ค่าเฉลี่ย 4.41) การดูแลรักษา (ค่าเฉลี่ย 4.23)

เกษตรกรมีความต้องการด้านเนื้อหาในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ การปลูก (ค่าเฉลี่ย 3.93) พันธุ์กล้วยน้ำว้า (ค่าเฉลี่ย 3.56)

เกษตรกรมีความต้องการด้านเนื้อหาในระดับปานกลาง จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง (ค่าเฉลี่ย 3.21)

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีความต้องการด้านเนื้อหา 3 อันดับแรก ได้แก่ การตลาด (ค่าเฉลี่ย 4.41) และการดูแลรักษา (ค่าเฉลี่ย 4.23) การปลูก (ค่าเฉลี่ย 3.93) ตามลำดับ และมีความต้องการเนื้อหา 2 อันดับสุดท้าย ได้แก่ พันธุ์กล้วยน้ำว้า (ค่าเฉลี่ย 3.56) การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง (ค่าเฉลี่ย 3.21) ตามลำดับ

4.3 ความต้องการช่องทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า

ความต้องการช่องทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า ประกอบด้วยสื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในประเด็นต่างๆ ซึ่งปรากฏผลในตารางที่ 4.26 ดังนี้

ตารางที่ 4.24 ความต้องการช่องทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า

n = 165

ประเด็น	ความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตร								
	สื่อบุคคล			สื่อสิ่งพิมพ์			สื่ออิเล็กทรอนิกส์		
	ราชการ ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	เอกชน ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	แผ่นพับ ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	คู่มือ ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	โปสเตอร์ ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	วิทยุ			
						กระจายเสียง ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	วิทยุโทรทัศน์ ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	วิทยุทัศน์ ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	อินเทอร์เน็ต ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)
1. พันธุ์	4.50 (มากที่สุด)	3.18 (ปานกลาง)	1.91 (น้อย)	4.39 (มาก)	2.07 (น้อย)	2.57 (น้อย)	2.47 (น้อย)	3.45 (มาก)	2.46 (น้อย)
2. การปลูก	4.40 (มากที่สุด)	2.92 (ปานกลาง)	1.85 (น้อย)	4.16 (มาก)	2.15 (น้อย)	2.38 (น้อย)	2.9 (ปานกลาง)	3.51 (มาก)	2.39 (น้อย)
3. การดูแลรักษา	4.65 (มากที่สุด)	3.21 (ปานกลาง)	1.91 (น้อย)	4.05 (มาก)	1.81 (น้อย)	3.25 (ปานกลาง)	3.74 (มาก)	3.56 (มาก)	3.3 (ปานกลาง)
4. การเก็บเกี่ยว และการขนส่ง	4.25 (มากที่สุด)	2.86 (ปานกลาง)	1.81 (น้อย)	4.02 (มาก)	2.14 (น้อย)	2.27 (น้อย)	2.72 (ปานกลาง)	3.99 (มาก)	2.46 (น้อย)
5. การตลาด	4.44 (มากที่สุด)	2.96 (ปานกลาง)	1.79 (น้อยที่สุด)	3.75 (มาก)	2.1 (น้อย)	2.25 (น้อย)	3.59 (มาก)	3.56 (มาก)	3.71 (มาก)

จากตารางที่ 4.24 ความต้องการน้ำว่าสรุปได้ดังนี้

พันธุ์ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตรในระดับมากที่สุด ได้แก่ สื่อบุคคลจากทางราชการ (ค่าเฉลี่ย 4.50) ระดับมาก ได้แก่ คู่มือ (ค่าเฉลี่ย 4.39) และวิทยุทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.45) ระดับปานกลาง ได้แก่ สื่อบุคคลจากทางเอกชน (ค่าเฉลี่ย 3.18) ระดับน้อย ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย 2.57) วิทยุโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 2.47) อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 2.46) ไปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 2.07) และแผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 1.91)

การปลูก พบว่าเกษตรกรมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตรในระดับมากที่สุด ได้แก่ สื่อบุคคลจากทางราชการ (ค่าเฉลี่ย 4.40) ระดับมาก ได้แก่ คู่มือ (ค่าเฉลี่ย 4.16) และวิทยุทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.51) ระดับปานกลาง ได้แก่ สื่อบุคคลจากทางเอกชน (ค่าเฉลี่ย 2.92) วิทยุโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 2.90) ระดับน้อย ได้แก่ อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 2.39) วิทยุกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย 2.38) ไปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 2.15) แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 1.85)

การดูแลรักษา พบว่าเกษตรกรมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตรในระดับมากที่สุด ได้แก่ สื่อบุคคลจากทางราชการ (ค่าเฉลี่ย 4.65) ระดับมาก ได้แก่ คู่มือ (ค่าเฉลี่ย 4.05) วิทยุโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.74) วิทยุทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.56) ระดับปานกลาง ได้แก่ สื่อบุคคลจากทางเอกชน (ค่าเฉลี่ย 3.21) อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 3.30) วิทยุ (ค่าเฉลี่ย 3.25) ระดับน้อย ได้แก่ แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 1.91) ไปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 1.81)

การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง พบว่าเกษตรกรมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตรในระดับมากที่สุด ได้แก่ สื่อบุคคลจากทางราชการ (ค่าเฉลี่ย 4.25) ระดับมาก ได้แก่ คู่มือ (ค่าเฉลี่ย 4.02) วิทยุทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.99) ระดับปานกลาง ได้แก่ สื่อบุคคลจากทางเอกชน (ค่าเฉลี่ย 2.86) วิทยุโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 2.72) ระดับน้อย ได้แก่ อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 2.46) วิทยุกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย 2.27) ไปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 2.14) แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 1.81)

การตลาด พบว่าเกษตรกรมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตรในระดับมากที่สุด ได้แก่ สื่อบุคคลจากทางราชการ (ค่าเฉลี่ย 4.44) ระดับมาก ได้แก่ คู่มือ (ค่าเฉลี่ย 3.75) อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 3.71) วิทยุโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.59) วิทยุทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.56) ระดับปานกลาง ได้แก่ สื่อบุคคลจากทางเอกชน (ค่าเฉลี่ย 2.96) ระดับน้อย ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย 2.25) ไปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 2.10) ระดับน้อยที่สุด ได้แก่ แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 1.79)

4.5 ความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า

ความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า ประกอบด้วย การบรรยาย การสาธิตการฝึกปฏิบัติ และการทัศนศึกษา ในประเด็นต่างๆ ซึ่งปรากฏผลในตารางที่ 4.27 ดังนี้

ตารางที่ 4.25 ความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า

n = 165

ประเด็น	ความต้องการวิธีการส่งเสริมการเกษตร			
	บรรยาย	สาธิต	ฝึกปฏิบัติ	ทัศนศึกษา
	ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)	ค่าเฉลี่ย (ความหมาย)
1. พันธุ์	3.42 (มาก)	3.75 (มาก)	3.84 (มาก)	2.30 (น้อย)
2. การปลูก	3.22 (ปานกลาง)	3.45 (มาก)	3.72 (มาก)	2.33 (น้อย)
3. การดูแลรักษา	3.55 (มาก)	3.70 (มาก)	3.76 (มาก)	2.28 (น้อย)
4. การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง	2.87 (ปานกลาง)	3.09 (ปานกลาง)	3.04 (ปานกลาง)	2.04 (น้อย)
5. การตลาด	3.33 (ปานกลาง)	3.34 (ปานกลาง)	3.64 (มาก)	2.18 (น้อย)

จากตารางที่ 4.25 แสดงความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า สรุปได้ดังนี้

4.5.1 พันธุ์ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 3.84) การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 3.75) การบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 3.42) และระดับน้อย ได้แก่ การทัศนศึกษา (ค่าเฉลี่ย 2.30)

4.5.2 การปลูก พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 3.72) การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 3.45) ระดับปานกลาง ได้แก่ การบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 3.22) และระดับน้อย ได้แก่ การทัศนศึกษา (ค่าเฉลี่ย 2.33)

4.5.3 การดูแลรักษา พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 3.76) การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 3.70) การบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 3.55) และระดับน้อย ได้แก่ การทัศนศึกษา (ค่าเฉลี่ย 2.28)

4.5.4 การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมส่งเสริมการเกษตรในระดับปานกลาง ได้แก่ การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 3.09) การฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 3.04) การบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 2.87) และระดับน้อย ได้แก่ การทัศนศึกษา (ค่าเฉลี่ย 2.04)

4.5.5 การตลาด พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 3.64) ระดับปานกลาง ได้แก่ การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 3.34) การบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 3.33) และระดับน้อย ได้แก่ การทัศนศึกษา (ค่าเฉลี่ย 2.18)

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปผลการวิจัยทั้งในส่วนของวัตถุประสงค์ ขอบเขตการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัยอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า (2) ศึกษาสภาพการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร (3) เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้า (4) เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยน้ำว้าในพื้นที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 856 ราย โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจากสูตรของ Taro Yamane โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 7 ได้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 165 ราย การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) โดยการจับฉลากรายชื่อเกษตรกรในแต่ละตำบลที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การทดสอบความเชื่อมั่นจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย การระบอดและวิธีป้องกัน โรคและแมลงศัตรูกล้วย การได้รับความรู้ด้านเนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า ความต้องการเนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า ความต้องการช่องทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า และปัญหาในการผลิตกล้วยน้ำว้า ของเกษตรกร มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.80, 0.82, 0.82, 0.91 และ 0.80 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 สรุปผลการศึกษา

1.3.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล

เกษตรกร ร้อยละ 53.3 เป็นเพศชาย และร้อยละ 46.7 เป็นเพศหญิง โดยเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 46.61 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 3.86 คน และมีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยน้ำว้า เฉลี่ย 10.43 ปี

1.3.2 สภาพทางสังคมของเกษตรกร

เกษตรกรร้อยละ 87.3 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม เกษตรกรร้อยละ 41.2 เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มและสถาบันเกษตรกร โดยเกษตรกรร้อยละ 32.7 เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตกล้วยมากที่สุด เกษตรกรร้อยละ 53.9 มีการรวมกลุ่มการผลิตกล้วยน้ำว้าโดยส่วนใหญ่รวมกลุ่มกับญาติ รองลงมารวมกลุ่มกับเพื่อนบ้านเพื่อขายกล้วยน้ำว้าสด ตามลำดับ เกษตรกรร้อยละ 85.5 ได้รับความรู้ด้านการผลิตและการตลาดจากเครือข่ายหรือเพื่อนบ้าน รองลงมาคือนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรของรัฐ และวิทยุโทรทัศน์ ตามลำดับ

1.3.3 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรร้อยละ 99.4 ประกอบอาชีพหลักเกษตรกรกรรม โดยส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรองร้อยละ 88.9 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.28 คน มีขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยน้ำว้าเฉลี่ย 14.16 ไร่ ขนาดพื้นที่พร้อมให้ผลผลิต เฉลี่ย 13.59 ไร่ ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 86.7 ไม่มีเอกสารสิทธิ์การถือครองที่ดิน เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 48,000 บาท/ปี รายได้จากภาคเกษตรอื่น ๆ เฉลี่ย 10,300 บาท/ปี และรายได้อื่น ๆ เฉลี่ย 11,000 บาท/ปี โดยเกษตรกรมีรายจ่ายจากการผลิตกล้วยน้ำว้าเฉลี่ย 11,200 บาท/ปี ส่วนรายจ่ายจากภาคการเกษตรอื่น ๆ เฉลี่ย 1,379.10 บาท/ปี รายจ่ายในครัวเรือนเพื่อการอุปโภคบริโภค เฉลี่ย 37,100 บาท/ปี และรายจ่ายอื่น ๆ ได้แก่ ค่าเล่าเรียนบุตรและงานสังคม เฉลี่ย 13,100 บาท/ปี และเกษตรกรร้อยละ 84.2 ไม่กู้ยืมเงินเพื่อการผลิตกล้วยน้ำว้า

1.3.4 สภาพการผลิตกล้วยน้ำว้า

เกษตรกรร้อยละ 68.5 มีลักษณะการปลูกกล้วยน้ำว้าแบบผสมผสาน ลักษณะพื้นที่เป็นแบบลาดชัน เกษตรกรร้อยละ 98.2 ไม่ได้ไถเตรียมดินก่อนปลูก และเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 83.6 ทราบสายพันธุ์กล้วยน้ำว้าที่ปลูกในพื้นที่ซึ่งพันธุ์ที่ปลูกกันมาก ได้แก่ กล้วยน้ำว้าขาวหรือมะลิอ่อง โดยเกษตรกรทั้งหมดสามารถจัดหาหน่อพันธุ์กล้วยน้ำว้าจากพื้นที่ของตนเองโดยเลือกวิธีการขยายพันธุ์ด้วยหน่อ และจัดซื้อหน่อพันธุ์กล้วยราคาเฉลี่ย 12.90 บาท/หน่อ

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 66.7 มีการปรับปรุงบำรุงดินและรองก้นหลุมก่อนเพาะปลูก โดยเกษตรกรเลือกใช้ปุ๋ยเคมีสำหรับปรับปรุงบำรุงดินร้อยละ 38.2 รองลงมาปุ๋ยคอกและ

ปุ๋ยหมัก ตามลำดับ โดยเกษตรกรเลือกใช้แรงงานคนในการปลูกกล้วยน้ำว้า และส่วนใหญ่กำหนดระยะห่างการปลูกกล้วยน้ำว้าที่ระยะห่าง 4 x 4 เมตร รองลงมา 3 x 3 เมตร และ 2.5 x 3 เมตร ตามลำดับ

แหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิตกล้วยน้ำว้าพบว่าพื้นที่ของเกษตรกรร้อยละ 77 ไม่มีแหล่งน้ำ โดยเกษตรกรร้อยละ 23 ที่มีแหล่งน้ำในพื้นที่ผลิตกล้วยน้ำว้า ได้แก่ สระน้ำ และแหล่งน้ำจากธรรมชาติ ทั้งนี้เกษตรกรร้อยละ 93.9 ไม่มีการให้ระบบน้ำแก่การผลิตกล้วยน้ำว้า เกษตรกรร้อยละ 56.4 มีการค้าขายกล้วยน้ำว้า เพื่อป้องกันการโค่นล้มของต้นกล้วย ส่วนการป้องกันกำจัดวัชพืช เกษตรกรทั้งหมดเลือกใช้วิธีการใช้แรงงานคน และสารเคมีในการกำจัดวัชพืช พร้อมทั้งใช้สารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูกล้วยน้ำว้า โดยเฉลี่ย 1.61 ครั้ง/ปี

เกษตรกรพบการระบาดของโรคและแมลงศัตรูกล้วยที่สำคัญ โดยพบการระบาดมากที่สุดได้แก่ โรคตายพราย ระดับมากคือ ค้างงวงหรือหนอนกอ ระดับปานกลาง ได้แก่โรคเหี่ยวของกล้วยน้ำว้า และเกษตรกรส่วนใหญ่เลือกวิธีการตัดหรือขุดทำลายการป้องกันกำจัดโรคตายพราย ค้างงวงและโรคเหี่ยว พบการระบาดน้อย ได้แก่ คือโรคใบไหม้ หนอนม้วนใบ และโรคใบจุด โดยเกษตรกรส่วนใหญ่เลือกที่จะไม่ใช้วิธีใดเลย ในการป้องกันและกำจัดโรคและแมลง

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 76.4 ใช้วิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยตนเอง รองลงมาคือเก็บเองและจ้าง โดยใช้วิธีการสังเกตจากลักษณะผลของกล้วยน้ำว้าที่อวบ ไม่มีเหลี่ยม โดยหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วเกษตรกรร้อยละ 98.8 เลือกวิธีการจัดการเศษวัสดุจากต้นกล้วยโดยนำไปทำวัสดุปกคลุมดิน รองลงมาคือนำไปทำปุ๋ยหมักแห้ง และทำน้ำหมักชีวภาพ ตามลำดับ เกษตรกรร้อยละ 68.5 จำหน่ายผลผลิตกล้วยน้ำว้าสดโดยวิธีการจำหน่ายให้พ่อค้าในท้องถิ่นและส่งต่อไปยังโรงงานแปรรูปกล้วยจังหวัดพิษณุโลก รองลงมาร้อยละ 10.9 จำหน่ายยังตลาดภายในจังหวัดอุตรดิตถ์ และเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 95.8 ไม่ทำการแปรรูปกล้วยน้ำว้า และเกษตรกรมีต้นทุนการผลิตกล้วยน้ำว้าเฉลี่ย 3,399.27 บาท/ไร่

1.3.5 ปัญหาการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร

โดยภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาการผลิตกล้วยน้ำว้าในประเด็นที่เกษตรกรมีปัญหามากที่สุด คือ การตลาด ช่องทางการส่งเสริมการเกษตร วิธีการส่งเสริมการเกษตร และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร รองลงมาปัญหาในระดับมาก คือ การดูแลรักษา ปัญหาในระดับปานกลาง ได้แก่ การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง การปลูก และปัญหาในระดับน้อย ได้แก่ พันธุ์

1.3.6 ข้อเสนอแนะของเกษตรกร

1) ด้านพันธุ์ เกษตรกรต้องการให้สนับสนุนองค์ความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเรื่องสายพันธุ์กล้วยน้ำว้า การคัดเลือกพันธุ์ให้ทนทานต่อโรคสำคัญโดยเฉพาะ โรคตาย

พรายและคิ้วงวงหรือหนอนกอ พร้อมทั้งสามารถเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่โดยใช้ให้น้ำน้อย อีกทั้งองค์ความรู้ด้านเทคนิคการขยายพันธุ์ได้เองที่หลากหลายวิธี เพื่อช่วยให้เกษตรกรลดต้นทุนการซื้อหน่อพันธุ์กล้วยได้

2) การตลาด เกษตรกรต้องการให้ทางภาครัฐหาตลาดรองรับผลผลิตกล้วยน้ำว้าที่หลากหลายช่องทาง การประกันราคาช่วงเวลาที่กล้วยน้ำว้าตกต่ำ และการสนับสนุนโรงงานแปรรูปกล้วยน้ำว้าให้เกิดในพื้นที่อำเภอท่าปลา เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าและจัดจำหน่ายได้ในท้องถิ่น

3) วิธีการส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรต้องการทักษะความรู้การแปรรูปกล้วยน้ำว้าต่างๆ ให้เกิดความชำนาญแล้วสามารถนำไปต่อยอดและปฏิบัติได้จริง ผ่านช่องทางต่าง ๆ โดยยึดเกษตรกรเป็นศูนย์กลางและทั่วถึง

4) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจัดอบรมให้ความรู้อย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ในการดูแลการผลิตกล้วย และการดูแลรักษาที่ถูกวิธี การควบคุมโรคและแมลงศัตรูกล้วยที่สำคัญ โดยเฉพาะโรคตายพรายและหนอนกอที่พบการระบาดในพื้นที่ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการระบาดมากยิ่งขึ้นไปในอนาคต

1.3.7 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า

การได้รับความรู้เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าโดยส่วนใหญ่เกษตรกรได้รับความรู้เนื้อหาในระดับมาก ได้แก่ พันธุ์ ระดับปานกลาง ได้แก่ การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง และการตลาด

1) ความต้องการเนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า โดยรวมเกษตรกรมีความต้องการเนื้อหาในระดับมากที่สุด ได้แก่ การตลาดและการดูแลรักษา ระดับมาก ได้แก่ การปลูก พันธุ์ และระดับปานกลาง ได้แก่ การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง

2) ความต้องการช่องทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า

พันธุ์ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ได้แก่ คู่มือ และวิดีโอ ระดับน้อย ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต โปสเตอร์ และแผ่นพับ

การปลูก พบว่า เกษตรกรมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ได้แก่ คู่มือ และวิดีโอ ระดับปานกลาง ได้แก่ วิทยุโทรทัศน์ ระดับน้อย ได้แก่ อินเทอร์เน็ต วิทยุกระจายเสียง โปสเตอร์ แผ่นพับ

การดูแลรักษา พบว่าเกษตรกรมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ได้แก่ กลุ่มมือ วิทยุโทรทัศน์ วิดีทัศน์ ระดับปานกลาง ได้แก่ อินเทอร์เน็ต วิทยุกระจายเสียง ระดับน้อย ได้แก่ แผ่นพับ โปสเตอร์

การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง พบว่าเกษตรกรมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ได้แก่ กลุ่มมือ วิดีทัศน์ ระดับปานกลาง ได้แก่ วิทยุโทรทัศน์ ระดับน้อย ได้แก่ อินเทอร์เน็ต วิทยุกระจายเสียง โปสเตอร์ แผ่นพับ

การตลาด พบว่าเกษตรกรมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ได้แก่ กลุ่มมือ อินเทอร์เน็ต วิทยุโทรทัศน์ วิดีทัศน์ ระดับน้อย ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง โปสเตอร์ ระดับน้อยที่สุด ได้แก่ แผ่นพับ

3) ความต้องการสื่อบุคคลที่ต้องการให้ส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า

เกษตรกรต้องการให้สื่อบุคคลส่งเสริมจากทางราชการในระดับมากที่สุด จำนวน 5 ประเด็นตามลำดับ ได้แก่ การดูแลรักษา พันธุ์ การตลาด การปลูก การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง สื่อบุคคลส่งเสริมจากทางเอกชน เกษตรกรต้องการในระดับปานกลาง จำนวน 5 ประเด็นตามลำดับ ได้แก่ การดูแลรักษา พันธุ์ การตลาด การปลูก และการเก็บเกี่ยวและการขนส่ง

4) ความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า

พันธุ์ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ การสาธิต การบรรยาย และระดับน้อย ได้แก่ การทัศนศึกษา

การปลูก พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ การสาธิต ระดับปานกลาง ได้แก่ การบรรยาย และระดับน้อย ได้แก่ การทัศนศึกษา

การดูแลรักษา พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ การสาธิต การบรรยาย และระดับน้อย ได้แก่ การทัศนศึกษา

การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมส่งเสริมการเกษตรในระดับปานกลาง ได้แก่ การสาธิต การฝึกปฏิบัติ การบรรยาย และระดับน้อย ได้แก่ การทัศนศึกษา

การตลาด พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ ระดับปานกลาง ได้แก่ การสาธิต การบรรยาย และระดับน้อย ได้แก่ การทัศนศึกษา

อย่างไรก็ตามการปลูกกล้วยน้ำว่าทำให้เกษตรกรผู้ปลูกมีรายได้ประอบกับสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตและจำหน่ายตลอดทั้งปี กล้วยน้ำว่าจึงเป็นพืชอีกชนิดหนึ่งที่เกษตรกรในอำเภอท่าปลาให้ความสนใจขยายพื้นที่ปลูกมากขึ้นทุกปี

2. อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษา สามารถอภิปรายผลการศึกษา ได้ดังนี้

2.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ

จากผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 46.61 ปี ประสบการณ์การผลิตกล้วยน้ำว่าเฉลี่ยของเกษตรกรในอำเภอท่าปลาเฉลี่ย 10.43 ปี ทำให้สามารถถ่ายทอดประสบการณ์การปลูกกล้วยน้ำว่าสู่รุ่นลูกหลาน โดยประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักร้อยละ 93.9 และเกษตรกรเลือกการเพาะปลูกกล้วยน้ำว่าต่อจากบิดามารดา สอดคล้องกับข้อมูลรายงานการแจ้งพื้นที่เพาะปลูกกล้วยน้ำว่าของเกษตรกรอำเภอท่าปลา ระหว่างปีการผลิต 2557-2559 เพิ่มขึ้นกว่า 7,234 ไร่

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 68.5 จำหน่ายผลผลิตให้แก่พ่อค้าท้องถิ่น โดยทำการรวบรวมผลผลิตในพื้นที่ และจำหน่ายไปยังโรงงานแปรรูปกล้วยจังหวัดพิษณุโลก แสดงให้เห็นว่าแหล่งรับซื้อที่สะดวกและเอื้ออำนวยต่อเกษตรกรในการจำหน่ายผลผลิต ทำให้เกษตรกรเลือกที่จะขายกล้วยน้ำว่าดิบมากกว่าการนำกล้วยน้ำว่าไปแปรรูป ซึ่งมีเกษตรกรเพียงร้อยละ 4.2 ทำการแปรรูปกล้วยน้ำว่าจากผลผลิตในพื้นที่ของตนเอง

การรวมกลุ่มการผลิตกล้วยน้ำว่า จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการรวมกลุ่มการผลิตกล้วยน้ำว่ากับญาติ เพื่อจำหน่ายกล้วยน้ำว่าสด รองลงมาจะรวมกลุ่มกับเพื่อนบ้าน และเกษตรกรร้อยละ 85.5 ได้รับความรู้ด้านการผลิตและการตลาดจากเครือข่ายหรือเพื่อนบ้าน แสดงให้เห็นว่าญาติและเพื่อนบ้านมีอิทธิพลต่อการรวมกลุ่มและการรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ สอดคล้องกับไมตรี สุขเกษตร (2557, น.13) ซึ่งศึกษาการผลิตกล้วยหินและความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรที่ร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนากล้วยหินเชิงคุณภาพ จังหวัดยะลา พบว่าเกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนความรู้กับ เพื่อนบ้านโดยมีสื่อที่ใช้ในการรับข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เพื่อนบ้าน สื่อวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์

สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลักและมีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรอง โดยเกษตรกรร้อยละ 86.7 ถือครองที่ดิน ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยน้ำว่าในพื้นที่อำเภอท่าปลายัง

ต้องประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยไม่มีสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน สอดคล้องกับศูนย์บูรณาการงานวิจัยและวิชาการเพื่อรับใช้สังคม สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ (2548, น. 30) รายงานสรุปข้อมูลจังหวัดอุดรดิตถ์เพื่อการจัดทำวิสัยทัศน์จังหวัดอุดรดิตถ์ในอีก 20 ปี ข้างหน้า พบว่าสัดส่วนการถือครองที่ดินเพื่อการใช้ประโยชน์ของจังหวัดอุดรดิตถ์จำนวนมากที่สุด สามอันดับแรก ได้แก่ เนื้อที่ป่าไม้ ที่นา และเนื้อที่นอกการเกษตรตาม ลำดับ

เกษตรกรมีรายได้จากการขายกล้วยน้ำว้าเฉลี่ย 44,430.01 บาท/ปี ในขณะที่รายได้จากภาคเกษตรอื่น ๆ เฉลี่ย 14,119.86 บาท/ปี มีรายจ่ายจากการผลิตกล้วยน้ำว้าเฉลี่ย 11,200 บาท/ปี และมีรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 37,100 บาท/ปี ต้นทุนในการผลิตกล้วยเฉลี่ย 3,399.27 บาท/ไร่ แสดงให้เห็นว่ารายได้จากการขายกล้วยน้ำว้า เพียงพอต่อการผลิตกล้วยน้ำว้า ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่กู้เงิน สอดคล้องกับ พันธรัฐ สิทธิประ (2555, น.89) ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์อำเภอ ท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ในอำเภอท่าปลามีรายได้จากการปลูกมะม่วงหิมพานต์มากกว่าต้นทุนการปลูก ทำให้เกษตรกรไม่กู้เงินเพื่อใช้สำหรับการผลิต

2.2 สภาพการผลิตกล้วยน้ำว้า

เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกกล้วยน้ำว้าแบบเป็นสวนผสมผสานกับพืชอื่นๆ ได้แก่ ข่า มะม่วงหิมพานต์ และพืชอื่นๆ ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลาดชันทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่สามารถทำการไถเพื่อเตรียมดินก่อนการเพาะปลูกได้

สายพันธุ์กล้วยน้ำว้าที่เกษตรกรเลือกนำมาปลูกส่วนใหญ่เป็นพันธุ์กล้วยน้ำว้าขาวหรือมะลิอ่อง เป็นกล้วยน้ำว้าพันธุ์ใส่ขาวเหมาะแก่การนำไปทำกล้วยตากเพื่อส่งขายไปยังโรงงานแปรรูปกล้วยตากจังหวัดพิษณุโลก สอดคล้องกับ สุริยา อติวิทยาภรณ์ (2551, น.4) ศึกษาเวลาที่เหมาะสมในการอบแห้งกล้วยตากแบบลมร้อนร่วมกับการอบแห้งคลื่นไมโครเวฟระบบสุญญากาศ พบว่า กล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิอ่องหรือที่เรียกว่าพันธุ์ใส่ขาว เป็นพันธุ์ที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการแปรรูปเป็นกล้วยตากหรือกล้วยอบ เพราะมีสีสวย กลิ่นหอม รสชาติหวาน รู้สึกนุ่มเวลากัดไม่ระคายเคือง เนื้อละเอียด และกล้วยพันธุ์นี้มีขนาดผลสม่ำเสมอและดูสวยงาม แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรเลือกที่จะใช้พันธุ์กล้วยน้ำว้ามะลิอ่องในการปลูกเพื่อให้ตรงตามความต้องการของตลาดผู้รับซื้อวัตถุดิบ ทั้งนี้เกษตรกรทั้งหมดเลือกที่จะใช้หน่อในการขยายพันธุ์ เนื่องจากหาทำได้ง่ายจากพื้นที่ของตนเองหรือซื้อได้ในราคาไม่แพง ราคาหน่อกล้วยเฉลี่ย 12.90 บาท/หน่อ โดยใช้แรงงานคนปลูกและมีการกำหนดระยะห่างตามความเหมาะสมของพื้นที่และพืชอื่นๆที่ร่วมอยู่ในแปลง

ระบบการให้น้ำและการใส่ปุ๋ยเพื่อบำรุงต้นกล้วย พบว่าเกษตรกรยังไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร เนื่องจากยังมีวิธีการปฏิบัติแบบเกษตรกรรุ่นเก่าและต้นทุนค่อนข้างสูงในการลงทุนเพื่อจัดทำระบบน้ำ

การค้ำยันกล้วยเกษตรกรยังให้ความสำคัญเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ในการปลูกกล้วยน้ำว้าเป็นที่ลาดชัน จำเป็นต้องทำการค้ำยันเพื่อพุงไม่ให้ต้นกล้วยได้รับความเสียหายโคนล้มได้ง่าย จากภัยธรรมชาติต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น นอกจากนี้เกษตรกรยังต้องอาศัยแรงงานคนในการกำจัดวัชพืชร่วมกับการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดวัชพืชในแปลงกล้วยน้ำว้า รวมทั้งการใช้สารเคมีเพื่อป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูกล้วย เมื่อตรวจพบการระบาดของแมลงของตนเองโดยมีการใช้สารเคมีในสวนกล้วยน้ำว้าเฉลี่ย 1.62 ครั้ง/ปี แสดงให้เห็นว่ากล้วยน้ำว้าเป็นพืชที่เกษตรกรยังให้ความสนใจที่จะดูแลรักษาเพื่อให้มีผลผลิตสร้างรายได้ต่อไปได้

ระดับการระบาดของโรคและแมลงกล้วยน้ำว้า พบว่าเกษตรกรพบการระบาดของโรคและแมลงศัตรูกล้วยน้ำว้าในระดับมากที่สุด ได้แก่โรคตายพราย รองลงมาเกษตรกรคือด้วงวงหรือหนอนกอ และโรคเหี่ยว โดยเกษตรกรส่วนใหญ่เลือกที่จะใช้วิธีป้องกันและกำจัดสำหรับโรคและแมลงที่ตรวจพบการระบาดมากโดยวิธีการตัดหรือขุดทำลายในการป้องกันกำจัดร่วมกับการใช้สารเคมี และเลือกที่จะใช้วิธีใดหากเจอการระบาดในระดับน้อย แสดงให้เห็นว่าโรคตายพรายและหนอนกอเป็นปัญหาสำคัญของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยน้ำว้าในพื้นที่เนื่องจากเป็นโรคสามารถระบาดได้ง่ายและเป็นศัตรูพืชที่สำคัญของกล้วยน้ำว้า ประกอบกับพื้นที่เพาะปลูกเป็นที่ลาดชันและเกษตรกรส่วนใหญ่เลือกใช้หน่อพันธุ์จากพื้นที่ตนเองและใกล้เคียง สอดคล้องกับ อภิชาติ สมฤทธิ์ (2544,น.2) ศึกษาความหลากหลายทางพันธุกรรมของเชื้อ *Fusarium oxysporum* f. sp. *cubense* สาเหตุโรคตายพรายของกล้วยในประเทศไทย พบว่าโรคตายพรายของกล้วยเกิดได้ทุกสภาพพื้นที่ปลูก ได้แก่ พื้นที่ลุ่มเป็นดินร่วน มีน้ำขัง พื้นที่ราบลุ่มระดับเท่ากันและ พื้นที่เชิงเขาที่เป็นดินลูกรังสภาพแปลงปลูกที่พบ โรคส่วนใหญ่ไม่มีการดูแลเอาใจใส่และกำจัดวัชพืช ไม่มีการเผาทำลายกอที่เป็นโรค ซึ่งเชื้อสาเหตุของโรคสามารถแพร่กระจายไปยังพื้นที่อื่นได้โดยติดไปกับหน่อพันธุ์ที่นำไปปลูก การเกิดโรคและอาการของโรคมีความชัดเจนและพบมากในฤดูฝน ส่วนฤดูอื่นยังพบโรคได้แต่น้อยกว่าฤดูฝน

เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกที่จะเก็บผลผลิตเองและจ้างแรงงานบางส่วน โดยการสังเกตจากลักษณะผลของกล้วยน้ำว้าจะอวบไม่มีเหลี่ยมจึงจะทำการตัดเพื่อจำหน่ายได้ และเกษตรกรจัดการนำวัสดุที่เหลือไปทำเป็นวัสดุปลูกคลุมดิน

2.3 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า

จากการศึกษาระดับความรู้เนื้อหาการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีความรู้เนื้อหาในระดับมาก ได้แก่ พันธุ์ ระดับปานกลาง ได้แก่ การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง การตลาด ซึ่งสัมพันธ์กับระดับความต้องการเนื้อหา โดยพบว่าเกษตรกรต้องการเนื้อหาในระดับมากที่สุด ได้แก่ การตลาดและการดูแลรักษา ต้องการระดับมาก ได้แก่ การปลูก พันธุ์ และระดับปานกลาง ได้แก่ การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง แสดงให้เห็นว่าระดับความรู้เนื้อหาที่เคยได้รับจะสัมพันธ์กับระดับความต้องการด้านเนื้อหาที่ส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร

ความต้องการช่องทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า จากการศึกษพบว่าเกษตรกรต้องการสื่อบุคคลจากราชการในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น และต้องการสื่อบุคคลจากเอกชนในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการได้รับความรู้ด้านการผลิตและการตลาด โดยเกษตรกร ร้อยละ 60.6 ได้รับความรู้การผลิตกล้วยน้ำว้าจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐ แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐจะมีบทบาทสำคัญในการให้องค์ความรู้ที่ถูกต้องแก่เกษตรกรได้

จากการจัดอันดับตามความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตรพบว่าเกษตรกรต้องการช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ภูมิรู้ วิดีทัศน์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ไปสเตอร์ แผ่นพับ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ สอดคล้องกับ พัชรา บำรุงและนิวัฒน์ มาสุวรรณ (2550,น.125) ศึกษาความต้องการบริการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าเกษตรกรมีความต้องการบริการส่งเสริมการเกษตรด้านความรู้เรื่องการจัดการ การเผยแพร่ข่าวสารทางวิทยุท้องถิ่น หอกระจาย สื่อผ่านรายการโทรทัศน์ และเอกสารแนะนำ นำไปสู่การจัดการการปลูกอ้อยให้ได้ผลผลิตสูง และ นฤชิต แวศรีผ่อง (2554,น.2) ศึกษาความต้องการสื่อของเกษตรกรเพื่อการพัฒนาการเกษตรและชนบทในเขตปฏิรูปที่ดิน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าสื่อที่เกษตรกรสัมผัสมากที่สุดในการอบรมคือ เอกสารและสื่อการเกษตร ได้แก่ ไปสเตอร์ วารสารการเกษตร นิทรรศการ วิดีโอและสื่อพื้นบ้าน

ความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า พบว่าเกษตรกรต้องการระดับมาก ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ การสาธิต การบรรยาย และต้องการระดับน้อย ได้แก่ การทัศนศึกษา แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีความต้องการที่จะเรียนรู้จากการได้ลงมือฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรเกิดทักษะการเรียนรู้และจดจำ สอดคล้องกับ แคนดอย พิภูลทอง (2554,น.3) ศึกษาความต้องการของเกษตรกรในการรับการส่งเสริมการเกษตรจากหน่วยส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

สำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา พบว่าวิธีการฝึกอบรมที่เกษตรกรต้องการคือ การสาธิตหรือการศึกษาดูงาน

2.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

โดยภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาการผลิตกล้วยน้ำว้าในระดับปัญหามากที่สุด คือ การตลาด ช่องทางการส่งเสริมการเกษตร วิธีการส่งเสริมการเกษตร และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยสิ่งที่เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยต้องการเพื่อช่วยแก้ปัญหาเรื่องการค้า โดยต้องการให้ภาครัฐหาตลาดรองรับผลผลิตกล้วยน้ำว้าที่หลากหลายช่องทาง การประกันราคาช่วงเวลาที่กล้วยน้ำว้าตกต่ำ และการสนับสนุนโรงงานแปรรูปกล้วยน้ำว้าให้เกิดในพื้นที่อำเภอท่าปลา เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าและจัดจำหน่ายได้ในท้องถิ่น สอดคล้องกับ รัตนศักดิ์ หงส์ทอง (2549, น.64) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดหวานในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ราคาผลผลิตตกต่ำทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการได้รับคำแนะนำด้านตลาด ส่วนวิธีการส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรต้องการทักษะความรู้การแปรรูปกล้วยน้ำว้าต่างๆ ให้เกิดความชำนาญแล้วสามารถนำไปต่อยอดและปฏิบัติได้จริง ผ่านช่องทางต่าง ๆ ในรูปแบบการจัดอบรมโดยเน้นการดูแลรักษา กลุ่มโรคและแมลงศัตรูกล้วยน้ำว้าที่ถูกรู้อ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการระบาดของแมลงยุงขึ้นไปในอนาคต

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย สามารถแบ่งข้อเสนอแนะได้ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 การส่งเสริมการได้รับความรู้ด้านการผลิตและการตลาด จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรได้รับความรู้ด้านการผลิตและการตลาด ผ่านทางเครือข่ายหรือเพื่อนบ้านมากที่สุด รองลงมาคือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของภาครัฐ และวิทยุโทรทัศน์ ตามลำดับ ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวทำให้ทราบว่าญาติและเพื่อนบ้านมีผลต่อการรับรู้ข่าวสารด้านการผลิตและการตลาดกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรมากกว่าความรู้จากเจ้าหน้าที่หน้าส่งเสริมการเกษตร ซึ่งข้อมูลที่ถูกถ่ายทอดย่อมมีผลต่อคุณภาพการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องดำเนินการนำองค์ความรู้ด้านวิชาการต่าง ๆ ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เกษตรกรเกิดการรับรู้ข้อมูลที่ต้องการ อันจะส่งผลต่อคุณภาพการผลิตกล้วยน้ำว้าในพื้นที่ต่อไป

3.1.2 การส่งเสริมการผลิตในพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดิน เน้นคุณภาพและปริมาณมากกว่าการเพิ่มพื้นที่ปลูก จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรร้อยละ 86.7 ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวเป็นตัวแปรสำคัญในการส่งเสริมในส่วนของขยายพื้นที่เพาะปลูก ดังนั้นแนวทางการส่งเสริมการเกษตรจึงจำเป็นต้องดำเนินการดูแลรักษาพื้นที่ปลูกกล้วยน้ำว้าเดิมให้มีคุณภาพ รวมถึงการจัดการแปลงปลูกกล้วยที่ถูกต้อง เพื่อให้ได้ผลผลิตต่อไร่ที่คุ้มค่าต่อการลงทุนของเกษตรกร

3.1.3 การส่งเสริมการตลาดใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช โรคและแมลงศัตรูกล้วย จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช กำจัด โรคและแมลงศัตรูกล้วย เฉลี่ย 1.61 ครั้ง/ปี ทำให้ทราบว่าเกษตรกรยังคงยึดแนวทางการเลือกใช้สารเคมีอันมีผลต่อต้นทุน ประกอบกับพื้นที่ส่วนใหญ่สำหรับการเพาะปลูกกล้วยของเกษตรกรเป็นที่ลาดชัน หากเกษตรกรยังมีการใช้สารเคมีอย่างต่อเนื่องจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อมต่อไปในอนาคตได้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องดำเนินการส่งเสริมการใช้ความรู้ด้านการใช้สารเคมีในภาคการเกษตรให้กับเกษตรกร โดยเพิ่มทางเลือกและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับพื้นที่ต่อไป

3.1.4 การส่งเสริมองค์ความรู้ด้านวิธีป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูกล้วย จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรสามารถตรวจพบการระบาดของโรคและแมลงศัตรูกล้วยที่สำคัญในพื้นที่ได้แก่ โรคตายพราย และด้วงงวง โดยเกษตรกรเลือกที่ใช้วิธีการตัดหรือขุดทำลาย และไม่ใช้วิธีใดเลย ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวทำให้ทราบว่าเกษตรกรอาจขาดความรู้ในด้านการจัดการโรคและแมลงศัตรูกล้วย และสอดคล้องกับระดับความต้องการด้านเนื้อหาของเกษตรกรที่ต้องการด้านการดูแลรักษาอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีผลต่อคุณภาพและการควบคุมการระบาดของโรคและแมลงศัตรูกล้วยในพื้นที่ ดังนั้นการส่งเสริมในด้านการดูแลรักษาในแปลงเพาะปลูกกล้วยน้ำว้า จึงเป็นประเด็นที่สำคัญในการใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมด้านการผลิตกล้วยน้ำว้าในพื้นที่

3.1.5 การส่งเสริมและเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการผลิตกล้วยน้ำว้าด้านการตลาด ซึ่งสัมพันธ์กับระดับการได้รับความรู้เนื้อหาหรือความรู้เดิมของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง และระดับความต้องการด้านเนื้อหาของเกษตรกรให้ประเด็นด้านการตลาดในระดับมากที่สุด จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ทราบว่าส่งเสริมด้านการตลาดให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยน้ำว้าในพื้นที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์เป็นประเด็นที่สำคัญ โดยเกษตรกรมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ สื่อบุคคลจากทางราชการ ได้แก่ นักส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอินเทอร์เน็ต

3.1.6 แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร จากการศึกษาการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สามารถสรุปแนวทางการส่งเสริมได้ ดังนี้

1) **ด้านพันธุ์** จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีระดับความต้องการเนื้อหาในการส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก และมีระดับความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ สื่อบุคคลจากทางราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทวีดิทัศน์ และเกษตรกรเลือกวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบการฝึกปฏิบัติ

2) **ด้านการปลูก** จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีระดับความต้องการเนื้อหาในการส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก และมีระดับความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ สื่อบุคคลจากทางราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทวีดิทัศน์ และเกษตรกรเลือกวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบการฝึกปฏิบัติ

3) **ด้านการดูแลรักษา** จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีระดับความต้องการเนื้อหาในการส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก และมีระดับความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ สื่อบุคคลจากทางราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทวิทยุโทรทัศน์ และเกษตรกรเลือกวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบการฝึกปฏิบัติ

4) **ด้านการเก็บเกี่ยวและการขนส่ง** จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีระดับความต้องการเนื้อหาในการส่งเสริมการเกษตรในระดับปานกลาง และมีระดับความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ สื่อบุคคลจากทางราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์วีดิทัศน์ และเกษตรกรเลือกวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบการสาธิต

5) **ด้านการตลาด** จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีระดับความต้องการเนื้อหาในการส่งเสริมการเกษตรในระดับมากที่สุด โดยมีระดับความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ สื่อบุคคลจากทางราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอินเทอร์เน็ต และเกษตรกรเลือกวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบการฝึกปฏิบัติ

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

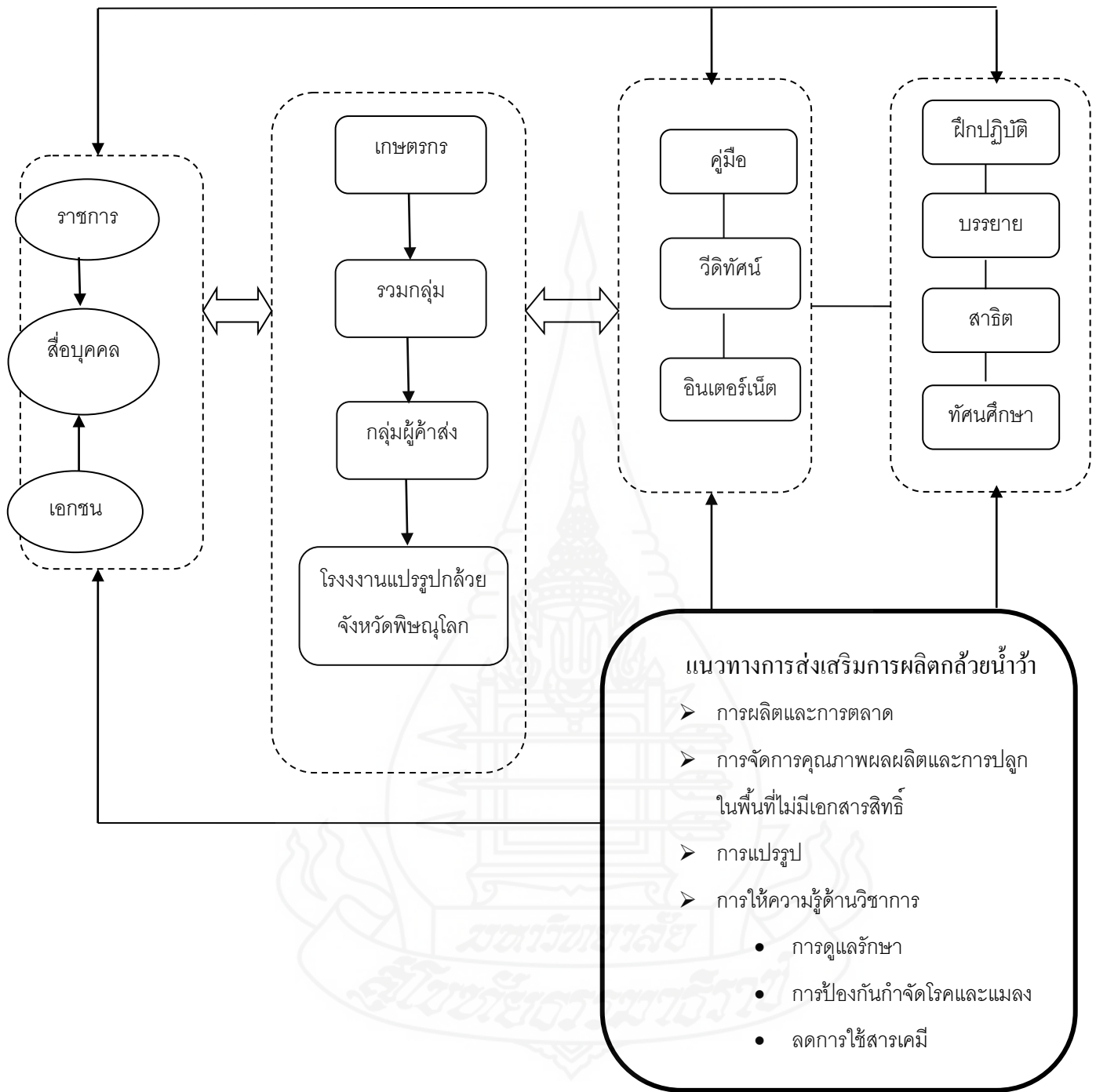
3.2.1 การแปรรูปกล้วยน้ำว้า จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรร้อยละ 95.8 ไม่ทำการแปรรูปกล้วยน้ำว้า ซึ่งมีผลต่อการเพิ่มมูลค่าและการจัดการวัตถุดิบ เนื่องจากกล้วยน้ำว้าเป็นพืชที่ให้ผลผลิตที่มีอายุการเก็บรักษาสั้น นำเสียบได้ง่าย การศึกษาครั้งต่อไปจึงควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเลือกการแปรรูปสินค้าจากกล้วยน้ำว้าและการจัดการวัตถุดิบจากกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

3.2.2 การรวมกลุ่มในการผลิตและการจัดการด้านการตลาด จากการสัมภาษณ์ว่า เกษตรกรมีปัญหายุ่งยากด้านคุณภาพการตลาด โดยเป็นการรวมกลุ่มเพื่อการขายกับเครือข่าย และเพื่อนบ้าน เพื่อจำหน่ายสินค้ากล้วยน้ำว้าดิบเท่านั้น ซึ่งเป็นการค้าขายที่มีลักษณะเช่นเดียวกับการค้าขายผ่านพ่อค้าคนกลาง เพื่อนำไปขายต่อยังโรงงานแปรรูปจังหวัดพิษณุโลก รายได้ส่วนใหญ่ จึงตกเป็นของกลุ่มผู้รับซื้อมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกโดยตรง การศึกษาครั้งต่อไปจึงควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการรวมกลุ่มและการจัดการด้านการตลาดของเกษตรกรในอำเภอ ท่าปลา จังหวัด อุตรดิตถ์ต่อไป

ตารางที่ 5.1 การส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า

ประเด็น	ระดับ ความรู้ที่ ได้รับ \bar{X}	ระดับ ความรู้ที่ ต้องการ \bar{X}	ระดับความต้องการช่องทางการส่งเสริม (\bar{X})									ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม (\bar{X})			
			สื่อบุคคล		สื่อสิ่งพิมพ์			สื่ออิเล็กทรอนิกส์				บรรยาย	สาริต	ฝึกปฏิบัติ	ทัศนศึกษา
			ราชการ	เอกชน	แผ่น พับ	คู่มือ	โปสเตอร์	วิทยุ กระจาย เสียง	วิทยุ โทร ทัศน์	วีดี ทัศน์	อินเทอร์เน็ต				
1. พันธุ์	3.45	3.56	4.50	3.18	1.91	4.39	2.07	2.57	2.47	3.45	2.46	3.42	3.75	3.84	2.30
2. การปลูก	2.85	3.93	4.40	2.92	1.85	4.16	2.15	2.38	2.90	3.51	2.39	3.22	3.45	3.72	2.33
3. การดูแลรักษา	3.21	4.23	4.65	3.21	1.91	4.05	1.81	3.25	3.74	3.56	3.30	3.55	3.70	3.76	2.28
4. การเก็บเกี่ยวและ การขนส่ง	3.39	3.21	4.25	2.86	1.81	4.02	2.14	2.27	2.72	3.99	2.46	2.87	3.09	3.04	2.04
5. การตลาด	2.89	4.41	4.44	2.96	1.79	3.75	2.10	2.25	3.59	3.56	3.71	3.33	3.34	3.64	2.18

ภาพที่ 5.1 การส่งเสริมและพัฒนาการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2559). การปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร. สืบค้นวันที่ 30 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://www.farmers.doae.go.th/>
- กรมวิชาการเกษตร. (2558). ยุทธศาสตร์การพัฒนางานวิจัยกล้วย พ.ศ. 2559 – 2563. สืบค้นวันที่ 5 กันยายน 2559, จาก www.doa.go.th/hortold/images/stories/strategyplanthort.doc
- จันทร์หาญ อู่สุวรรณ. (2556). กล้วยพืชเศรษฐกิจเงินล้าน. กรุงเทพฯ: นีออน บุ๊ค มีเดีย.
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย. (2523). แนวนโยบายและโครงการส่งเสริมการเกษตรไทย. ข่าวสารเกษตรศาสตร์, 25 (1) ,3-22
- เบญจมาศ ศิลาอ้อย. (2546). “กล้วย” (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นฤชิต แววศรีพ่อง. (2555). ความต้องการสื่อของเกษตรกรเพื่อการพัฒนาการเกษตรและชนบทในเขตปฏิรูปที่ดิน อำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- บุญธรรม จิตต์อนันต์. (2540). ส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- พันธรัฐ สิทธิปัฐ. (2555). ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- แดนดอย พิภพทอง. (2556). ความต้องการของเกษตรกรในการรับรองการส่งเสริมการเกษตรจากหน่วยงานส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2557). การวิจัยและสถิติเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ในประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยและสถิติเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (หน่วยที่ 12 ,น 41-42) .นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บุญสม วราเอกศิริ. (2535). การส่งเสริมการเกษตร. สืบค้นวันที่ 20 ตุลาคม 2559 จาก, <http://rivermool.exteen.com/20061027/entry-1>
- บุษรา ใจยศ. (2554). การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตกล้วยไข่ในจังหวัดตาก (รายงานการค้นคว้าอิสระ ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่

- พัชรา บำรุง และ นิวัฒน์ มาสุวรรณ. (2550). *ความต้องการบริการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่ไถ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ไมตรี สุขเกษม. (2557). *การผลิตกล้วยหินและความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรที่ร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนากล้วยหินเชิงคุณภาพ จังหวัดยะลา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- รัตนะ บัวสนธ์และคณะ (2549). *วิธีของกล้วยตากในจังหวัดพิษณุโลก*. สืบค้นวันที่ 20 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://www.rattanabb.com/modules.php?name=News&file=article&sid=18>
- รัตนศักดิ์ หงษ์ทอง .(2549). *การส่งเสริมการผลิตข้าวโพดหวานในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต "ไม่ได้ตีพิมพ์").มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่
- สิน พันธุ์พินิจ. (2544). *การส่งเสริมการเกษตร*. กรุงเทพมหานคร : อักษรพิทยา.
- สันติพงษ์ สุภกิจเจริญ. (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกกล้วยไข่ของเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต "ไม่ได้ตีพิมพ์"). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์.(2559).*ข้อมูลพืชเศรษฐกิจจังหวัดอุดรดิตถ์*. สืบค้นวันที่ 10 ตุลาคม 2559, จาก <http://www.uttaradit.doae.go.th/home/>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2555). *ข้อมูลการผลิตสินค้าเกษตร*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2555, จาก www.oae.go.th
- สำนักงานเกษตรอำเภอท่าปลา. (2559).*ข้อมูลการเพาะปลูกพืชอำเภอท่าปลา*. สืบค้นวันที่ 2 ตุลาคม 2559, จาก <http://www.uttaradit.doae.go.th/home/index.php/thapla>
- สุริยา อติวิทยานนท์. (2551). *การศึกษาเวลาที่เหมาะสมในการอบแห้งกล้วยตากแบบลมร้อนร่วมกับการอบแห้งด้วยคลื่นไมโครเวฟระบบสุญญากาศ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต "ไม่ได้ตีพิมพ์"). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- อภิชาติ ศรีสะอาด. (2553). *สารพันกล้วยยอดนิยม*. กรุงเทพฯ : นาคา อินเตอร์มีเดีย.
- อภิรัชต์ สมฤทธิ.(2544). *ความหลากหลายทางพันธุกรรมของเชื้อ Fusarium oxysporum f. sp. Cubense สาเหตุโรครตายพรายของกล้วยในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต "ไม่ได้ตีพิมพ์"). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- อภิญา รัตน์ไชย.(2541).*การใช้วิธีการส่งเสริมแบบต่างๆของเกษตรกรอำเภอในภาคใต้ของประเทศไทย*. สืบค้นคืนวันที่ 20 สิงหาคม 2559, จาก <http://kukr.lib.ku.ac.th/db/BKN/index>

Yamane, Taro. (1973) Statistics : An Introductory Analysis. 3rd ed. New York : Harper
International Edition.

ภาคผนวก
แบบสัมภาษณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

เลขที่ □□□□□

สำหรับเกษตรกรในพื้นที่ตำบล.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

เรื่อง

การส่งเสริมและพัฒนากการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา

จังหวัดอุตรดิตถ์

คำชี้แจง :

แบบสัมภาษณ์การวิจัยนี้ต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการปลูกกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตกล้วยน้ำว้า

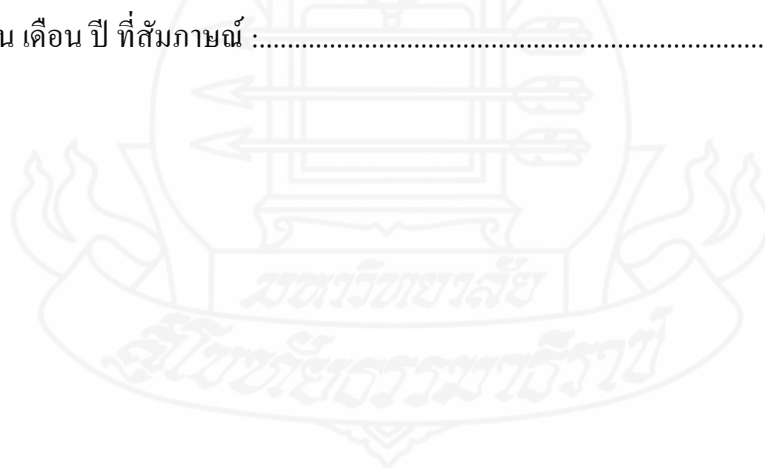
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการผลิตกล้วยน้ำว้า

ตอนที่ 4 ความต้องการในการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้า

ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ตอบฟังแล้วผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ()

หน้าข้อความที่ต้องการ และเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนด

วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์ :

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1. เพศ () 1.1 ชาย () 1.2 หญิง
2. อายุ.....ปี (ตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปนับเป็น 1 ปี)
3. สถานภาพสมรส () 3.1 โสด () 3.2 สมรส () 3.3 หย่าร้าง – หม้าย
4. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน
 - () 4.1 ไม่ได้เรียนหนังสือ () 4.2 ประถมศึกษา () 4.3 มัธยมศึกษาตอนต้น
 - () 4.4 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. () 4.5 อนุปริญญา/ปวส. () 4.6 ปริญญาตรี
 - () 4.6 สูงกว่าปริญญาตรี () 4.7 อื่น ๆ (ระบุ).....
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม)
6. ประสบการณ์ในการปลูกกล้วยน้ำว้า.....ปี
7. สถานภาพทางสังคมของท่านในหมู่บ้าน
 - () 7.1 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม
 - () 7.2 มีตำแหน่งทางสังคม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - () 7.2.1 ด้านการปกครอง () 7.2.2 ด้านการศึกษา () 7.2.3 ด้านศาสนา
 - () 7.2.4 ด้านสาธารณสุข () 7.2.5 อื่น ๆ (ระบุ).....
8. การเป็นสมาชิกกลุ่มและสถาบันเกษตรกร
 - () 8.1 ไม่เป็น
 - () 8.2 เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - () 8.2.1 กลุ่มสหกรณ์ () 8.2.2 กลุ่มลูกค้า ธกส. () 8.2.3 กองทุนหมู่บ้าน
 - () 8.2.4 วิสาหกิจชุมชน () 8.2.5 กลุ่มผู้ผลิตกล้วย () 8.2.6 อื่นๆระบุ.....
- 9.การรวมกลุ่มการผลิตกล้วยน้ำว้า
 - () 9.1 ไม่มีการรวมกลุ่ม
 - () 9.2 มีการรวมกลุ่ม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - () 9.2.1 รวมกลุ่มในเพื่อนบ้านเพื่อขายกล้วยสด
 - () 9.2.2 รวมกลุ่มในญาติเพื่อขายกล้วยสด
 - () 9.2.3 รวมกลุ่มเพื่อการแปรรูปกล้วย
 - () 9.2.4 อื่นๆ (ระบุ).....

10. ท่านได้รับความรู้ด้านการผลิตและการตลาดกล้วยน้ำว้าจากแหล่งความรู้ใด

แหล่งความรู้	ได้รับ	ไม่ได้ รับ
1. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ		
2. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเอกชน (บริษัทขายปุ๋ย/สารเคมี ฯลฯ)		
3. เครือญาติ / เพื่อนบ้าน		
4. หนังสือพิมพ์		
5. วารสาร		
6. ใบปลิว แผ่นพับ (จากทางราชการ)		
7. ใบปลิว แผ่นพับ (จากบริษัทเอกชน)		
8. วิทยุ		
9. โทรทัศน์		
10. เฟสบุ๊ก		
11. ไลน์		
12. เว็บไซต์		

11. แรงงานในครัวเรือน.....คน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม)

12. ขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตรทั้งหมดของท่าน จำนวน.....ไร่

() 12.1 ปลูกกล้วยน้ำว้า จำนวน.....ไร่ () 12.2 ให้ผลผลิตแล้ว จำนวน.....ไร่

13. พื้นที่ผลิตกล้วยน้ำว้าของท่านมีเอกสารสิทธิ์หรือไม่

() 13.1 ไม่มี

() 13.2 มี ถ้ามี เป็นเอกสารสิทธิ์แบบใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 13.2.1 โฉนด

() 13.2.2 นส.3

() 13.2.3 นค.1

() 13.2.4 นค.3

() 13.2.5 อื่นๆระบุ.....

14. อาชีพหลักของท่าน

() 14.1 การเกษตร

() 14.2 ค้าขาย

() 14.3 รับจ้าง

() 14.4 ราชการ, รัฐวิสาหกิจ

() 14.5 อื่นๆ ระบุ.....

15. อาชีพรองของท่าน

- () 15.1 ไม่มี
- () 15.2 มี ถ้ามีท่านประกอบอาชีพอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 15.2.1 การเกษตร () 15.2.2 ค้าขาย () 15.2.3 รับจ้าง
- () 15.2.4 ราชการ, รัฐวิสาหกิจ () อื่นๆ ระบุ.....

16. รายได้ในครัวเรือนจากภาคการเกษตรในรอบปี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 16.1 รายได้จากการขายกล้วยน้ำว้า.....บาท/ปี
- () 16.2 รายได้จากการขายผลผลิตการเกษตรอื่น ๆ.....บาท/ปี
- () 16.2 รายได้อื่น ๆ (เช่น รับจ้าง ค้าขาย ฯลฯ) ระบุ..... บาท/ปี

17. รายจ่ายของครัวเรือนในรอบปี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 17.1 รายจ่ายในการผลิตกล้วยน้ำว้า.....บาท/ปี
- () 17.2 รายจ่ายในการทำเกษตรอื่นๆ.....บาท/ปี
- () 17.3 รายจ่ายในครอบครัว อุปโภคและบริโภค.....บาท/ปี
- () 17.4 รายจ่ายอื่น ๆ ระบุ.....บาท/ปี

18. ท่านกู้เงินเพื่อการปลูกกล้วยน้ำว้าหรือไม่

- () 18.1 ไม่กู้
- () 18.2 กู้ (ถ้ากู้ โปรดระบุแหล่งเงินกู้ที่ได้มาจากแหล่งใด ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 18.2.1 เพื่อนบ้าน () 18.2.2 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
- () 18.2.3 สหกรณ์การเกษตร () 18.2.4 ธนาคารพาณิชย์อื่นๆ
- () 18.2.5 กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน () 18.2.6 อื่น ๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ด้านสภาพพื้นที่

1. ลักษณะการผลิตกล้วยน้ำว้าในพื้นที่ของท่าน

- () 1.1 ปลูกเชิงเดี่ยว () 1.2 ปลูกผสมผสาน () 1.3 ปลูกแซมพืชอื่น

2. ลักษณะความลาดเอียงที่ดินในแปลงผลิตกล้วยน้ำว้าของท่าน

- () 2.1 ที่ราบเรียบ () 2.2 ที่ลาดชัน
- () 2.3 อื่นๆ ระบุ.....

3. ท่านมีการเตรียมดินอย่างไร

- () 3.1 ไม่ได้ไถ
 () 3.2 ไถ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 () 3.2.1 ไถพรวน () 3.2.2 ไถยกร่อง () 3.2.3 อื่น ๆ ระบุ.....

4. พันธุ์กล้วยน้ำว้าที่ปลูกในสวนของท่าน (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 4.1 ไม่ทราบสายพันธุ์
 () 4.2 ทราบ ระบุสายพันธุ์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 () 4.2.1 กล้วยน้ำว้าค่อม () 4.2.2 กล้วยน้ำว้าขาว (มะลิอ่อน)
 () 4.2.3 กล้วยน้ำว้านวล () 4.2.4 อื่นๆ (ระบุ).....

5. ประเภทของพันธุ์กล้วยน้ำว้าที่ท่านปลูก จัดหาจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 5.1 พื้นที่ตนเอง โดยวิธีขยายพันธุ์แบบใด
 () 5.1.1 ขยายพันธุ์จากหน่อ () 5.1.2 เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ () 5.1.3 ขยายพันธุ์ด้วยเหง้า
 () 5.2 รับจากหน่วยงานราชการ
 () 5.3 ซื้อกล้าพันธุ์มาแหล่งจำหน่ายกล้าพันธุ์ โปรระบุราคากล้าพันธุ์ที่ท่านซื้อมา
 () หน่อพันธุ์จากหน่อ.....บาท/ต้น
 () หน่อพันธุ์จากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ.....บาท/ต้น
 () หน่อพันธุ์จากเหง้า.....บาท/ต้น
 () 5.4 อื่นๆ (ระบุ).....ราคา.....บาท/ต้น

ด้านการปลูก

6. การปรับปรุงบำรุงดินและรองก้นหลุมในแปลงปลูก

- () 6.1. ไม่ได้ปรับปรุง
 () 6.2. ปรับปรุง ถ้าปรับปรุงท่านปรับปรุงและรองก้นหลุมด้วยอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 () 6.2.1 ปุ๋ยคอก () 6.2.2 ปุ๋ยหมัก () 6.2.3 ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด
 () 6.2.4 ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ () 6.2.5 ปุ๋ยเคมี
 () 6.2.6 ปูนขาว () 6.2.7 อื่น ๆ (ระบุ).....

7. วิธีการปลูก

- () 7.1 ใช้แรงงานคนปลูก () 7.2 ใช้เครื่องจักร () 7.3 วิธีอื่นๆ (ระบุ).....

8. ระยะห่างการปลูกกล้วยน้ำว้า (กว้าง x ยาว)

- () 8.1 ไม่ได้กำหนด
- () 8.2 กำหนดระยะ ได้แก่
() 8.2.1 ระยะห่าง 2.5 x 2.5 เมตร	() 8.2.2 ระยะห่าง 2.5 x 3 เมตร
() 8.2.3 ระยะห่าง 3 x 3 เมตร	() 8.2.4 ระยะห่าง 4 x 4 เมตร
() 8.2.5 อื่น ๆ ระบุ.....	

การดูแลรักษา

9. ท่านมีแหล่งน้ำในการผลิตกล้วยน้ำว้าหรือไม่

- () 9.1 ไม่มีแหล่งน้ำ
- () 9.2 มีแหล่งน้ำ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
() 9.2.1 แหล่งน้ำจากธรรมชาติ	() 9.2.2 คลองส่งน้ำด้วยระบบไฟฟ้า
() 9.2.3 สระน้ำภายในแปลง	() 9.2.4 อื่น ๆ ระบุ.....

10. ท่านมีระบบการให้น้ำหรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 10.1 ไม่มี
- () 10.2 มี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 10.2.1 วิธีการให้น้ำ
- () ระบบน้ำสปริงเกอร์ () สายยางรดน้ำ () ระบบอื่นๆ ระบุ.....
- 10.2.2 ความถี่ของการให้น้ำกล้วย
- () ทุกวัน () วันเว้นวัน
- () สัปดาห์ละ 2-3 วัน () อื่น ๆ ระบุ.....

11. การค้ำยันกล้วยด้วยไม้หรือวัสดุกันล้ม

- () 11.1 ทำการค้ำยัน () 11.2 ไม่ได้ทำ เพราะ (ระบุ).....

12. การป้องกันกำจัดวัชพืช (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 12.1 ไม่มี
- () 12.2 มี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
() 12.2.1 ถาง/ใช้แรงงานคน
() 12.2.2 ใช้รถไถนาเดินตามถากตามร่อง
() 12.2.3 พ่นสารเคมี
() 12.2.4 วิธีอื่น ๆ (ระบุ).....

13. ในรอบปีที่ผ่านมาท่านพ่นสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูกล้วยน้ำว้าและวัชพืช

() 13.1 ไม่ใช่

() 13.2 ใช่ (ถ้าใช่ โปรดระบุจำนวนครั้ง)

13.2.1 จำนวนการพ่นสารเคมี.....ครั้ง/ปี

14. โรคและแมลงศัตรูกล้วยที่เกิดขึ้นในแปลงปลูกของท่านในรอบปีที่ผ่านมา พบการระบาดหรือไม่ และท่านมีวิธีการป้องกันกำจัดโดยวิธีใด

คำชี้แจง : 1. โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ หรือ × ลงในช่องว่าง วิธีป้องกันกำจัด

2. โปรดระบุ ระดับความต้องการในประเด็นที่ตรงกับความต้องการของท่าน ได้แก่

5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด 0 = ไม่มี

โรคลำไย	ระดับการระบาดในแปลงกล้วย (0-5)	วิธีป้องกันกำจัด				
		ใช้สารเคมี	ใช้ชีวภัณฑ์	ใช้วิธีผสมผสาน	ตัด/ขุดแล้วทำลาย	ไม่ใช้วิธีใดเลย
14.1 โรคตายพราย						
14.2 โรคเหี่ยว						
14.3 โรคใบจุดลาย						
14.4 โรคใบไหม้						
14.5 ค้างคาว (หนอนกอ)						
14.6 หนอนม้วนใบ						
14.7 อื่น ๆ (ระบุ)						

การเก็บเกี่ยวผลผลิตและการขนส่ง

15. ท่านเก็บผลผลิตกล้วยน้ำว้าในลักษณะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 15.1 ประมาณ 70-80 วันนับจากหลังจากตัดปลีกล้วย

() 15.2 สังเกตลักษณะผลอวบไม่มีเหลี่ยม

() 15.3 อื่น ๆ (ระบุ).....

16. ท่านเก็บผลผลิตกล้วยโดยวิธีการอย่างไร

- () 16.1 เก็บเอง
 () 16.2 จ้างแรงงาน
 () 16.3 ทั้งเก็บเองและจ้าง

17. หลังเก็บเกี่ยวผลผลิตหรือการตัดต้นกล้วยทิ้งแล้วท่านมีการจัดการต้นกล้วยและวัสดุจากกล้วยที่เหลืออย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 17.1 ความเป็นวัสดุปกคลุมดิน () 17.2 ความเป็นอาหารสัตว์
 () 17.3 ใช้ทำปุ๋ยหมักแห้ง () 17.4 น้ำหมักชีวภาพ
 () 17.5 อื่น ๆ (ระบุ).....

18. วิธีการจำหน่ายผลผลิต

- () 18.1 จำหน่ายเอง
 () 18.2 พ่อค้าในท้องถิ่น
 () 18.3 พ่อค้าต่างถิ่น
 () 18.4 อื่น ๆ (ระบุ).....

19. แหล่งจำหน่ายกล้วยน้ำว้าสด

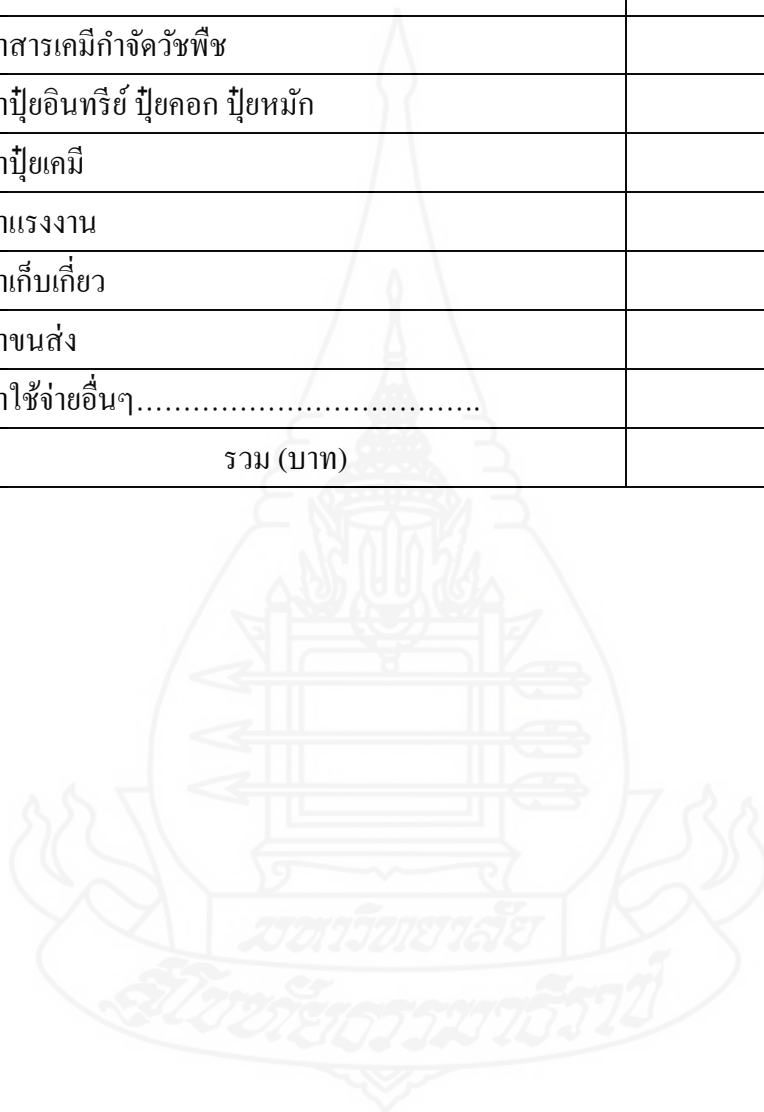
- () 19.1 ตลาดในพื้นที่อำเภอท่าปลา
 () 19.2 ตลาดภายในจังหวัดอุตรดิตถ์
 () 19.3 โรงงานแปรรูปกล้วยจังหวัดพิษณุโลก
 () 19.4 อื่น ๆ (ระบุ).....

20. ท่านมีการทำเป็นแปรรูปกล้วยเพื่อจำหน่ายด้วยหรือไม่

- () 20.1 ไม่ได้ทำการแปรรูป
 () 20.2 ทำการแปรรูป (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 () 20.2.1 กล้วยฉาบ () 20.2.2 กล้วยอบ () 20.2.3 กล้วยตาก
 () 20.2.4 กล้วยทอด () 20.2.5 อื่น ๆ (ระบุ).....

21. ต้นทุนการผลิตกล้วยน้ำว้า (บาท/ไร่/ปี)

ที่	รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
21.1	ค่าเตรียมดิน	
21.2	ค่าพันธุ์	
21.3	ค่าสารเคมีกำจัดโรคและแมลง	
21.4	ค่าสารเคมีกำจัดวัชพืช	
21.5	ค่าปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก	
21.6	ค่าปุ๋ยเคมี	
21.7	ค่าแรงงาน	
21.8	ค่าเก็บเกี่ยว	
21.9	ค่าขนส่ง	
21.10	ค่าใช้จ่ายอื่นๆ.....	
รวม (บาท)		

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ท่านคิดว่าประเด็นปัญหาต่อไปนี้ มีระดับปัญหา
เกี่ยวกับการตัดสินใจปลูกกล้วยน้ำว้า มากน้อยเพียงใด ตามเกณฑ์ต่อไปนี้

- 0 = ไม่มีปัญหา 5 = มีปัญหามากที่สุด 4 = มีปัญหามาก
3 = มีปัญหาปานกลาง 2 = มีปัญหาน้อย 1 = มีปัญหาน้อยที่สุด

3.1 ปัญหาในการผลิตกล้วยน้ำว้า

ประเด็น	ไม่มี ปัญหา (0)	ระดับปัญหา				
		น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
1. พันธุ์						
2. การปลูก						
3. การดูแลรักษา						
4. การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง						
5. การตลาด						
6. ช่องทางการส่งเสริม						
7. วิธีการส่งเสริม						
8. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร						

3.2 ข้อเสนอแนะ

3.2.1 ด้านการผลิต

พันธุ์

.....

การปลูก

.....

การดูแลรักษา

.....
.....
.....

การเก็บเกี่ยวและขนส่ง

.....
.....
.....

การตลาด

.....
.....
.....

3.2 การส่งเสริม

ช่องทางการส่งเสริม

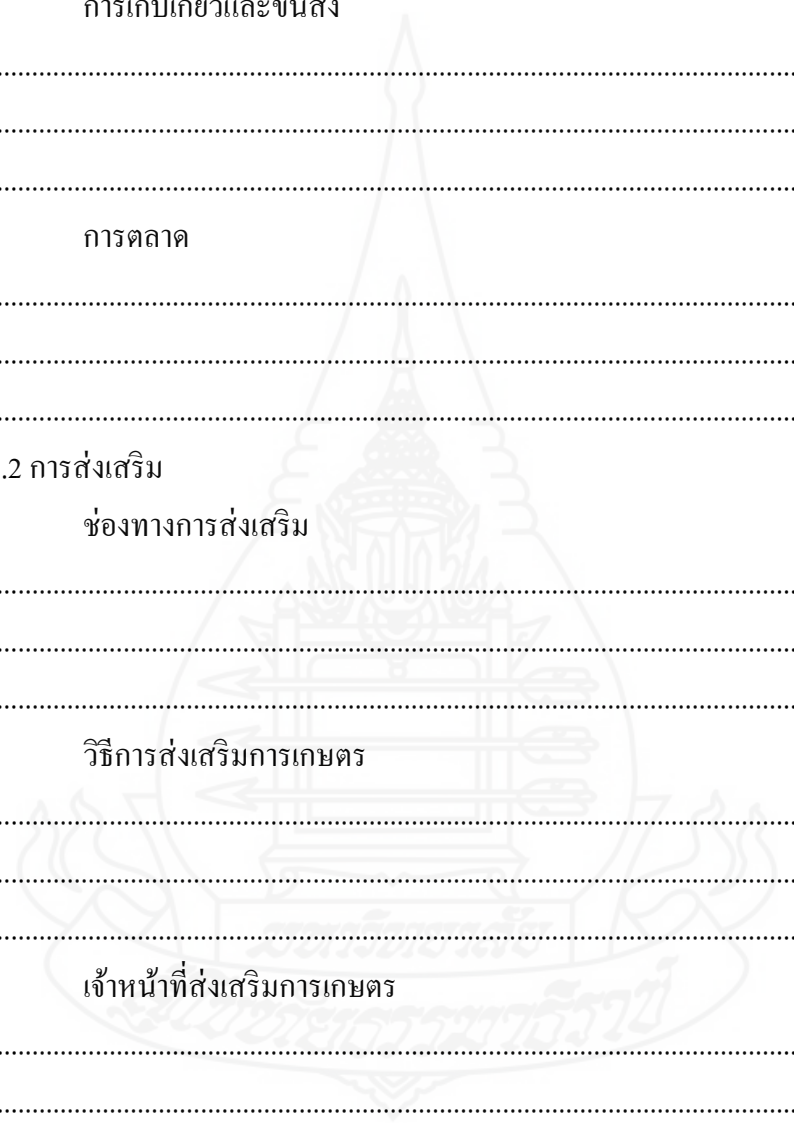
.....
.....
.....

วิธีการส่งเสริมการเกษตร

.....
.....
.....

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

.....
.....
.....

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยน้ำว้าของเกษตรกรในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

คำชี้แจง : โปรดระบุระดับความต้องการในประเด็นที่ตรงกับความต้องการของท่าน ได้แก่

5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด 0 = ไม่มี

ความรู้ด้านการผลิตกล้วยน้ำว้า	1. ระดับการได้รับความรู้ (0-5)	2. ระดับความรู้ที่ต้องการ	3.ระดับความต้องการช่องทางการส่งเสริม									4.ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม			
			3.1 สื่อบุคคล		3.2 สื่อสิ่งพิมพ์			3.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์				บรรยาย	สาธิต	ฝึกปฏิบัติ	ทัศนศึกษา
			ราชการ	เอกชน	แผ่นพับ	คู่มือ	โปสเตอร์	วิทยุ	TV	วิดีโอ	อินเทอร์เน็ต				
1. พันธุ์	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5
2. การปลูก	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5
3. การดูแลรักษา	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5
4. การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5
5. การตลาด	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาววริญา น้อยเทพ
วัน เดือน ปีเกิด	25 กุมภาพันธ์ 2527
สถานที่เกิด	จังหวัดอุดรธานี
ประวัติการศึกษา	ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ปี 2550
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรธานี
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

